

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЧЕРКАСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ESCOLA SUPERIOR DE CIÊNCIAS EMPRESARIAIS INSTITUTO POLITÉCNICO DE
VIANA DO CASTELO
CONCORDIA UNIVERSITY
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ЦЕНТР СТАЛОГО РОЗВИТКУ»
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ ЧДТУ

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

МАТЕРІАЛИ ХХІІ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

20 жовтня 2021 року

Черкаси

2021

УДК 33(063)
ТЗЗ

Теорія і практика сучасної економіки : матеріали ХХІІ Міжнародної науково-практичної конференції : 20 жовтня 2021 р. [Електронний ресурс] / відп. ред. Р. В. Манн ; М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. – Черкаси : ЧДТУ, 2021. – 75 с. – Назва з титульного екрана.

Зам. № 21-151

Обл.-вид. 7,8

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЧЕРКАСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ESCOLA SUPERIOR DE CIÊNCIAS EMPRESARIAIS INSTITUTO POLITÉCNICO DE
VIANA DO CASTELO
CONCORDIA UNIVERSITY
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ЦЕНТР СТАЛОГО РОЗВИТКУ»
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ ЧДТУ

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

**МАТЕРІАЛИ ХХІІ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

20 жовтня 2021 року

Черкаси ЧДТУ 2021

Організаційний комітет:

Григор О. О.	д-р політ. наук, доцент, ректор ЧДТУ;
Демиденко В. В.	канд. екон. наук, доцент, декан факультету економіки та управління ЧДТУ;
Манн Р. В.	д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри економіки та управління ЧДТУ;
Петкова Л. О.	д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри міжнародної економіки та бізнесу ЧДТУ;
Коломицева О. В.	д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри економічної кібернетики і маркетингу ЧДТУ;
Фінагіна О. В.	д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри менеджменту та бізнес-адміністрування ЧДТУ;
Гончаренко І. Г.	д-р наук держ. упр., професор, завідувач кафедри фінансів ЧДТУ;
Ільченко Н. В.	канд. наук держ. упр., доцент, доцент кафедри економіки та управління ЧДТУ

ТЗЗ **Теорія** і практика сучасної економіки : матеріали XXII Міжнародної науково-практичної конференції : 20 жовтня 2021 р. [Електронний ресурс] / відп. ред. Р. В. Манн ; М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. – Черкаси : ЧДТУ, 2021. – 75 с.

Матеріали конференції висвітлюють стратегічні питання розвитку економіки, вдосконалення інвестиційної привабливості регіонів, галузей і підприємств, інтенсифікації інтеграційних процесів та інші актуальні проблеми сучасної економіки, фінансів, менеджменту та маркетингу, публічного управління та адміністрування.

УДК 33(063)

Оргкомітет вважає за доцільне повідомити, що не всі положення і висновки окремих авторів є беззаперечними. Разом з тим, вважаємо можливою їх публікацію з метою обговорення.

ДО ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛУ

Баранов Г. О., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність Черкаського державного технологічного університету
Рябокоть Н. П., к.е.н, доцент, доцент кафедри економіки та управління Черкаського державного технологічного університету

Ефективність функціонування кожного підприємства визначає насамперед ступінь розвитку його персоналу. Розвиток персоналу є багатограним і складним поняттям, що охоплює широке коло взаємопов'язаних психологічних, педагогічних, соціальних і економічних проблем.

Проблема розробки та впровадження ефективної системи розвитку персоналу вітчизняних підприємств в сучасних умовах є настільки актуальною та багатоаспектною, що багато теоретичних та практичних питань залишаються невизначеними і потребують подальшого комплексного дослідження.

Вивченню комплексу питань, пов'язаних з розвитком персоналу, присвячено низку досліджень, зокрема М. Армстронга, А. Маслоу, М. Мескона, В. Савченка, Є. Закомурної та ін. [1–2].

На даний час поки що не створено єдиної системи показників, які описують та прогнозують продуктивність використання людських ресурсів, що значно утруднює результативне управління процесами розвитку персоналу.

Головною метою цієї роботи є дослідження питання щодо адміністрування та організаційної діяльності з підготовки до проведення заходів з розвитку персоналу на українських підприємствах.

Серед основних підходів до визначення сутності і змісту поняття розвитку персоналу зазвичай визначають процесний, системний, функціональний. Прихильники процесного підходу під розвитком персоналу розуміють системно організований процес [1]:

- безперервного професійного навчання працівників для підготовки їх до виконання нових виробничих функцій;
- професійно-кваліфікаційного просування;
- формування резерву керівників та вдосконалення соціальної структури персоналу, що забезпечується заходами, пов'язаними з оцінюванням кадрів з метою виробничої адаптації та атестації персоналу;
- планування трудової кар'єри, стимулювання розвитку персоналу.

Функціональний підхід характеризує розвиток персоналу як безперервне проведення заходів, що сприяють повному розкриттю індивідуального потенціалу працівників та зростанню їх здатності вносити вклад в діяльність організації, а згідно системного підходу, означена категорія розглядається в якості сукупності взаємопов'язаних заходів, націлених на підвищення конкурентоспроможності персоналу шляхом набуття нових знань, умінь, навиків, досвіду в процесі навчання, підвищення кваліфікації, перепідготовки з метою адаптації до нових умов діяльності, забезпечення власних інтересів розвитку та реалізації цілей діяльності підприємства [1].

Розвиток персоналу традиційно забезпечується заходами з оцінювання кадрів, здійснення виробничої адаптації, планування трудової кар'єри працівників. Організувати навчальний процес можна шляхом залучення фахівців та менеджерів фірми і запрошення

зовнішніх викладачів, тренерів, експертів. Компанії зазвичай використовують змішані форми навчання, а великі організації створюють власні навчальні центри та корпоративні університети.

На сьогодні залишається недоопрацьованим питання з ефективного адміністрування та організаційної діяльності з підготовки до проведення заходів, що сприяють розвитку персоналу. Найбільш розвинена практика проведення різних досліджень і застосування методик в галузі управління персоналом у Великобританії, США та інших зарубіжних країнах. Тут поширені навчання на робочому місці, зовнішні конференції, курси, зовнішні тренінги, коучинг, аудіо- та відеокурси, наставництво, ротація, e-learning, внутрішні заходи щодо обміну знаннями. Нам видається, що найбільш прийнятними для України можуть бути такі форми і методи [2] :

- e-learning (скорочення від англ. electronic learning) – система електронного навчання (мережеве навчання, віртуальне навчання, навчання за допомогою інформаційних, електронних технологій);

- наставництво. Це найбільш розповсюджений метод, хоча далеко не найпростіший для навчання й розвитку персоналу. У США існує різновид наставництва – buddying (від англ. buddy – друг, приятель). Buddying – це, насамперед, підтримка, допомога, певною мірою керівництво й захист однієї людини іншою для того, щоб були досягнуті її результати й мета. Цей метод заснований на наданні один одному об'єктивного й чесного зворотного зв'язку та підтримки у виконанні цілей і завдань (і особистих, і колективних) і в освоєнні нових навичок;

- secondment – це різновид ротації персоналу, за якого співробітника направляють на інше місце роботи на певний час, а потім він повертається до своїх колишніх обов'язків. Цей процес може бути усередині організації (направлення в інший департамент, відділ або підрозділ), і зовнішнім, коли співробітників відправляють на роботу в іншу компанію, причому, зазвичай, іншої галузі. Особливо цей метод використовують компанії із пласкою структурою, де обмежені можливості просування співробітників і, як наслідок, розвиток у них додаткових навичок. Цей метод активно використовується у Великобританії.

- shadowing – один із найбільш простих в реалізації і невитратних методів навчання й розвитку персоналу. Цей метод припускає, що до співробітника прикріплюють «тінь» (shadow – тінь (англ.)). Це може бути випускник вузу, або людина, яка хоче поміняти відділ або зайняти цікаву йому посаду. Як показують дослідження, проведені в США, після shadowing 50 % людей відмовляються від своєї мрії. Компанії ж дуже широко використовують цей метод, щоб скоротити витрати. Shadowing і secondment використовують 71 % компаній у Великобританії.

У сучасному швидко мінливому ринковому середовищі компанії можуть досягти успіху тільки в тому випадку, якщо їм вдасться підняти методи своєї роботи на якісно новий рівень. Компанії змушені працювати гнучко, створюючи нові системи відносин як з партнерами по бізнесу, так і зі своїми співробітниками. У наш час персонал стає ключовим ресурсом, який забезпечує ефективність функціонування кожного підприємства, тому його розвиток є невід'ємною складовою загальної стратегії організації.

Процес модернізації знань та навичок має носити постійний характер, ось чому перед керівництвом компанії постає завдання створення організації що навчається, яка вміє використовувати отриманий досвід. Більшість сучасних методів навчання персоналу, які зараз активно використовуються в Україні або лише починають використовуватися, вперше з'явилися на Заході, тому і для успішної реалізації тих чи інших методів фахівці переймають досвід західних колег, адаптуючи технології під український ринок.

Список використаних джерел

1. Армстронг М. Практика управления человеческими ресурсами. СПб., 2010. 824 с. URL: <http://www.management.com.ua/books/view-books.php?id=721>.
2. Закомурная Е. «Тени» и «друзья»: методы обучения персонала, которых у нас пока нет. URL: http://www.podborkadrov.ru/articles/detail.php?id=14214&spphrase_id=256935.
3. Савченко В. А. Управління розвитком персоналу [електронний ресурс]: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2002. 351 с. URL : <http://library.if.ua/books/104.html>.

УДК 338.357

СКЛАДОВІ МЕХАНІЗМУ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ КРАЇНИ

Барбанова І. С., аспірантка PhD за спеціальністю 051 Економіка
Черкаського державного технологічного університету

Захарова О. В., д.е.н., професор, професор кафедри економіки та управління
Черкаського державного технологічного університету

Інноваційний розвиток регіонів є умовою стабілізації соціально-економічної ситуації в країні. У цьому контексті доцільно створювати та запроваджувати на регіональному рівні механізм інноваційного розвитку, призначенням якого має стати прискорення темпів інноваційного розвитку регіональної економіки. При цьому будемо виокремлювати у структурі механізму інноваційного розвитку регіону сім складових: наукову; організаційну; фінансову; економічну; інформаційну та маркетингову; людську. Коротко розглянемо зміст кожної складової, щоб висвітлити інструменти, що мають бути застосованими для активізації інноваційного розвитку регіону.

Наукова складова механізму інноваційного розвитку регіону складається з наукової інфраструктури регіону і відіграє провідну роль у створенні нових наукових знань та інновацій. Складова регулює процеси створення в регіоні відкриттів, новітніх наукових та технологічних досягнень в галузі (патенти, корисні моделі, конструкції, ноу-хау тощо), наукових книг та статей, опублікованих у відкритому друці, інновацій працівників, джерел, алгоритмів та процедур пошуку, аналізу та відбору науково-технічної інформації [1].

Організаційна складова є однією з найважливіших складових, тому, що на неї покладено функцію організації та підтримки сприятливих умов інноваційного розвитку в регіоні. Складова передбачає «інтегрованість інноваційного середовища регіону до інноваційного середовища країни, яке охоплює як сферу перебігу інноваційних процесів, так і функціонування державних та недержавних інституцій, інфраструктуру стимулювання та підтримки розвитку інноваційних процесів» [2]. Ефективна організаційна складова має трансформуватися відповідно до особливостей функціонування регіону та його проголошеного напрямку смарт-спеціалізації, враховувати потенційні можливості до інноваційного зростання території, сприяти формуванню та виконанню стратегій інноваційного розвитку, включати дієві контрольні заходи щодо тенденцій та результативності протікання інноваційної діяльності в регіоні.

Фінансова складова інноваційного розвитку регіону є однією з найважливіших умов забезпечення дієвості механізму інноваційного розвитку регіону, тому, що достатнє фінансування інноваційної діяльності надає змогу запуснути і використовувати означений механізм на повну потужність. Складова визначається одночасно як важливий компонент (за умови достатності фінансування) і перешкода (за умови відсутності достатніх коштів).

При цьому сучасні процеси глобалізації фінансових відносин дозволяють отримувати фінансові ресурси з меншими затратами, а характеристики інвестицій в інновації відповідають значним термінам розробки, несуть у собі внутрішню невизначеність і високий ризик, обмежують можливості використання цих ресурсів [3]. Фінансова складова є однією з найважливіших у справі досягнення інноваційного зростання.

При цьому фінансова складова механізму інноваційного розвитку регіону є комплексною складовою, так як для її реалізації має бути забезпеченим пошук варіантів оптимального поєднання форм і методів, фінансових відносин, стимулів, важелів та інструментів отримання необхідних обсягів фінансових ресурсів з урахуванням впливу внутрішніх факторів, а також стратегічних цілей і пріоритетів інноваційно-інвестиційної діяльності. Отже, можна констатувати, що фінансова складова інноваційного розвитку регіону виражається в різних формах, методах, відносинах і виступає тією складовою, що супроводжується досить високим ступенем ризику.

Економічна складова механізму інноваційного розвитку на регіональному рівні має включати цілу сукупність процедур, до яких слід віднести стимулювання регіону до саморозвитку, до диверсифікації сфер економічної активності, до пошуку і залучення прихованого потенціалу розвитку; розбудову вже діючої та створення нових регіональних інноваційних систем, які б об'єднували представників бізнесу, дослідні центри, університети, венчурні підприємства тощо; створення системи державної підтримки суб'єктів інноваційної діяльності; створення умов для збереження та ефективного використання інноваційного потенціалу (особистості, підприємства, організації, території) в інтересах інноваційного та соціально-економічного розвитку регіону.

Економічна складова механізму інноваційного розвитку регіону має базуватися та бути узгодженою з національною стратегією інноваційного розвитку, враховувати досягнутий стан інноваційного розвитку території, її інноваційний та науковий потенціали, визначення можливостей та пріоритетних галузей регіону, які будуть розглядатися як напрями смарт-спеціалізації території. Одночасно мають створюватися сприятливі умови для розвитку і збільшення частки наукоємного виробництва, можливості для кластероутворення, створення технопарків, бізнес-інкубаторів, технополісів, активізації співпраці науки та бізнесу, створення наукових центрів, розширення сфери ділових послуг наслідками чого має стати створення нових ефективних робочих місць, скорочення негативних демографічних наслідків та посилення конкурентоспроможності регіону.

Інформаційна складова спрямована на інформаційне забезпечення процесів інноваційного розвитку регіону, дає доступ до баз і банків даних для всіх стейкхолдерів, на основі чого відбувається активізація процесів пошуку нових ідей та створення інновацій [4]. З метою ефективною реалізації цієї складової на рівні регіону мають бути створеними дієві системи комунікації між стейкхолдерами, що засновані на використанні новітніх цифрових технологій.

Маркетингова складова механізму інноваційного розвитку слугує для глибокого дослідження діючого ринку збуту, виявлення та аналізу потреб споживачів щодо створення нових ринкових продуктів і сегментів ринку та виконує регулюючу функцію на регіональному ринку інноваційної продукції та послуг. Ключову роль дана складова механізму інноваційного розвитку відіграє саме для вірного визначення й прогнозування часу та напрямку зміни споживчих потреб, що обов'язково має бути враховано при створенні нових видів продуктів та модернізації систем регіонального управління.

Людська складова механізму інноваційного розвитку регіону є центральною та об'єднуючою, бо саме від якості людського капіталу буде залежати спроможність регіону реалізувати всі інші складові механізму інноваційного розвитку. На можливість досягнення високого рівня людського розвитку впливає значна кількість факторів прямої та непрямої дії. Факторами прямої дії на можливості формування в регіоні людського капіталу можна вважати:

достатні обсяги державного фінансування освітньої та наукової сфер в регіоні; ступінь прогресивності освітніх програм у закладах освіти всіх рівнів; рівень оплати праці у професіях, пов'язаних із всіма етапами нагромадження людського капіталу; наявні можливості в регіоні для реалізації та розвитку людського капіталу тощо. В якості факторів непрямої дії можна назвати стан розвитку системи охорони здоров'я та екологічну безпеку в регіоні, стан соціального захисту та середній рівень доходів населення, рівень і якість життя людини.

Запровадження регіональною владою комплексних заходів, спрямованих на максимальну активізацію кожної складової механізму дозволить активізувати вже в оперативному періоді в регіоні інноваційну діяльність.

Список використаних джерел

1. Illiashenko S. M., Shipulina Y. S., Illiashenko N.S. Knowledge management as a basis for company's innovative development. *Actual Problems of Economics*. 2015. №6. (168). P. 173-181.
2. Шепеленко О. Г. Механізми реалізації державної інноваційної політики на регіональному рівні: Дис. канд. наук з держ. управління. Одеса, 2016. 107 с.
3. Melo L.M. de. Financiamento à Inovação no Brasil: análise da aplicação dos recursos do Fundo Nacional de Desenvolvimento Científico e Tecnológico (FNDCT) e da Financiadora de Estudos e Projetos (FINEP) de 1967 a 2006. *Revista Brasileira de Inovação, Campinas, SP*, v. 8, n. 1, p. 87-120, 2009. DOI: 10.20396/rbi.v8i1.8648976.
4. Райчева О. К., В'язовська К. М. Створення інформаційної системи інноваційної інфраструктури у межах регіону. *Механізм регулювання економіки*. 2011. №1. С. 88.

УДК 336.7

СКЛАДОВІ ТА МЕХАНІЗМ ПОБУДОВИ КАРТИ РИЗИКІВ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Бережна Л. В., к.е.н., доцент кафедри фінансів

Черкаського державного технологічного університету

Бережна Д. А., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти

Черкаського державного технологічного університету

Особливості фінансової системи кожної країни та потреб користувачів вимагають постійної, достовірної та надійної інформації щодо фінансової стабільності, оцінити яку можна за допомогою побудови так званої карти ризиків. Дослідження методології формування регуляторами такої карти та її складових є актуальним питанням у прийнятті фінансових рішень.

Під картою ризиків, яку Національний банк України публікує з 2015 року, розуміють аналітичний інструмент виявлення, аналізу та візуалізації ризиків фінансової системи [1]. Оцінки, які при цьому використовувались, в більшості своїй залежали від суджень експертів Нацбанку і не завжди характеризувались значною точністю. Саме тому, враховуючи досвід складання карт іншими центробанками, НБУ допрацював цей інструмент.

Нова методологія побудови карти ризиків фінансового сектору, яка запроваджена Національним банком України із червня 2021 року, відображає оцінку рівня ризиків на горизонті найближчого року та враховує кількісні індикатори макроекономічного ризику,

кредитного ризику домогосподарств, кредитного ризику корпорацій, ризику капіталу, прибутковості, ліквідності а також валютного ризику [1].

Макроекономічний ризик відображає рівень загроз, що виникають в реальній економіці або фіскальній сфері, і складається із таких показників: зміна реального ВВП, прогноз зміни реального ВВП, валовий зовнішній борг до ВВП, сальдо рахунку поточних операцій до ВВП, зовнішній державний та гарантований борг до ВВП, дефіцит бюджету до ВВП, вартість 5-річних CDS суверенних єврооблігацій.

Кредитний ризик домогосподарств та корпоративного сектору відображає перспективи зміни рівня непрацюючих кредитів у портфелях банків та необхідність додаткового формування резервів під такі кредити. При цьому кредитний ризик домогосподарств оцінює валові роздрібні кредити банків до ВВП, валові роздрібні кредити банків до наявного доходу, коефіцієнт обслуговування боргу (DSTI на макрорівні), частку прострочених більш як на 30 днів кредитів, індекс економічних очікувань, очікувану зміну якості кредитів домогосподарств. Поряд з цим кредитний ризик корпорацій враховує чисті корпоративні кредити банків до ВВП, валовий борг до EBITDA підприємств, рентабельність капіталу підприємств, коефіцієнт покриття відсотків підприємств, частку дефолтів підприємств, індекс ділових очікувань підприємств, очікувану зміну якості кредитів підприємств.

Ризик достатності капіталу оцінює можливість банків забезпечувати достатній рівень капіталу і враховує такі кількісні індикатори, як: норматив достатності регулятивного капіталу, норматив достатності основного капіталу, чисті непрацюючі кредити до власного капіталу, основний капітал до чистих активів (коефіцієнт левериджу).

Ризик прибутковості визначає спроможність банків генерувати чистий прибуток. Містить показники рентабельності капіталу, рентабельності активів, чистої процентної маржі, вартості ризику (Cost-of-risk) та Cost-to-income ratio (CIR).

Ризик ліквідності демонструє здатність банків повною мірою та вчасно виконувати свої зобов'язання перед вкладниками і кредиторами. Кількісно визначається LCR_{ВВ}, часткою високоліквідних активів, чистих кредитів до депозитів та очікуваною зміною ризику ліквідності.

Валютний ризик показує те, наскільки тенденції валютного ринку можуть впливати на стійкість банків. Вимірюється такими індикаторами, як волатильність курсу гривні до долара США, міжнародні резерви до обсягу імпорту, частка валютних корпоративних кредитів банків, чиста відкрита валютна позиція до регулятивного капіталу, девальваційні очікування підприємств, індекс девальваційних очікувань домогосподарств, зміна валютного ризику банків.

Значний обсяг показників, які використані для побудови карти ризиків, дозволяє завчасно сигналізувати про накопичення і реалізацію ризиків упродовж наступних 12 місяців. До складу індикаторів Національний банк України включив не лише ті, що широко використовуються регуляторами інших країн, але й специфічні для України. До кожної з груп ризиків входить від 4 до 7 індикаторів, різновимірні значення яких нормалізовано, тобто приведено до єдиної шкали.

На самій карті ризиків фінансового сектору використовується шкала значень від 1 до 10, яку, до того ж, позначено різними кольорами: найвища оцінка 10 (темно-червона) свідчить про значний рівень ризику, найнижча 1 (темно-блакитна) – про його несуттєвість. Для кожного показника визначено 10 діапазонів значень, що мають відповідні оцінки. Діапазони визначено так, щоб історичні значення індикаторів були в них рівномірно розподілені. Потрібно відмітити, що Національний банк України для поліпшення оцінок за аналогічним принципом використовує дані порівнюваних країн (країн, що розвиваються, та країн – торговельних партнерів). У результаті формується кольорова схема, яка допомагає легко інтерпретувати рівень ризику за кожним окремим індикатором. У підсумку, щоб отримати оцінку рівня кожного ризику, розраховують середні оцінки груп показників. Потім

по аналогії розраховується агрегована середня оцінка за всіма ризиками. Надалі карта ризиків використовується регулятором у звичному скороченому форматі у розрізі ризиків та наводиться щоквартально у «Звіті про фінансову стабільність», який оприлюднюється на сайті НБУ [2]. Необхідно також зазначити, що основу карти становлять ризики лише банківського сектору, в зв'язку з тим, що фінансова система України банкоцентрична і саме банки несуть системні ризики.

Таким чином, головним завданням, яке ставить Національний банк України при формуванні карти ризиків, є інформування про вплив поточної кризи на фінансовий сектор а також наявні та потенційні ризики, що можуть загрожувати стабільності фінансової системи України. З огляду на це, фінансові установи та органи влади отримують розуміння того, як протидіяти ризикам та сприяти підвищенню стійкості фінансової системи до них.

Список використаних джерел

1. Звіт про фінансову стабільність (червень 2021) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/stability/report>
2. Сайт Національного банку України. Режим доступу: <https://bank.gov.ua>

УДК: 351:174

ETHIC STANDARDS OF PUBLIC SECTOR WORKERS

Berezan I. Iv., master's student in the specialty 281 Public Administration
Cherkasy State Technological University

Onyshchak N. V., lecturer of the Department of Economics and Management
Cherkasy State Technological University

In the media we can observe more and more often now the good practices of high-ranking employees in many countries of the world, who are using the service system to achieve their personal goals. Are these isolated incidents indicative of a system problem with the adherence to ethical standards by public servants? What can be done to improve the ethical standards of public service?

The seven principles of public life, which set ethical standards for public sector employees, were enunciated by Lord Nolan in the first Joint Statement of the Committee on Standards of Public Life in 1995 and are included in the Ethical Codes of many countries [4].

The Seven Principles of Social Life (also known as the Nolan Principles) can be applied to all those who work in public positions. This can include all those who have been appointed to governmental positions at the national and local levels, as well as all employees of government bodies and local authorities, the police, courts, health care, education and social security services. All public servants are at the same time providers of administrative services and administrators of state resources. These principles can be applied to employees of other sectors of the economy associated with the provision of public services.

The first principle is Selflessness. Holders of public office should act solely in terms of the public interest.

The second principle is integrity. Holders of public office must avoid placing themselves under any obligation to people or organizations that might try inappropriately to influence them in their work. They should not act or take decisions in order to gain financial or other material benefits for themselves, their family, or their friends. They must declare and resolve any interests and relationships.

The third principle is objectivity. Holders of public office must act and take decisions impartially, fairly and on merit, using the best evidence and without discrimination or bias.

The fourth principle is accountability. Holders of public office are accountable to the public for their decisions and actions and must submit themselves to the scrutiny necessary to ensure this.

The fifth principle is openness. Holders of public office should act and take decisions in an open and transparent manner. Information should not be withheld from the public unless there are clear and lawful reasons for so doing.

The sixth principle is honesty. Holders of public office should be truthful.

The seventh principle is leadership. Holders of public office should exhibit these principles in their own behavior. They should actively promote and robustly support the principles and be willing to challenge poor behavior wherever it occurs [5].

In Ukraine there are General rules of ethical behavior of civil servants and local government officials, the aim of which is to strengthen the authority of the public service and service in local self-government bodies, forming a positive reputation of civil servants and local government officials, as well as ensuring that the public is informed about the norms of ethical behavior of civil servants and local government officials in relation to them. Failure to comply with these rules entails disciplinary, and in some cases, administrative or criminal responsibility [6].

References

1. Committee on Standards in Public Life. URL: <https://www.gov.uk/government/organisations/the-committee-on-standards-in-public-life>.
2. European Code of conduct for all persons involved in local and regional governance, 2019. URL: <https://rm.coe.int/168071b2e5>.
3. Good Practice Guidance on Internal Controls, Ethics, and Compliance Adopted, 2010 OECD Council.
4. International Code of Conduct for Public Officials. URL: <http://www.un.org/documents/ga/res/51/a51r059.htm>.
5. Model Code of Conduct for Public Officials. URL: <http://workspace.unpan.org/sites/internet/Documents/UNPAN038306.pdf>.
6. Національне агентство України з питань державної служби / Наказ від 05.08.2016 № 158 «Про затвердження Загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування» / URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1203-16/print>.

УДК 330

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ

Березюк-Рибак І. Р., к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та управління
Черкаського державного економічного університету

Наприкінці ХХ сторіччя світове господарство вступило в нову фазу розвитку – глобалізацію, сутність якої проявляється в тому, що вона шляхом модифікації товарного виробництва на базі сучасних технологічних систем, виходить за межі національних рамок. У зв'язку з цим, перед Україною постає проблема побудови власної моделі

економічного розвитку із врахуванням її геоелекономічного вибору та реалізації національних інтересів.

Не зважаючи на суттєві стратегічні переваги України за географічним розташуванням, наявними природними ресурсами, якістю людського капіталу, темпи зростання національної економіки залишаються нижчими за темпи економічного зростання країн Центральної і Східної Європи. Нині Україна залишається єдиною із цих країн, у якої рівень ВВП залишається нижчим за 1991 рік [1].

За рівнем економічного та технологічного розвитку Україну можна назвати країною периферійного капіталізму. Економіка України знаходиться на нижчому щаблі ієрархічної піраміди, в межах якої відбувається розподіл світової доданої вартості та накопичення капіталу.

Як відомо, найважливішою рисою сучасного капіталізму є його глобальний та ієрархічний характер. На думку багатьох дослідників, сутність сучасного капіталізму полягає у створенні особливої системи суспільних відносин, яка ґрунтується на безперестанному накопиченні капіталу. А процес «комодифікації» капіталізму (від англ. commodity – товар) призводить до поступового перетворення усіх ресурсів та видів діяльності на капітал. Сутність сучасного капіталізму проявляється також в тому, що він відображає не лише відносини експлуатації, але й прагнення до максимізації економічної влади, що призводить до встановлення контролю над суспільством.

З року в рік Україна із промислово розвиненої країни перетворюється у аграрну, поступово зростає її заборгованість по кредитах, поглиблюється диференціація населення за доходами, відбувається згортання соціальної сфери, науки, охорони здоров'я, освіти тощо. В Україні високий рівень концентрації капіталу дозволяє невеликій кількості підприємств здійснювати надмірний вплив на державну політику. Олігархічні структури домінують у ключових галузях економіки завдяки приналежності бізнесу до банківського сектору, виробництва сталі, металопрокату, видобутку корисних копалин, торгівлі сільськогосподарською продукцією тощо. Олігархічні структури мають вплив на державну політику через своє представництво у політичних партіях, законодавчій владі та уряді.

На думку багатьох дослідників, економіка України поступово набуває рис фінансово-олігархічної моделі, основними ознаками якої є: деіндустріалізація промисловості; звуження внутрішнього ринку; зростання експорту сировини для подальшої переробки; вивезення капіталу за кордон через офшорні компанії тощо. Протягом останніх років відтік капіталу із України перевищує притік інвестицій. В Україні зовнішній борг за позиками та кредитами, отриманих державою чи під гарантії держави, досягають майже річного обсягу ВВП.

У 2011 році зовнішній борг України склав 126,2 млрд доларів. За два роки він зріс до 142,1 млрд доларів. З 2014 року до 2016 борг зменшився до 112,5 млрд доларів (на 4,4 % щодо попереднього року). З 2017 року зовнішній борг переважно зростає – до 125,3 млрд доларів, за результатами першого півріччя 2021 року [2].

Сьогодні у незалежній та демократичній Україні за проголошеними ринковими відносинами реально функціонує фінансово-олігархічна боргова економіка. Поступове залучення зарубіжного капіталу у вітчизняну економіку через інвестиції та кредити таких глобальних інституцій, як Міжнародний валютний фонд, Федеральна резервна система США, Міжнародний банк реконструкції та розвитку, Європейський банк реконструкції та розвитку призводить до переходу економіки України на принципи боргової економіки.

Борговий тип економіки має руйнівний характер, адже основним фундаментом її існування є зовнішні системні борги. Як відомо, даний тип економіки живиться кредитами, а

вони є ефективними лише тоді, коли отриманий результат від їх використання перевищує суму кредиту і вартість його обслуговування. Кредити можуть приносити ефект, лише тоді коли забезпечується приріст ВВП, який перевищує сумарні витрати на кредитування та виплату відсотків за їх використання.

Основними рисами боргової економіки є наступні: нестійкість, чутливість до глобальних та локальних кризових явищ; поглиблення поляризації на глобальному рівні та в середині країни; модифікація основних функцій грошей, а саме гроші товарні (золото) перетворюються у гроші кредитні; застосування маніпуляцій та обману населення через ЗМІ, систему освіти, соціальні та політичні інституції та ін.

Висновки. Сьогодні Україна у досить непростих умовах повинна визначити мету та шляхи досягнення свого майбутнього як незалежної держави. У цьому полягає її основний національний інтерес, який може бути реалізований лише завдяки правильно побудованій моделі економічного розвитку.

На нашу думку, для того, щоб подолати критичні відставання України від високорозвинених країн світу, отримати максимальну вигоду від іноземних інвестицій і одночасно не впасти у залежність від них необхідно здійснити наступні кроки.

По-перше, потрібно модернізувати ті галузі та виробництва, де Україна поки ще володіє сучасними високотехнологічними розробками через включення національних виробників у глобальні ланцюги вартості (літакобудування, ракетобудування, виробництво військової техніки тощо). Саме від того, яке місце займуть вітчизняні наукомістки та високотехнологічні підприємства у глобальних ланцюгах створення доданої вартості, залежать подальші перспективи розвитку України. Для того, щоб вітчизняні підприємства стали проміжними або кінцевими ланками у глобальних ланцюгах доданої вартості, необхідно створювати якісну логістичну інфраструктуру.

По-друге, для формування українського високотехнологічного сектору на світовому ринку високих технологій в умовах жорсткої міжнародної конкуренції необхідно розвивати найперспективніші наукоємні та високотехнологічні виробництва, такі як біо- та нанотехнології, енергозберігаючі технології, технології захисту оточуючого середовища тощо.

По-третє, створювати відповідне інвестиційне середовище для припливу інвестицій шляхом спрощення процедур митного оформлення, вдосконалення процедури імпорту та оподаткування, надання державних гарантій інвесторам;

По-четверте, розробити спеціальні режими інвестування через створення індустріальних парків, відповідної інфраструктури, вільних митних зон та впровадити ефективні механізми фінансування та стимулювання з боку держави наукоємних підприємств.

По-п'яте, розробити та застосувати економічні важелі стримування наростаючого процесу еміграції населення, а особливо інтелектуальної еліти та молоді.

Список використаних джерел

1. Булеев И. П., Брюховецкая Н. С. Социально-экономические проблемы экономики Украины на современном этапе ее развития. *Вісник економічної науки України*. 2018, № 1. С. 12-25. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/139866/02-BuleevNEW.pdf?sequence=4>
2. Сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/>

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ М'ЯСОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Гаман О. С., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

Черкаського державного технологічного університету

Березюк-Рибак І. Р., к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та управління

Черкаського державного технологічного університету

М'ясопереробні підприємства є одними із найважливіших для економіки України. Продукція цих підприємств займає суттєву частку у раціоні населення країни. Від розвитку м'ясопереробної галузі залежить забезпечення населення країни м'ясними продуктами харчування. Скорочення обсягів виробництва м'ясної продукції ставить під загрозу продовольчу безпеку країни.

Кон'юнктура стану розвитку цієї галузі залежить від багатьох чинників, а саме: сезонність; купівельна спроможність населення; уподобань різних регіональних груп та інші. Важливим чинником розвитку м'ясопереробної галузі є квотування експорту продукції, обсяг якого протягом останнього часу має тенденцію до збільшення.

У таблиці 1 наведено статистичні дані щодо виробництва продуктів тваринництва у січні-вересні 2020–2021 рр.

Таблиця 1 – Виробництво продукції тваринництва в Україні у січні-вересні 2020–2021 рр. [1]

Види продукції	Господарства усіх категорій			Підприємства			Господарства населення		
	2021	2020	2021 у % до 2020	2021	2020	2021 у % до 2020	2021	2020	2021 у % до 2020
Жива маса сільсько-господарських тварин, реалізованих на забій, тис. т	2376,2	2420,8	98,2	1697,9	1702,9	99,7	678,3	717,9	94,5
Обсяг виробництва (валовий надій) молока, тис. т	6812,7	7256,6	93,9	2079,9	2096,9	99,2	4732,8	5159,7	91,7
Кількість одержаних яєць від птиці свійської, млн. шт	11030,0	12842,4	85,9	5179,6	6813,0	76,0	5850,4	6029,4	97,0
Обсяг виробництва (валовий настриг) вовни, т	1353	1433	94,4	127	130	97,7	1226	1303	94,1

Аналізуючи наведену нижче таблицю, можна зазначити, що в Україні протягом аналізованого періоду відбулося скорочення поголів'я сільськогосподарських тварин та обсягу виробництва молока, кількості одержаних яєць, виробництва вовни порівняно із аналогічним періодом 2021 року. Це обумовлено низкою причин, серед яких можна назвати наступні: кризовий стан сировинної бази; залежність від купівельної спроможності населення; на середніх і малих підприємствах існує застаріле обладнання та відсутні фінансових можливості для впровадження нових технологій та ін.

Слід зазначити, що наприкінці 90-х років частка дрібних виробників м'яса й м'ясопродуктів у загальному обсязі виробництві продукції становила більше 30 % [3]. Протягом наступних років жорсткі конкурентні умови призвели до скорочення поголів'я великої кількості на дрібних підприємствах, тому із початком нового тисячоліття у м'ясопереробній галузі поступово розпочався процес розширення й концентрації виробничих потужностей.

Сьогодні найбільшими за обсягами реалізаторами та виробниками м'ясопереробної продукції є підприємства Черкаської, Полтавської, Чернігівської, Вінницької, Київської, Харківської, Хмельницької та Сумської областей, на які припадає близько 70 % її валового обсягу [1].

Раніше підприємства цієї галузі зосереджували у своїх активах виробничі потужності, і лише деякі мали повний цикл виробництва продукції – від вирощування худоби до забою та виробництва. Сьогодні більшість підприємств галузі здійснюють активну перебудову існуючих бізнес-моделей і зміщують акцент своєї уваги на побудову сучасної інфраструктури для здійснення повного циклу виробництва м'ясопереробної продукції. Це зумовлено багатьма чинниками – від автоматизації виробничих процесів до стабільності отримання необхідного поголів'я худоби відповідної якості.

Повний цикл виробництва дає також можливість впроваджувати сучасні технології, які дають змогу більш раціонально використовувати наявні ресурси. Яскравим прикладом подібного підходу є агроіндустріальний холдинг МХП, який є одним із найбільших виробників зерна та м'яса птиці в Україні. Сферою діяльності МХП є також впровадження альтернативної енергетики та виробництва енергії із відновлюваних джерел енергії.

Група компаній «Глобіно» також має подібні підходи. Свинокомплекс є лідером за ветеринарним статусом і біозахистом поголів'я худоби. Агропромислова компанія «Глобіно Агро» – це важлива ланка корпорації, оскільки є елементом вертикальної інтеграції виробництва: для підживлення ґрунтів використовуються органічні добрива вироблені на свинокомплексі; зерно, силос і сінаж, вирощені «Глобіно Агро» є основою харчування великої рогатої худоби (корів і бичків), яких поставляють на «Глобинський м'ясо-молочний комплекс».

З року в рік простежується тенденція до скорочення чисельності худоби у невеликих домогосподарствах. Кількість домогосподарств, основною сферою діяльності яких є м'ясопереробка, поступово зменшується; невелика частка яких, створивши міні ферми, переходить у промисловий сектор.

Висновки. Аналізуючи досвід лідируючих м'ясопереробних підприємств України, можна зазначити, що ефективна тісна співпраця із виробниками сировини і формування власної сировинної бази є перспективними напрямками розвитку м'ясопереробної галузі.

Оскільки виробництво м'ясних виробів є запорукою продовольчої безпеки країни та одним із найважливіших виробництв у продуктовому сегменті, то для його подальшого розвитку необхідно реалізувати наступні заходи: вдосконалити систему пільгового оподаткування та кредитування сільськогосподарських і м'ясопереробних підприємств; впровадити протекціоністську політику щодо вітчизняних товаровиробників; нарощувати сировинну базу м'ясопереробних підприємств; розширити асортиментну політику

виробників; запроваджувати вертикальну структуру виробництва не лише для великих підприємств, але й для малих; поліпшити маркетингову стратегію комунікацій із потенційними клієнтами (покупцями) та розширювати точки збуту; використовувати мерчандайзинг та інструменти ринкового позиціонування продукції та ін.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Національна академія аграрних наук України. URL: <http://naas.gov.ua/>
3. Іщук С. О. Проблеми і перспективи розвитку м'ясопереробних виробництв в Україні. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*: зб. наук. пр. 2019. Вип. 6 (140). С. 3-7. DOI: <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2019-6-1.4>.

УДК 005.95:331.5

ТЕХНОЛОГІЇ HR-МЕНЕДЖМЕНТУ КОМПАНІЇ В УМОВАХ ВІДДАЛЕНОЇ РОБОТИ

Дороніна О. А., д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту та поведінкової економіки
Донецького національного університету імені Василя Стуса

Алярова А. В., аспірантка кафедри менеджменту та поведінкової економіки
Донецького національного університету імені Василя Стуса

Однією з тенденцій розвитку ринку праці у 2020 р., що була обумовлена поширенням пандемії COVID-19 в Україні та світі, стало зростання масштабів дистанційної (віддаленої) роботи. Якщо попередні роки перехід на дистанційну зайнятість був пов'язаний із діджиталізацією економіки та праці й був характерним лише для окремих сфер діяльності (переважно, для сфери інформаційних технологій), то починаючи з 2020 р. цей процес став для багатьох компаній вимушеним. Крім того, за 2020–2021 рр. сфера використання такого виду зайнятості суттєво розширилася та охопила не тільки комерційний сектор економіки, а й частину бюджетної сфери.

За оцінками МОП, 8 % світової робочої сили, або приблизно 260 млн працівників, постійно працювали вдома до пандемії COVID-19. Для країн ЄС у 2019 р. частка дистанційних працівників у віці 15–64 років становила лише трохи більше 5 % і залишалася такою протягом останнього десятиліття; частка тих, хто іноді працювали удома у 2019 р., за даними Євростату, становила 9 %. У США у 2018 р. близько 24 % всіх працюючих працювали віддалено принаймні частину часу, але регулярно працювати віддалено у США мали змогу лише 7 % [2]. У розпал пандемії – у березні-квітні 2020 р. – в тій чи іншій мірі вдома працювали дві третини (62 %) всіх працюючих у США (згідно з панельними даними Gallup). У країнах ЄС ці показники були дещо меншими, проте різниця із ситуацією до пандемії є значною. Так, в аналогічний період у Німеччині та Угорщині в тій чи іншій мірі роботу вдома виконувала чверть усього зайнятого населення, а в Чехії та Польщі таких працівників була майже третина [2]. Щодо українського ринку праці, то за даними дослідження Соціологічної групи «Рейтинг», станом на березень 2020 р. 29 % дорослого населення України працювали дистанційно [2].

Станом на 15.10.2021, за даними сайту Work.ua, актуальними є більше 6600 вакансій, що передбачають дистанційну роботу із середньою заробітною платою 14500 грн (діапазон

матеріальної винагороди за такими вакансіями – від 8 тис. грн до 29 тис. грн). Це становить трохи більше 6 % загальної кількості заявлених вакансій (для аналізу обрано період – 30 днів) [3]. Крім того, серед наявних резюме понад 48 тис. орієнтовані на даний вид зайнятості.

Слід зазначити, що в таких умовах ефективність діяльності підприємств стала безпосередньо визначатися їх готовністю до переходу у такий формат зайнятості персоналу та спроможністю системи HR-менеджменту забезпечити дієвість всіх управлінських процесів, починаючи від онбордінгу та адаптації персоналу, завершуючи проведенням корпоративних заходів у віддаленому форматі.

У чинному національному законодавстві (ст. 60² Кодексу законів про працю України), дистанційна робота визначена як форма організації праці, за якої робота виконується працівником поза робочими приміщеннями чи територією власника або уповноваженого ним органу, в будь-якому місці за вибором працівника та з використанням інформаційно-комунікаційних технологій [1]. Її відмінною рисою є те, що працівник самостійно визначає робоче місце та несе відповідальність за забезпечення безпечних і нешкідливих умов праці на ньому. Крім того, він розподіляє робочий час на власний розсуд, а загальна тривалість робочого часу не може перевищувати норм, передбачених ст. 50 і 51 Кодексу.

Віддалена робота працівників може відрізнятися різними характеристиками, вона може бути: постійною або тимчасовою; короткостроковою (1–2 дні) або довгостроковою (понад 1 тиждень); добровільною або вимушеною (в умовах карантину через пандемію COVID-19).

Як і інші види зайнятості, дистанційна робота має свої переваги та недоліки, що мають бути враховані менеджментом компанії при переведенні персоналу на даний вид зайнятості. Так, за умови правильної організації, вона надає, зокрема, такі можливості працівникові: зростання продуктивної частини робочого дня; зниження рівня сторонніх відволікань; можливість побути наодинці та сконцентруватися на робочому завданні; зниження багатозадачності; краща адаптація процесу праці під особисті потреби і можливості працівника тощо.

Задля забезпечення продуктивної роботи персоналу в умовах віддаленої роботи (Remote) система HR-менеджменту та відповідні технології управління персоналом мають бути спрямовані на підтримку (розвиток) навичок персоналу в сфері тайм-менеджменту, самоорганізації та самостійності, роботи в «ізоляції», tech savvy (вміння добре розбиратися в технологіях), ефективної письмової комунікації тощо. Компаніям важливо проводити регулярні тренінги з Digital і Remote skills, щоб допомагати співробітникам вчитися працювати віддалено більш ефективно.

Доцільною є підготовка компанії до переходу на дистанційну зайнятість через трансформацію HR-технологій за такими напрямками:

1. Встановлення нових правил роботи: описується регламент електронного листування, розробляються правила документування важливої інформації у внутрішніх системах для збереження знань; за потреби – компанія враховує відмінності в часових зонах працівників і правила спілкування з урахуванням цих відмінностей.

2. Організація комунікацій: запровадження загального інструменту корпоративного спілкування (загальний чат, чати команд, чати проєктів, неформальні чати тощо); організація корпоративного віртуального сховища для документів, наприклад, корпоративний Google Drive; організація щотижневого спілкування працівників з керівником у форматі 1:1.

3. Контроль роботи та управління ефективністю: пріоритет у наймі співробітників, які готові і можуть працювати віддалено, самостійні, з досвідом такої роботи, відповідальні; компанія регулярно збирає зворотний зв'язок від співробітників і дає співробітникам

зворотний зв'язок про їхню роботу для більш кращого розуміння взаємних очікувань і підвищення ефективності роботи; запроваджуються відповідні інструменти публічної звітності, де співробітники щотижня публічно публікують свої результати; компанія регулярно ставить цілі працівникам, які працюють віддалено, та регулярно оцінює результати їх досягнення.

4. Підтримка ментального здоров'я: попередження стресу (проводиться оцінка рівня стресу віддалених співробітників, впроваджуються дії щодо його зниження, залучається психолог), профілактика професійного вигорання працівників.

Таким чином, адаптація системи управління персоналом до особливостей дистанційної роботи, сприятиме підвищенню ефективності діяльності компанії за рахунок забезпечення готовності персоналу результативно працювати віддалено та оптимізації витрат на управління персоналом та адміністрування підпроцесів HR-менеджменту.

Список використаних джерел

1. Кодекс законів про працю України (із змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 15.10.2021).
2. Філіпчук Л., Ломоносова Н. Коронавірус і дистанційна робота: що зробила держава URL: <https://cedos.org.ua/researches/koronavirus-i-dystantsiina-robota-shcho-zrobyla-derzhava/> (дата звернення: 13.10.2021).
3. Work.ua. URL: <https://www.work.ua/> (дата звернення: 15.10.2021).

УДК:330.101.541:330.42

МОДЕЛЬ ОПЕРАТИВНОЇ ОЦІНКИ ЗАПАСУ ОСНОВНОГО КАПІТАЛУ КРАЇНИ

Загоруйко І. О., к.е.н., доцент, доцент кафедри соціального забезпечення
Черкаського державного технологічного університету

Коректна і, разом з тим, оперативна оцінка запасу основного капіталу країни є однією важливих проблем сучасного макроекономічного моделювання. Так, ОЕСР періодично видає посібники, присвячені вимірюванню запасів та потоків, необхідних для оцінки основного капіталу [3]. Як зазначається у звіті про презентацію для Центральноамериканської Спеціальної Групи з Питань Національних Рахунків, така оцінка необхідна для складання національних балансів, розрахунку чистого національного доходу та багатofакторної продуктивності [4]. Найбільш докладний аналіз методів оцінки сукупного запасу капіталу представлений у статті М. Белермана та Я.-Е. Весельхофта. Як зазначають ці автори, усі спроби побудувати відповідну базу даних ґрунтуються на тому чи іншому варіанті методу неперервної інвентаризації (Perpetual Inventory Method) [1]:

$$K_t = (1 - \delta)^{t-1} K_0 + \sum_{i=0}^{t-1} (1 - \delta)^i I_{t-i-1}, \quad (1)$$

де K_0, K_t – величина капіталу у початковому періоді та періоді t , I – величина інвестицій, а δ – норма геометричної амортизації, яка вважається сталою.

Таким чином, у цьому методі проблема оцінки національного запасу капіталу зводиться до визначення величин K_0 та δ , які у свою чергу є наступними проблемами.

У даному дослідженні пропонується альтернативний підхід до оцінки капіталу, що не вимагає визначення його початкової величини. Згідно цього підходу, система національних рахунків розглядається як єдина база даних для визначення величини основного капіталу. Це означає, що розв'язок відповідної моделі має виражатися через величини валового нагромадження основного капіталу (*GFCF* – gross fixed capital formation) та його споживання (*CFC* – consumption of fixed capital). Звідси, реальна величина валового нагромадження в усій економіці являтиме собою валові інвестиції I , а аналогічна величина споживання основного капіталу – обсяг його амортизації D (depreciation):

$$I_{\tau} = \frac{GFCF_{\tau}}{P_{\tau}} \quad D_{\tau} = \frac{CFC_{\tau}}{P_{\tau}} \quad \tau = t, t-1, \dots, t-\infty, \quad (2) (3)$$

де P_{τ} – рівень цін у періоді τ .

Розглянемо спочатку модель динаміки капіталу, в якій норма його вибуття є сталою величиною. Диференціальна версія та її дискретний аналог матимуть наступний вигляд:

$$\begin{cases} I = \frac{dK}{dt} + D \\ \delta = \frac{D}{K} = const \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} K_{\tau} - K_{\tau-1} = I_{\tau-1} - D_{\tau-1} \\ \frac{D_{\tau}}{K_{\tau}} = \frac{D_{\tau-1}}{K_{\tau-1}} \end{cases} \quad \begin{matrix} (4) \\ (5) \\ (6) \\ (7) \end{matrix}$$

Розв'язком дискретної моделі будуть оцінки запасів капіталу двох суміжних періодів:

$$K_{\tau} = \frac{I_{\tau-1} - D_{\tau-1}}{1 - \frac{D_{\tau-1}}{D_{\tau}}} \quad K_{\tau-1} = \frac{I_{\tau-1} - D_{\tau-1}}{\frac{D_{\tau}}{D_{\tau-1}} - 1} \quad (8) (9)$$

Величини валових інвестицій та амортизації є спостережуваними величинами, тому чисельник та знаменник в отриманих виразах можуть мати як однаковий, так і різний знак. В останньому випадку оцінки капіталу стануть від'ємними, що, очевидно, не має економічного сенсу.

Виправити цей недолік можна, якщо прийняти більш реалістичне припущення, що норма амортизації не змінюється тільки при сталій величині капіталу. Нова модель включатиме дефініційне рівняння приросту основного капіталу та поведінкового рівняння темпу приросту норми амортизації:

$$\begin{cases} \frac{dK}{dt} = I - D \\ d \ln t \left(\frac{D}{K} \right) = \frac{1}{\theta(t)} \left[\ln \left(\frac{D}{K} \right) - \ln \left(\frac{I}{K} \right) \right] \end{cases} \quad \begin{matrix} (10) \\ (11) \end{matrix}$$

де $\theta(t)$ – змінний параметр, що має розмірність часу.

Чим менший цей параметр, тим швидше, за інших рівних умов, змінюється норма амортизації. Відповідно до другого рівняння, темп приросту норми амортизації є прямо пропорційним різниці логарифмів норми амортизації D/K та норми інвестування I/K . При нескінченно великій нормі інвестування запас капіталу складатиметься з абсолютно нових фондів, які не вибуватимуть і тому норма амортизації наблизитиметься до нуля. При незмінній величині капіталу ($I = D$) норма його амортизації теж не буде змінюватися.

З теоретичної точки зору, друге рівняння моделі описує зміну поведінки виробників відповідно до зміни економічної кон'юнктури. Так, якщо економіка країни перебуває на фазі піднесення, виробники будуть прискорено збільшувати величину капіталу. Для цього вони не тільки збільшуватимуть введення в дію нових основних фондів, але й продовжуватимуть строк експлуатації старих. В результаті фактична норма амортизації зменшуватиметься. На фазі кризи все відбуватиметься навпаки.

Розв'язок дискретного аналога даної моделі матиме вигляд:

$$K_t = \frac{I_{t-1} - D_{t-1}}{1 - \frac{D_{t-1}}{D_t} \left(\frac{D_{t-1}}{I_{t-1}}\right)^{1/\theta}} \quad K_{t-1} = \frac{I_{t-1} - D_{t-1}}{\frac{D_t}{D_{t-1}} \left(\frac{I_{t-1}}{D_{t-1}}\right)^{1/\theta} - 1} \quad (12) (13)$$

Як у вихідній моделі, при нульовому чистому нагромадженню ($I_{t-1} = D_{t-1}$) запаси капіталу не визначені. Однак, при достатньо малій величині параметру θ обидві оцінки запасу стають додатними.

Для того, щоб виразити запаси капіталу виключно через спостережувані величини, припустимо, що у двох останніх періодах параметр θ не змінювався. Тоді запас капіталу у попередньому періоді можна визначити двома способами:

$$K_{t-1} = \frac{I_{t-1} - D_{t-1}}{\frac{D_t}{D_{t-1}} \left(\frac{I_{t-1}}{D_{t-1}}\right)^{1/\theta} - 1} \quad K_{t-1} = \frac{I_{t-2} - D_{t-2}}{1 - \frac{D_{t-2}}{D_{t-1}} \left(\frac{D_{t-2}}{I_{t-2}}\right)^{1/\theta}} \quad (14)(15)$$

Прирівнюючи обидва вирази, дістанемо трансцендентне рівняння, з якого можна отримати наближене значення параметру θ :

$$\frac{I_{t-1} - D_{t-1}}{\frac{D_t}{D_{t-1}} \left(\frac{I_{t-1}}{D_{t-1}}\right)^{1/\theta} - 1} = \frac{I_{t-2} - D_{t-2}}{1 - \frac{D_{t-2}}{D_{t-1}} \left(\frac{D_{t-2}}{I_{t-2}}\right)^{1/\theta}} \quad (16)$$

Список використаних джерел

1. Berlemann M. & Wesselhöft J.-E. (2014). Estimating Aggregate Capital Stocks Using the Perpetual Inventory Method. A Survey of Previous Implementations and New Empirical Evidence for 103 Countries. *Review of Economics*, vol. 65, no. 1, pp. 1-34. URL: <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/roe-2014-0102/html> (Last accessed: 18.10.2021).
2. Fraumeni B.M. (1997). The Measurement of Depreciation in the U.S. National Income and Product Accounts. URL: <https://apps.bea.gov/scb/pdf/national/niparel/1997/0797fr.pdf> (Last accessed: 18.10.2021).
3. Measuring Capital: OECD Manual. Second edition, 232 p., 2009. URL: <https://www.oecd.org/sdd/productivity-stats/43734711.pdf> (Last accessed: 18.10.2021).
4. Reinsdorf M. & Cover M. (2005) Measurement of Capital Stocks, Consumption of Fixed Capital, and Capital Services: Report on a Presentation to the Central American Ad Hoc Group on National Accounts. URL: <https://unstats.un.org/unsd/national-account/aeg/papers/m3Views15.PDF> (Last accessed: 18.10.2021).
5. Sliker B. K. (2018). Implications of Geometric Cohort Depreciation for Service-Life Distributions. URL: <https://www.bea.gov/research/papers/2018/implications-geometric-cohort-depreciation-service-life-distributions> (Last accessed: 18.10.2021).

УДК 504.338

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ІЗ СКОРОЧЕННЯ ВИКИДІВ ПАРНИКОВИХ ГАЗІВ В АТМОСФЕРУ

Ільченко Н. В., к. н. держ.упр., доцент, доцент кафедри економіки та управління
Черкаського державного технологічного університету

Однією з проблем, вирішення якої стоїть перед світовою спільнотою, є попередження зміни кліматичних умов, зокрема шляхом зниження викидів парникових газів. McKinsey провели дослідження стану розвитку таких технологій та їх можливого впливу на скорочення викидів. Зокрема, було з'ясовано, що на сьогодні відпрацьовано низку технологій, які при широкому використанні зможуть забезпечити 60 % скорочення викидів до 2050 року, 25–30 % від технологій, які продемонстровані, але ще не розроблені, та від 10 до 15 % від технологій, які все ще знаходяться на стадії НДДКР.

Основними проблемами щодо розробки та впровадження зазначених інновацій визначено, в першу чергу, невпевненість у доступності інновацій, що обмежує обсяги накопичення капіталу, а також складність інтегрування більшості кліматичних технологій в існуючу інфраструктуру, обладнання, програмне забезпечення та операційні системи.

Тим не менше, дослідження доводять, що дослідники та підприємства можуть забезпечити необхідний прогрес та знизити витрати. Так, на сьогодні виділено п'ять груп технологій, які можуть залучити 2 трильйони доларів на рік до 2025 року і скоротити 40 % викидів парникових газів до 2025 року:

– електрифікація: акумулятори для електромобілів; програмне забезпечення для керування акумулятором; ефективні будівельні системи; промислова електрифікація (інвестиції 700–1000 млрд. дол. щорічно, зниження CO₂ на рік до 2025 року – до 5,0 гігатонн);

– сільське господарство: сільськогосподарське обладнання з нульовим рівнем викидів; альтернативи м'ясу; інгібітори метану; анаеробна переробка навозу; біоінженерія (інвестиції 400–1000 млрд. дол. щорічно, зниження CO₂ на рік до 2025 року – до 10,0 гігатонн);

– енергосистема: тривале зберігання; розширені елементи управління; програмне забезпечення та комунікації; інтеграція транспортних засобів в мережу; інтеграція будівель в мережу; атомна промисловість наступного покоління; вискоєфективні матеріали (інвестиції 200–250 млрд. дол. щорічно, зниження CO₂ на рік до 2025 року – до 5,0 гігатонн);

– водень: низька собівартість виробництва; автотранспортне паливо; виробництво аміаку; виробництво сталі; авіаційне паливо (інвестиції 100–150 млрд. дол. щорічно, зниження CO₂ на рік до 2025 року – до 2,5 гігатонн);

– уловлювання вуглецю: технології уловлювання до і після спалювання; пряме захоплення повітря; біоенергія з уловлюванням і зберіганням вуглецю; біовуглець; бетон, збагачений CO₂ (інвестиції 10–50 млрд. дол. щорічно, зниження CO₂ на рік до 2025 року – до 3,0 гігатонн) [1].

Одним із найнебезпечніших видів парникових газів є метан, який виступає другим за величиною фактором глобального потепління. 98 % викидів метану людства припадає на п'ять галузей: сільське господарство, нафта і газ, видобуток вугілля, поводження з твердими відходами та очищення стічних вод. Саме впровадження інноваційних технологій в даних галузях, за підрахунками дослідників, можуть скоротити щорічні викиди метану на 20 %

до 2030 року і на 46 % до 2050 року, що буде достатньо для значного зсуву в напрямку потепління на 1,5°C. За галузями розрахункові скорочення викидів наступні:

- Сільськогосподарський сектор, який викидає від 40 до 50 % антропогенного метану, може скоротити ці викиди на 12 % до 2030 року і на 30 % до 2050 року. Значна кількість викидів від сільського господарства може бути усунена за допомогою вже існуючих технологій в сфері кормових добавок для великої рогатої худоби, альтернативних підходів до використання води, вуглецю в ґрунті, азоту та землекористування при вирощуванні рису і сільськогосподарських культур.

- На нафту та газ приходить від 20 до 25 % антропогенного метану, який може бути зменшений на 40 % до 2030 року та 73 % до 2050 року за допомогою використання заходів, які б зменшували викиди, витіки та неповне згорання під час спалювання метану. Зокрема, використання програми LDAR (Leak Detection and Quantification), яка визначає ненавмисні або неконтрольовані викиди від обладнання на нафтогазових, хімічних або нафтохімічних установках [2], електрифікація, заміна обладнання, системи повітряних приладів і блоків рекуперації пари.

- При видобутку вугілля виробляється від 10 до 15 % антропогенного метану, так званого шахтного метану. В цьому секторі існує потенціал для скорочення викидів метану на 2 % до 2030 року та на 13 % до 2050 року за допомогою використання відомих технологій з уловлювання шахтного метану та використання його для вироблення електроенергії.

- На частку антропогенного метану від твердих відходів приходить від 7 до 10 %, більша частина викидів якого відбувається на звалищах відкритого типу. Існує можливість для зменшення цих викидів на 39 % до 2030 року та на 91 % до 2050 року шляхом застосування технологій уловлювання газів, використання його для виробництва добрив.

- Сектор стічних вод викидає від 7 до 10 % метану, які можуть бути скорочені на 27 % до 2030 року і на 77 % до 2050. Основним методом скорочення викидів може бути створення сучасної інфраструктури та технологій санітарії [3].

Для того, щоб розпочати скорочення викидів метану задля досягнення цілей Паризької угоди, дослідники зазначають про необхідність здійснення низки підготовчих дій. Зокрема, удосконалити підходи до моніторингу, оцінювання та звітності щодо викидів метану. Наприклад, застосування супутникового спостереження, безпілотників, датчиків; розробка власної методології вимірювання викидів метану окремо від викидів CO₂; розробка механізмів диференціації активів та оцінки продуктів на основі їх метанових слідів та інші.

Список використаних джерел

1. Hellstern T., Henderson K., Kane S., Rogers M. Innovating to net zero: An executive's guide to climate technology. October 2021. URL: <https://www.mckinsey.com/business-functions/sustainability/our-insights/innovating-to-net-zero-an-executives-guide-to-climate-technology>.

2. The Sniffers. URL: <https://www.the-sniffers.com/emission-management/emission-monitoring/leak-detection-and-repair-ldar-fugitive-emission-management/>.

3. Sam DeFabrizio, Will Glazener, Catherine Hart, Kimberly Henderson, Jayanti Kar, Josh Katz, Madelina Pozas Pratt, Matt Rogers, Alex Ulanov, Christer Tryggstad. Curbing methane emissions How five industries can counter a major climate threat. September 2021. URL: <https://www.mckinsey.com/business-functions/sustainability/our-insights/curbing-methane-emissions-how-five-industries-can-counter-a-major-climate-threat>.

УДК 342.7

ДОТРИМАННЯ ДЕМОКРАТИЧНИХ ПРИНЦИПІВ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ COVID-19

Ільченко Н. В., к. н. держ.упр., доцент, доцент кафедри економіки та управління
Черкаського державного технологічного університету

Аналіз Індексу демократії в 2020 році показав, що вперше, починаючи з 2010 року, в середньому він погіршився в усіх регіонах світу (таблиця 1).

Таблиця 1 – Динаміка Індексу демократії

Регіон	К-сть країн	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Світ	167	5.46	5.49	5.52	5.53	5.55	5.55	5.52	5.48	5.48	5.44	5.37
Північна Америка	2	8.63	8.59	8.59	8.59	8.59	8.56	8.56	8.56	8.56	8.59	8.58
Західна Європа	21	8.45	8.40	8.44	8.41	8.41	8.42	8.40	8.38	8.35	8.35	8.29
Латинська Америка та Карибський басейн	24	6.37	6.35	6.36	6.38	6.36	6.37	6.33	6.26	6.24	6.13	6.09
Азія та Австралія	28	5.53	5.51	5.56	5.61	5.70	5.74	5.74	5.63	5.67	5.67	5.62
Центральна та Східна Європа	28	5.55	5.50	5.51	5.53	5.58	5.55	5.43	5.40	5.42	5.42	5.36
Субсахарська Африка	44	4.23	4.32	4.33	4.36	4.34	4.38	4.37	4.35	4.36	4.26	4.16
Близький Схід і Північна Африка	20	3.52	3.62	3.73	3.68	3.65	3.58	3.56	3.54	3.54	3.53	3.44

Джерело: [1]

Якщо в 2010 році причиною демократичного спаду було незадоволення урядами та спад довіри до інституцій після глобальної економічного та фінансової кризи, то в 2020 році однією з причин називають дії уряду, які були спрямовані на вирішення проблем, викликаних пандемією коронавірусу [2].

Основним підходом урядів країн у боротьбі з коронавірусом було запровадження карантинних і ізоляційних заходів, що призвело до призупинення громадянських свобод на певний період часу. Тобто, уряди були змушені робити вибір між дотриманням фундаментальних демократичних принципів та забезпеченням умов для збереження здоров'я населення країни. Треба зазначити, що введення радикальних заходів відбулося в усіх країнах незалежно від їх устрою. Розуміючи небезпечність обмеження громадянських прав та свобод, уряди низки країн поряд зі застосуванням жорстких карантинних заходів впровадили також інформаційні і матеріальні підтримуючі та стимулюючі заходи для населення та бізнесу країни, щоб певним чином компенсувати вимушені заборони. В той же час, згідно з дослідженням Freedom House, уряди деяких країн використовували COVID-19 як привід для контролю інформації, закриття опозиції, маргіналізації груп меншин тощо [3].

Організацією було перевірено стан справ в країнах щодо наступних питань: зловживання владою, захист уразливих груп, прозорість і боротьба з корупцією, свобода засобів масової інформації та висловлювань, надійність виборів. В результаті було з'ясовано, що:

- 62 % респондентів не довіряють інформації про пандемію, яку передають національні уряди;
- 91 країна зазнала нових або посиленних обмежень на засоби масової інформації внаслідок спалаху хвороби;
- 59 країн зазнали насильства з боку поліції, пов'язаного з реакцією на коронавірус;
- 25 % респондентів повідомили про нові або посилені обмеження щодо етнічних та релігійних меншин у своїй країні [3].

Важливим моментом, зазначеним в звіті, є те, що 64 % респондентів погодилися, що вплив COVID-19 матиме негативний вплив на демократію протягом наступних трьох-п'яти років [3].

Науковці, представники громадянського суспільства надали наступні рекомендації урядам щодо захисту політичних прав та громадянських свобод під час та після пандемії:

1. Необхідно забезпечити, щоб надзвичайні заходи були підзвітними, пропорційними та обмеженими в часі. Необхідно розробити прозорі критерії введення надзвичайних заходів, які законодавчо обґрунтовані, сприяють виконанню законної мети та співрозмірні загрозі. У населення повинна бути можливість домагатися засобів правового захисту та компенсації за непотрібні або неспіврозмірні порушення прав, здійснених під час кризи.

2. Важливим є вирішення питання з технічної підтримки та навчання дистанційній роботі, оскільки основним обмеженням при карантинних заходах є обмеженість у пересуванні та знаходження в колективі, в тому числі на робочому місці.

3. Забезпечення людям доступу до інформації, яка базується на фактах. Що в свою чергу вимагає підтримки незалежних ЗМІ, включаючи фінансову допомогу, технічну та інформаційну підтримку. Уряди та провайдери інтернет-послуг повинні також докласти зусиль для забезпечення та підтримки надійного доступу до мережі Інтернет. Необхідно також виявляти та перешкоджати поширенню неправдивої інформації.

4. Урядам необхідно підтримувати вільні та справедливі вибори під час пандемії шляхом створення безпечних для здоров'я населення механізмів для проведення передвиборчої компанії та виборчих процедур.

5. Фінансово, матеріально та інформаційно підтримувати діяльність громадських, зокрема, правозахисних організацій, які під час пандемії стають більш вразливими ніж бізнес-організації. Але саме громадський сектор відіграє важливу роль у розвитку демократії і захисту прав та свобод людей.

6. Боротися з корупцією, слідкувати, щоб фінансові та матеріальні ресурси, які акумулюються для підтримки сфери охорони здоров'я під час пандемії, використовувалися за призначенням [3].

Список використаних джерел

1. Democracy Index. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Democracy_Index
2. Democracy Index 2020 In sickness and in health? A report by The Economist Intelligence Unit. URL: https://pages.eiu.com/rs/753-RIQ-438/images/democracy-index-2020.pdf?mkt_tok=NzUzLVJJUS00MzgAAAGAjhDVzaEXHJUvPdpLoFnBfTrMIocomb6QcKHhnx-wtZ5bNVjFFd5QHJyfSYkuSrTvOJXcwDu2xpRI3PXPfz0ZHi4eLjnIspMDbcsUHf_gbzbBzw
3. Democracy under lockdown. October 2020. URL : https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-10/COVID-19_Special_Report_Final_.pdf

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАТИЗАЦІЄЮ СУСПІЛЬСТВА ТА ОРГАНІЗАЦІЙ

Климчук О. В., д.е.н., професор кафедри менеджменту та поведінкової економіки
Донецького національного університету імені Василя Стуса

Одним із фундаментальних положень інформаційної парадигми розвитку суспільства є те, що саме інформація є субстанцією різних соціально-економічних явищ і управлінських процесів. Різні державно-політичні, соціально-економічні, управлінсько-психологічні та екологічні явища (процеси) мають інформаційну природу або так звану інформаційно закладену генетичну основу. Її мають як економічна динаміка, так і динаміка управлінських процесів. У відкритій соціально-економічній системі мірилом будь-яких змін виступає інформатизація управлінських процесів. Значення інформатизації для життя людей настільки значиме, що можна говорити про тотожність таких процесів як «відтворення і прогрес людського суспільства» та «відтворення і примноження доцільної інформації». Відтак інформатизація виступає базовим фактором розвитку суспільства і їй відведено домінуючу роль в організації національної економіки.

Нові інформаційно-комунікаційні технології все більше проникають практично в усі сфери життєдіяльності суспільства, змінюючи умови праці та побуту людини, формуючи в ньому нові потреби, стереотипи поведінки, а також нові уявлення про якість життя, простір і час. В основі лавиноподібного накопичення інформаційних ресурсів лежить використання нових інформаційних технологій (насамперед телекомунікаційних). Інформатизація виникла через кардинальної зміни ролі інформації, вона прямо та опосередковано впливає на розвиток науки, продуктивних сил і соціальної сфери суспільства [1]. Також в результаті реформування національної економіки, якісні зміни в системі управління персоналом є необхідною умовою ефективного функціонування та розвитку підприємства [2].

Значна кількість проведених теоретично-практичних досліджень у даній сфері беззаперечно вказує на те, що інформаційні системи і технології при розумному використанні мають потужний потенціал та інструментарій, які розглядаються невід'ємною частиною загальної стратегії розвитку суспільства [3]. Інформаційно-комунікаційні технології істотно впливають і на розвиток традиційних галузей економіки, наприклад адитивне виробництво, використання промислових роботів, індустріальний Інтернет та Інтернет речей (Internet of Things) [4], що вказує на сильний взаємозв'язок розвитку інформатизації з розвитком суспільства (рисунок 1).

З рисунка 1 випливає, що кожний член суспільства повинен мати можливість своєчасно та оперативно отримувати за допомогою глобальних інформаційних мереж повну та достовірну інформацію, перебуваючи практично в будь-якій частині географічного простору нашої планети; реалізується можливість оперативної, майже миттєвої комунікації не лише кожного члена суспільства, а й певних груп населення з державними та суспільними структурами незалежно від місця їх проживання; зникають географічні та геополітичні кордони держав у рамках інформаційних мереж. Широке використання нових інформаційних систем і технологій у повсякденному житті сприяє вдосконаленню демократичних засад, приводить до підвищення політичної активності громадян, встановлення ефективного діалогу держави та громадськості з подальшим зворотнім зв'язком.

Наразі головними перешкодами щодо масового запровадження інформаційних систем і технологій в управлінні організаціями є такі: уповільнення в опрацюванні сучасних швидкозмінних інформаційних потоків, внаслідок поглиблення сировинної експортної орієнтованості значної частки вітчизняних підприємств, зокрема агропромислової галузі, та

погіршення процесів ефективної реалізації ринкових відносин внаслідок російської агресії; зменшення масштабності розробок і запровадження інформаційних систем і технологій для забезпечення повної автоматизації управління компаніями в результаті значного відтоку ІТ-фахівців за кордон та нестача власних фінансових ресурсів; інертність певної кількості керівників щодо ефективності використання інформаційних систем і технологій для удосконалення управлінської роботи; складності у забезпеченні безперервного застосування Інтернет-технологій в організації і забезпеченні мобільного управління організацією [5]. Проте всебічне запровадження інформатизації має потенційне значення у покращенні соціально-економічного розвитку суспільства, відіграючи ключову роль у налагоджуванні швидкого зв'язку та управлінні різними технологіями. Основою цих нових технологій є всюдисущі світові мережі, які дозволяють контролювати людей і ресурси, а також відстежувати, зберігати та обробляти необхідні потоки інформації у режимі реального часу для подальшого використання в комерційних і управлінських цілях.

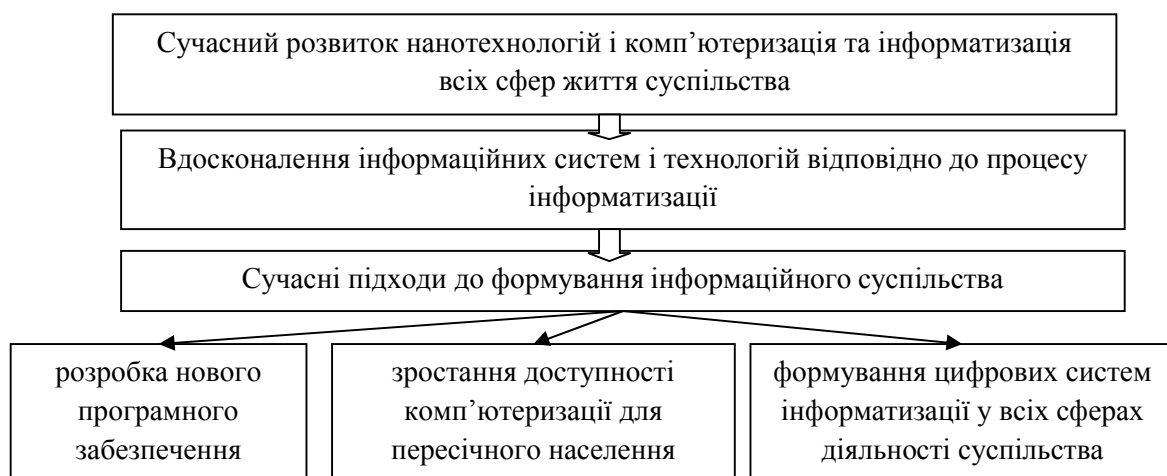

Рисунок 1 – Етапність та взаємозв'язок розвитку інформатизації із розвитком суспільства

Джерело: сформовано на основі [4].

Отже, інформатизація є одним із головних чинників у забезпеченні економічного зростання і підвищення конкурентоспроможності держави на світовій економічній та політичній арені. Вона зумовлює ефективність соціально-економічного і політичного розвитку держави, створює нові формати взаємодії влади і суспільства, влади і бізнесу, сприяючи соціальній інтеграції та мирному співіснуванню різних соціальних інститутів і груп всередині держави. Щоб прискорити розвиток ринку інформаційних продуктів і послуг, гнучке управління і новий державний менеджмент мають замінити централізований адміністративний контроль. Має відбутися швидкий перехід від політики обмеження монополізму до створення умов вільного підприємництва та інвестування, розвитку конкурентного середовища, інноваційної діяльності.

Список використаних джерел

1. Панченко О. А., Панченко Л. В. Інформаційна безпека та інформаційна культура в сучасному інформаційному суспільстві. *Правова інформатика*. 2015. № 2(46). С. 32-38.
2. Levytska I. V., Klymchuk A. O., Klymchuk O. V. Functions of salary at machine-building enterprises in formation of motives and stimuluses of personnel. *Bulletin of Zaporizhzhia National University. Economic sciences*. № 4 (44), 2019. Pp. 154-159. DOI <https://doi.org/10.26661/2414-0287-2019-4-44-24>

3. Климчук О. В. Сучасні тренди та глобалізаційні виміри управління інформаційними технологіями і системами в Україні. *Економіка і організація управління*. 2021. № 1 (41). С. 72-85. DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2021.1.7>

4. Гнатенко В. С. Інформаційні виклики економічній безпеці держави. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2019. № 7. DOI: 10.32702/2307-2156-2019.7.25

5. Климчук О. В. Сучасні процеси розвитку в Україні інформаційних систем і технологій в управлінні підприємствами. *Актуальні проблеми, пріоритетні напрямки та стратегії розвитку України: тези доповідей I Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції*/ Ред. колегія: О. С. Волошкіна та ін. Київ: ІТТА, 2021. С. 199-201.

УДК 351

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ

Колісник І. В., здобувачка другого (магістерського) рівня спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування Черкаського державного технологічного університету
Онищак Н. В., викладач кафедри економіки та управління Черкаського державного технологічного університету

В Україні існує позитивний досвід вирішення актуальних питань молоді. Водночас існує багато викликів, пов'язаних з необхідністю самореалізації та розвитку потенціалу молоді в Україні, її участі та інтеграції у суспільне життя, що розвиватиме її національну свідомість на основі суспільно-державних цінностей та відповідального громадянства, надаватиме молоді можливості для успішної реалізації і соціалізації, підвищить рівень її громадянських компетентностей, її спроможність бути самостійним, життєстійким, активним, патріотичним і відповідальним учасником суспільного життя [1].

Однак, результати соціологічних досліджень, проведених в Україні, свідчать про низький рівень участі молоді в житті суспільства (лише 16,7 відсотка молоді так чи інакше беруть участь в громадському житті), на противагу молоді, яка проживає у країнах Європейського Союзу, де понад три чверті загальної кількості молодих громадян беруть участь у різних формах діяльності та долучаються до громадського життя, і лише 4 відсотки молоді не залучені до жодної з форм участі молоді [2].

З метою створення можливостей для самореалізації та розвитку потенціалу молоді в Україні, її участі та інтеграції у суспільне життя Кабінетом Міністрів України затверджено Державну цільову соціальну програму «Молодь України» на 2021–2025 роки, яка передбачає застосування концептуально оновлених підходів та використання широкого кола інноваційних механізмів та інструментів, що запроваджуються для роботи з молоддю, шляхом поширення найкращого досвіду останніх років, впровадження рекомендацій українських та міжнародних експертів, молодіжного сектору Ради Європи, використання досвіду молодіжної роботи країн Європейського Союзу, рекомендації ООН щодо підтримки молодих громадян в усіх сферах життєдіяльності.

Так, з метою залучення молоді до процесів формування та реалізації державної політики, з 2018 року започатковано програму особистісного та професійного розвитку молоді «Державотворець». Ця програма дає змогу молоді зрозуміти, що таке державний апарат та здобути необхідні практичні навички. Реформування та трансформація державної служби здійснюються з метою зміни уявлення суспільства про державні інституції та заохочення

молоді долучатися до впровадження змін у країні. Курс держави на діджиталізацію потребує цифрової грамотності та сучасних вмінь, якими переважно володіють молоді люди [3].

Програма «Державотворець» реалізується Міністерством молоді та спорту України за підтримки організацій – лідерів у протидії корупції в Україні «Взаємодія» та Українською академією лідерства. Ця програма стала можливою завдяки підтримці американського народу через Агентство Сполучених Штатів з міжнародного розвитку (USAID). Щороку випускники програми, молоді люди з різних областей країни, проходять стажування в центральних та місцевих органах виконавчої влади, органах місцевого самоврядування, міжнародних інституціях, засобах масової інформації, бізнес-компаніях, громадських об'єднаннях та мають можливість отримати необхідні знання й практичний досвід з управлінської діяльності.

В умовах децентралізації, створення комфортного середовища для життя та розвитку молоді в громадах є пріоритетними напрямками реалізації молодіжної політики [4]. Однак, впровадження ефективної та цілеспрямованої молодіжної політики в Україні можливе лише за умови об'єднання зусиль і координації діяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та молодіжного представництва.

Список використаних джерел

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 2 червня 2021 р. № 579 «Про затвердження Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2021–2025 роки та внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579-2021-%D0%BF#Text>.

2. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2020 р. № 1669-р «Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2021–2025 роки». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1669-2020-%D1%80#Text>.

3. Урядовий портал / Відбулося відкриття програми особистісного та професійного розвитку молоді «Державотворець». URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/vidbulosya-vidkrittya-programi-osobistisnogo-ta-profesijnogo-rozvitku-molodi-derzhavotvorec>.

4. Мінмолодьспорт / Молодіжна політика в умовах децентралізації. URL: <https://sport.gov.ua/molodizhna-politika/napryami-molodizhnoyi-politiki/molodizhna-politika-v-umovah-decentralizaciyi>.

5. «Have your say!» Manual on the Revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life, ISBN 978-92-871-8165-7 © Council of Europe, November 2015.

УДК 65.011:658.012

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ КОРПОРАТИВНОГО КОНТРОЛЮ В АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВАХ

Красько В. М., старший викладач кафедри економіки, обліку і оподаткування
Донецького національного технічного університету

В даний час акціонерні товариства є однією з найбільш ефективних організаційно-правових форм господарювання. Більшість вітчизняних та міжнародних корпорацій вибрали саме цю організаційно-правову форму юридичної особи. Однією з основних функцій управління корпораціями, а також потужним інструментом для збереження їх ефективної господарської діяльності виступає корпоративний контроль, який охоплює внутрішні

та зовнішні управлінські взаємовідносини. Корпоративний контроль дає можливість власникам та стейкхолдерам реалізовувати свої інтереси в процесі управління акціонерним товариством.

В науковій літературі поняття корпоративного контролю розглядається з юридичної, економічної та управлінської позицій, кожна з яких наділяє корпоративний контроль своїми функціональними особливостями. З точки зору менеджменту корпоративний контроль розглядають як набір управлінських функцій, якими наділений персонал на всіх рівнях управління корпорацією, а ефективна взаємодія органів управління дозволяє приймати оптимальні стратегічні управлінські рішення. З юридичної точки зору під корпоративним контролем розуміють нагляд за діяльністю корпорації зі сторони органів управління згідно з правами та повноваженнями, якими володіє кожний учасник органів управління. З економічної точки зору корпоративний контроль визначається як вид корпоративних відносин, при яких створюється можливість впливу на господарську діяльність корпорації за допомогою фінансових інструментів в вигляді акцій та закріплених за ними обсягів прав участі в управлінні та розподілі прибутку [1, с. 162].

Вчений К. Г. Сердюков відмічає, що «управлінські процедури контролю зосереджуються на забезпеченні результативних параметрів і функціональних характеристик співробітництва учасників, в той час як корпоративний контроль в більшій мірі орієнтовано на організаційне та інструментальне забезпечення здійснення такої діяльності у цілому ..., корпоративний контроль слід вважати сукупністю форм і способів представництва інтересів учасників корпоративних відносин в сфері прийняття управлінських рішень щодо формування та розподілу результатів діяльності господарського товариства» [2, с. 197].

Таким чином, визначати корпоративний контроль необхідно з урахуванням різних точок зору, як сукупність видів контролюючих управлінських функцій за фінансово-господарською діяльністю корпорації зі сторони органів управління. Крім того, необхідно відмітити, що ефективна система корпоративного контролю буде сформована тільки в тому випадку, якщо власники та персонал виконавчих органів компанії будуть ефективно взаємодіяти при прийнятті управлінських рішень та правильно оцінювати поточну ситуацію в компанії.

Важливо зазначити, що власники та керівництво корпорації, а також державні органи при здійсненні контролю за діяльністю компанії мають на меті надати достовірну інформацію зацікавленим особам (акціонерам, інвесторам, керівництву, працівникам, суспільству) та забезпечити надійний захист і збереження вкладеного капіталу. Контроль здійснюється системою, яка за умови ефективного функціонування включає правові норми та правила, прийняття управлінських рішень, права власників, надійну фінансову звітність та корпоративну культуру. Система корпоративного контролю включає різні види контролю за фінансово-господарською діяльністю корпорації, які використовують власники компанії, і складається з двох підсистем зовнішнього та внутрішнього контролю, включаючи підзвітність та комунікації [3, с. 84–85].

Швидкий розвиток інформаційних технологій впливає на ефективність та способи ведення фінансово-господарської діяльності вітчизняних корпорацій. Якісна, достовірна економічна інформація відіграє важливу роль при прийнятті ефективних господарських рішень управлінським персоналом акціонерних товариств.

З урахуванням зростаючої ролі інформації в управлінні акціонерних товариств, необхідно більш детально розглянути сутність поняття «інформаційне забезпечення». Так, вчені М. П. Денисенко та І. В. Колос під системою інформаційного забезпечення управління корпорацією розуміють сукупність певних даних, які необхідно ввести, обробити, зберегти та накопичити, а також здійснити пошук та поширення інформації в визначені терміни і в зручній формі між зацікавленими особами в межах їх компетенції [4, с.21].

Для прийняття ефективних управлінських рішень значну роль відіграють такі властивості інформації, як час, зміст та форма. Так, залежно від часу, розрізняють своєчасну, термінову та періодичну інформацію. За формою інформація повинна бути чіткою, детальною та наочною. Важливою якісною характеристикою інформації є її вірогідність. Вірогідною вважається така інформація, яка в межах припустимого рівня не спотворює дійсні явища та процеси і достовірно їх відображає. На достовірність управлінської інформації впливають різні інформаційні перешкоди, які обмежують та заважають її збереження в повному обсязі.

Кожний рівень управління в корпорації характеризується власним набором певних управлінських функцій, рівнем компетенції та потребує відповідної економічної інформації. У зв'язку з цим, інформаційне забезпечення, яке формується для вирішення конкретних господарських завдань, повинно враховувати інформаційні потреби осіб кожного рівня управління при здійсненні інформаційних запитів. Інформаційне забезпечення процесів корпоративного контролю за діяльністю акціонерних товариств орієнтується на операційну обробку великих масивів фінансово-господарської інформації, яка не завжди відповідає запитам власників та керівників для прийняття управлінських рішень. В цих умовах інформаційне забезпечення процесів контролю за діяльністю корпорацій повинно бути орієнтоване на аналіз та обробку нерегламентованих запитів з різних джерел інформації.

Послідовність формування інформаційного забезпечення процесів корпоративного контролю в системі управління акціонерного товариства є наступною:

- на стратегічному рівні управління визначаються місія корпорації, її цілі, довгострокові плани, а також стратегія їх реалізації;
- на тактичному рівні управління складаються тактичні плани та здійснюється контроль їх виконання, відстежуються наявні ресурси та процес їх використання;
- на оперативному рівні розробляються та реалізуються оперативні плани виробництва, здійснюється оперативний облік і контроль за їх виконанням [5, с. 114].

Таким чином, ефективність прийняття управлінських рішень в системі корпоративного контролю акціонерних товариств буде залежати від якості інформаційного забезпечення, а саме від якісних характеристик облікових, планових, нормативно-довідкових, звітно-статистичних та інших видів інформації. Якісне інформаційне забезпечення системи корпоративного контролю дозволить покращити конкурентні переваги вітчизняним акціонерним товариствам шляхом підвищення ефективності використання грошових коштів та їх еквівалентів в процесі зменшення витрат обігу та зростанням обсягів продаж виробленої продукції або наданих послуг.

Список використаних джерел

1. Абубакаров К. М. Эволюция теоретических взглядов на систему корпоративного контроля в компаниях. *КАНТ*. 2018. № 3 (28). С.160-164.
2. Сердюков К. Г. Инструментальне забезпечення реалізації корпоративного контролю в господарському товаристві. *Економічний простір*. 2017. № 127. С.192-201.
3. Гудзь О. Є. Корпоративне управління: навч. посіб. Київ: Державний університет телекомунікацій, 2014. 123 с.
4. Денисенко М. П., Колос І. В. Інформаційне забезпечення ефективного управління підприємством. *Економіка і держава*. 2006. № 7. С.19-24.
5. Палагута С. С. Концепція управління інформаційного забезпечення системи управління підприємств і організацій. *Інфраструктура ринку*. 2017. № 5. С.113-116.

УДК 314.8

ЗРОСТАННЯ РІВНЯ НАРОДЖУВАНОСТІ НАСЕЛЕННЯ В ЄВРОПІ ЯК ПРІОРИТЕТ ЗМІЦНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Криворучко Д. М., здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Донецького національного університету імені Василя Стуса
Науковий керівник: **Дороніна О. А.**, д.е.н., професор,
завідувач кафедри менеджменту та поведінкової економіки
Донецького національного університету імені Василя Стуса

Останніми роками демографічна ситуація в країнах Європи характеризується негативними тенденціями, однією з яких є зменшення рівня народжуваності, що в тривалій перспективі призводить до старіння населення, скорочення частки населення у працездатному віці та у результаті, відображається на показниках розвитку економіки. Безсумнівним є те, що виважена демографічна політика країни є одним з потенційних чинників сталого зростання національної економіки.

Проблематика зниження рівня народжуваності населення висвітлена доволі широко у засвідчують публікаціях провідних зарубіжних та вітчизняних економістів та демографів, зокрема Г. Баб'як, Ю. Афанасьєва, Д. Екворті, С. Герарті, Д. Пінскер, Л. Макроббі, В. Сердюк та інших. Актуальність таких досліджень зростає у регіональному контексті та у прив'язці до наповнення ринку праці робочою силою, а отже, забезпечення суспільного виробництва людськими ресурсами.

Мета дослідження – проаналізувати динаміку показників народжуваності в країнах Європи та запропонувати заходи щодо покращення рівня народжуваності.

Традиційно, в країнах Європи динаміка чисельності населення забезпечувалась високим рівнем імміграційних потоків, проте скорочення їх інтенсивності останніми роками провокує спад економічного розвитку та старіння населення [1]. Демографічна ситуація в багатьох країнах Східної та Південної Європи погіршується через зростання еміграції та переважанням смертності над народжуваністю. Загальні тенденції до зниження народжуваності в країнах світу, зумовлені, перш за все, зміною ролі жінок у суспільстві, змінами у сфері зайнятості та прогресом репродуктивного здоров'я.

Поширеними причинами зменшення рівня народжуваності в країнах світу є такі [2]:

1. Покращені освітні можливості для жінок, тобто соціальні можливості жінок, особливо завдяки збільшенню освіти, знижують рівень народжуваності. Жінки з вищим рівнем освіти, особливо незаміжні, схильні відкладати народження дитини до 30 років. Збільшення рівня освіти також позитивно впливає на інші фактори, що знижують коефіцієнт народжуваності, такі як збільшення використання засобів контрацепції, поліпшення стану здоров'я дітей та участь жінок у робочій силі.

2. Дороге виховання дітей. У більшості країн світу держава не в змозі повноцінно забезпечити фінансовою підтримкою своїх громадян задля виховання дітей.

3. Кращий доступ до контрацепції та поради щодо планування сім'ї. У деяких регіонах світу найбільш різке зниження рівня народжуваності відбулося через запровадження безпечного та надійного доступу до контрацепції. Зростання доступності ресурсів з питань просвітництва сексуального здоров'я та планування сім'ї також вплинуло на рівень народжуваності.

4. Збільшення суспільного процвітання, тобто країни з високим рівнем доходу зазнали більш різкого зниження народжуваності, ніж країни з низьким рівнем доходу. Люди

у багатих регіонах одружуються та вирішують мати дітей пізніше, тобто в пріоритетності обирають кар'єру.

Проаналізуємо статистичні дані щодо динаміки народжуваності за окремими європейськими країнами (рисунок 1) з використанням коефіцієнту фертильності. Аналізуючи дані, наведені на рисунку 1, можна зробити висновок, що зростання рівня народжуваності в досліджуваних країнах не спостерігається. Коефіцієнт фертильності або залишається без змін у 2020 р. порівняно з 2015 р. (Німеччина, Данія, Швейцарія), або зменшується (Франція, Італія, Іспанія, Велика Британія).

При цьому, лідером за показником народжуваності серед наведених на рисунку 1 країн є Франція (1,9 дітей на 1 жінку). Найгіршими значеннями досліджуваного показника відзначаються Італія та Іспанія (1,3 та 1,2 відповідно), показники цих країн протягом аналізованого періоду мають стійку тенденцію до зменшення.

З метою підвищення рівня народжуваності в країнах Європи та оптимізації демографічної ситуації доцільно запроваджувати, зокрема, такі заходи [4]:

допомога жінкам, щодо виховання дитини та розподіл обов'язків в родині, щоб жінка також мала змогу продовжувати будувати кар'єру, а не тільки бути домогосподаркою;

надання молодим родинам, які мають третю дитину пільгових кредитів та запровадження податкових пільг для багатодітних жінок (чотири та більше дітей);

виплата державної грошової допомоги на утримання дитини до досягнення нею як мінімум двохрічного віку; забезпечення дитини безплатним навчанням; створення умов для зниження вартості витрат на виховання дитини;

іпотечна допомога молодим сім'ям після народження другої та третьої дитини; надання грошових субсидій сім'ям, що мають щонайменше трьох дітей для придбання транспортних засобів;

запровадження програм безкоштовного ЕКО для сімейних пар, які мають потребу в цьому.

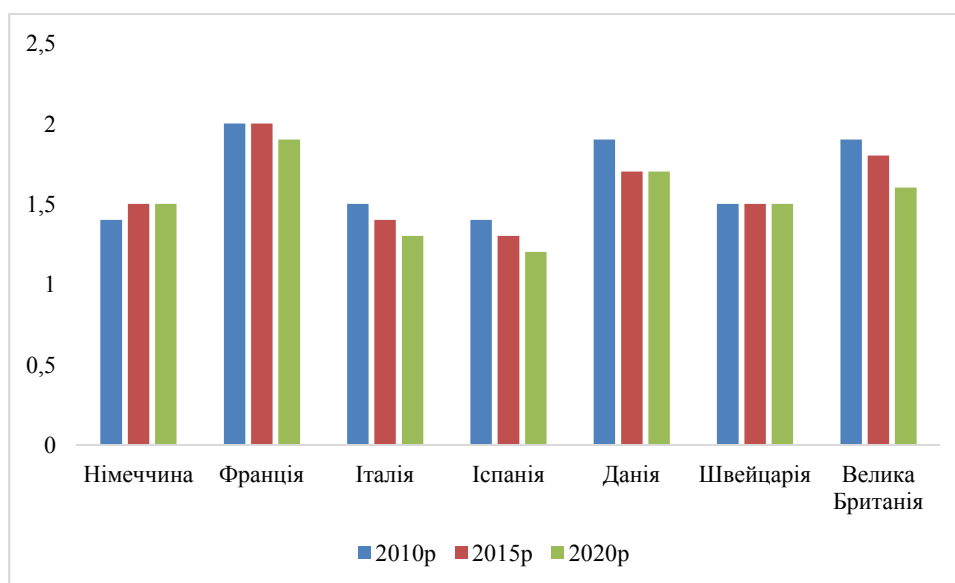

Рисунок 1 – Динаміка коефіцієнту фертильності у країнах Європи у 2010–2020 рр. (народжених у розрахунку на одну жінку)

Джерело: складено за даними [3]

На завершення зазначимо, що вплив держави на зростання рівня народженості не завжди є прямим. Важливим є створення на державному рівні сприятливих умов для народження та виховання дітей, оскільки це є запорукою майбутнього країни та її економічного добробуту.

Список використаних джерел

1. Financial times. веб-сайт. URL: <https://www.ft.com/content/9b03216c-33a0-11ea-a329-0bcf87a328f2> (дата звернення 25.09.2021).
2. Popular science. веб-сайт. URL: <https://www.popsci.com/science/birth-rates-falling-worldwide/> (дата звернення 25.09.2021).
3. Всесвітня статистика. веб-сайт. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.TFRT.IN?end=2019&start=1960&view=chart> (дата звернення 25.09.2021).
4. Raconteur. веб-сайт. URL: <https://www.raconteur.net/healthcare/fertility/global-birth-rate/> (дата звернення 25.09.2021).

УДК 811.161.2'276'38:005.92

Крижанівська А. О., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність Черкаського державного технологічного університету
Крижанівська Л. Г., старший викладач кафедри економіки та управління Черкаського державного технологічного університету

ОСОБЛИВОСТІ СТИЛЮ ДІЛОВОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

Основним видом ділового мовлення є документ, який на сьогодні став об'єктом вивчення багатьох наукових дисциплін. Це стало причиною виникнення різних значень поняття «документ», оскільки його тлумачення залежить від того, у якій галузі науки чи сфері діяльності й для чого він використовується. В сучасному світі документи видозмінюються надзвичайно стрімко, але його наповнення завжди повинно бути на належному рівні.

Для спілкування в державному, громадському, політичному і господарському житті; у ділових стосунках між державами, установами та окремими громадянами суспільства використовується офіційно-діловий стиль. Він відрізняється від інших наявністю стандартизованості, тобто використанням сталих зворотів, однотипових виразів та вживанням спеціальної офіційно-ділової термінології. Текст, складений в офіційно-діловому стилі, має бути змістовним, точним, стандартним та інформативним [1].

Офіційно-діловий стиль використовують при оформленні ділових паперів, але він може використовуватися як в усній, так і в письмовій формі. В письмовій формі офіційно-діловий стиль міститься в законах та підзаконних актах, наказах, постановках розпорядженнях тощо. В усному мовленні цей стиль міститься в офіційних промовах та діловому спілкуванні між приватною особою та установою.

Офіційно-діловий стиль документів використовується з метою регулювання офіційно-ділових стосунків та поділяється на законодавчий, адміністративний, дипломатичний та канцелярський. Ділову українську мову виділяють в рамках офіційно-ділового стилю, частіше за все в адміністративному та канцелярському різновидах [2]. Документи, які використовуються в офіційному спілкуванні, мають такі ознаки:

- обов'язкове оформлення документів за зразком;
- широке використання термінів діловодства; чітка термінологія;
- відсутність художніх засобів літератури;
- нейтральна нормована лексика, яка зрозуміла кожному;
- зазвичай прості речення з прямим порядком слів;
- використання інфінітивних конструкцій та стійких словосполучень;
- використання слів виключно в прямому значенні.

При створенні та редагуванні офіційних документів необхідно дотримуватися наступних вимог [3].

1. Об'єктивність документу, яка проявляється у формах вираження в ньому громадських інтересів. Повна об'єктивність досягається високим ступенем безособовості, відсутністю будь-яких суб'єктивно-оцінювальних моментів у викладі, зокрема у доборі лексики, синтаксичній будові та ін.
2. Логічна послідовність викладу тексту особливо увиразнюється в тих видах ділових паперів, де зовсім виключаються (або їх якнайретельніше уникають) суб'єктивні (експресивні, емоційні) елементи.
3. Повнота викладеної інформації забезпечується тим, що всі необхідні для правильного трактування документа, складники думки мають у тексті своє словесне вираження. Важливим є відсутність у тексті двозначностей, щоб думка і її словесне вираження були сформульовані якомога чіткіше.
4. Чіткість і точність викладу – це пов'язані між собою вимоги до тексту документа. Конкретність викладу не повинна досягатися за рахунок повноти висвітлення питання.
5. Переконливість викладу забезпечується обґрунтуванням висловленої в документі думки, доказовістю матеріалу, точністю в доборі фактів і цифрових даних.
6. Лаконічність викладу, забезпечується відсутністю зайвих слів, повторень, плутанини в деталях.

Уніфікація мовних засобів, стандартизація мови ділових паперів – одна з найактуальніших проблем діловодства сьогодення. Для кожного конкретного виду документу доцільно розробити певну схему побудови тексту й ввести її в загальний обіг, узаконивши тим самим типізовані мовні засоби як оптимальний варіант. Це мають бути готові, перевірені багаторічною практикою, широко відомі словесні формули, здатні точно й недвозначно відобразити певну виробничу ситуацію. Такі стандартизовані звороти легко й швидко сприймаються; документи такого типу прості в обробці, зберіганні й пошуці.

Традиції ділового мовлення наявні в різних сферах ділового спілкування, також мають важливе значення. Доцільно розвивати і всебічно підтримувати конструкції, які допомагають висловити думку якомога чітко, послідовно і конкретно. І навпаки – необхідно уникати тих традицій, які тяжіють до минулого в діловому мовленні: вони ускладнюють сприймання документа і, до того ж, не відповідають нормам сучасної української літературної мови.

Список використаної літератури

1. Тітенко Л. Діловодство з використанням комп'ютерної техніки: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципл. Київ: КНЕУ, 2006. 192 с.
2. Плотницька І. М. Ділова українська мова: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 256 с.
3. Кацавець Г. М., Паламар Л. М. Мова ділових паперів: підручник. Київ: Алтера, 2008. 320 с.
4. Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019. 392 с.

УДК 332.1

ВПЛИВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ НА РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК

Кудрявцев Д. Е., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Донецького національного технічного університету

Ющенко Н. К., к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки, обліку і оподаткування,
Донецького національного технічного університету

Одним з найскладніших завдань становлення української державності є регіональний розвиток. Єдність держави з одночасною самостійністю територіальних громад – це гарантія ефективного розв’язання питань місцевого значення, а саме – чималих проблем сфери державних фінансів. Тому актуальним є розгляд впливу місцевих бюджетів на регіональний розвиток.

Питання впливу місцевих бюджетів розглядали такі вчені, як І. О. Луніна, Є. Ю. Кузькін, І. Я. Глуха, О. О. Бондаренко, Т. В. Сало та інші вчені. Водночас, недостатність розгляду цих питань спонукає до більш детального аналізу явищ, які можуть впливати на регіональний розвиток.

Метою дослідження є аналіз впливу місцевих бюджетів на регіональний розвиток і шляхи підвищення рівня соціально-економічного розвитку регіону.

Дослідження сутності місцевих бюджетів розкривається через визначення такої економічної категорії, як місцеві бюджети.

Єдиного визначення поняття «місцеві бюджети» в економічній літературі немає. Тому, проаналізувавши ряд джерел [1–3], зробимо висновок, що місцеві бюджети – це документ, згідно якого органи виконавчої влади розпоряджаються виділеними їм ресурсами або коштами.

Сучасний етап децентралізації потребує цілісності визначення ролі та значення місцевих бюджетів у регіональному розвитку. Бюджет, необхідний для розвитку регіону – це один з показників оцінки якості життя в громаді. Він є складовою частиною спеціального фонду видатків, що, в свою чергу, фінансує всі соціально-економічні програми, необхідні для розвитку регіону, такі як:

- освіта;
- охорона здоров’я;
- соціальне забезпечення;
- фізична культура та спорт;
- житлово-комунальне господарство.

Становлення місцевих бюджетів пов’язане з реалізацією всіх інтересів та потреб різних соціальних груп населення або підприємницьких груп різних форм власності. Тому це найважливіший інструмент регулювання соціального та господарського життя регіонів.

Реалізація таких заходів допомогла створити ефективний інструмент соціально-економічного розвитку:

- надання додаткових джерел поповнення бюджету;
- надання субвенцій для реалізації програм соціально-економічного розвитку;
- розділення повноважень між державними та місцевими бюджетами;
- розроблення програми розвитку регіонів на середньо- та довгострокову перспективу.

Отже, основною умовою для вдалого розвитку регіону є створення та реалізація стратегії соціально-економічного розвитку, в якій будуть чітко описані пріоритети розвитку та інтереси, а також ресурси регіону. Зважаючи на це, органам місцевого самоврядування, в умовах обмеженості бюджетних коштів, буде доцільним вживати заходи щодо підвищення ефективності управління доходами та видатками місцевих бюджетів, що сприятиме підвищенню якості життя населення та збільшення темпів соціально-економічного розвитку території.

Список використаних джерел

1. Державне фінансове регулювання економічних перетворень / І. Я. Чугунов, Т. В. Канєва та ін.; за заг.ред. А. А. Мазаракі. Київ: Київ.нац.торг.-екон.ун-т, 2018. 376 с.
2. Кузькін Є. Ю. Вплив децентралізації на розвиток регіонів. *Наукові праці НДФІ*. 2016. № 3. С. 39-53.
3. Хімка О. С. Роль місцевих бюджетів в соціально-економічному розвитку регіонів. URL: <http://intkonf.org/himka-os-rol-mistsevih-byudzhetiv-u-sotsialnoekonomichnomu-rozvitku-regioniv-ukrayini/>

УДК 339.138

ВИБІР МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Мандрик Т. В., здобувачка

Донецького національного університету імені Василя Стуса

Таранич О. В., к.е.н., доцент кафедри менеджменту та поведінкової економіки

Донецького національного університету імені Василя Стуса

Споживачі товарів та послуг стають щораз вимогливішими та відчувають постійну потребу в оновленні та удосконаленні набору товарів, необхідних для забезпечення свого побуту, розвитку та комфортного життя в суспільстві. Це зумовлює потребу постійного пошуку підприємствами не лише засобів розширення своєї діяльності, але й елементарних інструментів, завдяки яким вони зможуть втримати свої позиції на ринку. Такими інструментами насамперед є маркетингові стратегії, які відіграють важливу роль у розробці загальної стратегії функціонування суб'єкта господарювання.

Питання, присвячені впровадженню в життя маркетингових стратегій та аспекти стратегічного управління, висвітлюють у своїх працях такі закордонні та вітчизняні автори, як І. Ансофф, М. Асмолова, Г. Ассель, Г. Багієв, С. Гаркавенко, М. Дмитрук, О. Жданова, Є. Івченко, Ф. Котлер, Н. Куденко, Ж.-Ж. Ламбен, Дуглас К. Макбет, М. Мак-Дональд, Т. Максимова, С. Полонець, І. Решетникова, У. Сухорська, В. Тарасевич, Н. Фонштейн, Д. Форд, Н. Чухрай, З. Шершеньова та інші. Вони розглядають сутність маркетингових стратегій та застосування їх у процесі стратегічного управління підприємствами та окремі аспекти інтеграції маркетингової стратегії на підприємствах у сучасних умовах.

Проте, окремі питання теоретичної сутності стратегічного управління та шляхів його удосконалення на підприємствах залишаються недостатньо вивченими.

Метою дослідження є розроблення теоретичних положень щодо вибору маркетингової стратегії та вдосконалення системи стратегічного управління підприємством.

Стратегія – план, який містить певні параметри: охоплює певний проміжок часу; має певну послідовність та конструктивну складову; підкріплений визначеною ідеологією; такий, що відрізняється стійкістю до мінливих умов середовища; план, який потребує постійного аналізу і, якщо потрібно, змін у процесі реалізації його заходів; орієнтований на успішне досягнення цілей.

Для вибору прийнятної маркетингової стратегії потрібно узгодити цілі маркетингу із загальними цілями підприємства з метою запобігання протиріччям маркетингової стратегії та загальної стратегії розвитку підприємства [1, с. 126]. На вибір маркетингової стратегії впливає також позиція підприємства на ринку, забезпеченість його ресурсами, рівень витрат на виробництво й маркетинг.

Обрана маркетингова стратегія є основою для розробки маркетингового плану, тобто конкретних дій з реалізації маркетингової стратегії [2, с. 121].

В системі маркетингу існують підходи до розробки стратегії: стратегічна модель Портера; матриця «Дженерал Електрик»; підхід, оснований на використанні матриці можливостей «товар/ринок»; матриця «Бостонської консультативної групи»; програма, побудована на основі впливу ринкової стратегії на прибуток (PIMS).

Існують різні точки зору щодо того, що повинно бути в маркетинговій стратегії і що в ній не обов'язково, але виділяють основні компоненти у стратегії маркетингу: маркетингові цілі підприємства, визначення цільових ринків, позиціонування на цих ринках, стратегія брендингу, детальні стратегії елементом комплексу маркетингу.

При розробці маркетингової стратегії необхідно, насамперед, виділити свого роду стрижень, роль якого виконують стратегії сегментування ринку і позиціонування. Вона покликана, по-перше, виявити групу споживачів, в очах яких підприємство буде користуватися явно вираженою перевагою, і, по-друге, реалізувати цю перевагу, завоювавши цих споживачів.

Науковці виокремлюють етапи розроблення маркетингової стратегії: формування цілей, стратегічний аналіз і діагностика, розроблення варіантів стратегії, планування реалізації, оцінка та контроль результатів.

Процес формування маркетингової стратегії можна визначити як узгодження цілей маркетингу з потребами споживачів, рівнем конкуренції та можливостями підприємства [3, с. 95]. При цьому важливим є аналіз сильних і слабких сторін підприємства, маркетингових можливостей та ризиків. У результаті таких дій формується маркетингова стратегія товару, збуту, ціни та просування. Стратегічні рішення стосуються таких питань, як довгострокові цілі організації як протилежність щоденним управлінським завданням; визначення меж діяльності організації: що робити і чим не займатися; адаптація діяльності організації до зовнішнього середовища з метою оптимізації використання можливостей і мінімізації загроз; приведення діяльності організації у відповідність до її ресурсів – фінансових, людських, технологічних або професійних [4, с. 202]. Класифікацію видів маркетингових стратегій наведено в таблиці 1.

Таблиця 1 – Класифікація видів маркетингових стратегій

Ознаки класифікації	Види маркетингових стратегій
За строками розробки та реалізації	довгострокові (30–50 років); середньострокові (10–30 років) ороткострокові (1–10 років)
За тривалістю життєвого циклу	маркетингові стратегії на стадії впровадження товару; маркетингові стратегії на стадії росту; маркетингові стратегії на стадії насичення; маркетингові стратегії на стадії спаду
За станом ринкового попиту	стратегія стимулюючого маркетингу; стратегія синхромаркетингу; стратегія підтримуючого маркетингу; стратегія ремаркетингу; стратегія емаркетингу
Залежно від загальнооекономічного стану	стратегія виживання; стратегія стабілізації; стратегія росту
За елементами маркетингового комплексу	товарна стратегія; цінова стратегія; стратегія товарного руху; стратегія просування
За ознакою конкурентних переваг	стратегія цінового лідерства; стратегія диференціації; стратегія фокусування (концентрації).
Залежно від конкурентного становища фірми	стратегія ринкового лідера; стратегія челенджерів; стратегія послідовників; стратегія ринкової ніші

Продовження таблиці 1

Залежно від ступеня сегментації ринків збуту фірми	стратегія недиференційованого, диференційованого та концентрованого маркетингу
За напрямком розвитку	стратегія інтернаціоналізації; стратегія диверсифікації; стратегія сегментації
Залежно від виду диференціації	товарної диференціації; сервісної диференціації; іміджевої диференціації; кадрової диференціації
Залежно від методу обрання цільового ринку	стратегія товарної спеціалізації; сегментної спеціалізації; односегментної концентрації; вибіркової спеціалізації, повного охоплення

Остаточний вибір однієї зі стратегій розвитку підприємства можна здійснювати на підставі розрахунку показника, який відображає розвиток підприємства і може включати у себе групи показників, як: показники продукції; фінансової стійкості; виробничої стійкості; техніко-технологічні; рентабельності; соціальної стійкості; забезпечення інформацією.

Висновки. Можна відзначити, що основне призначення маркетингових стратегій полягає в тому, щоб взаємоузгодити цілі підприємства з його можливостями, з вимогами споживачів, використати слабкі позиції конкурентів та свої конкурентні переваги, зважаючи на те, що підприємства мають різні вихідні дані, такі як розмір, позиція на ринку, менеджмент, рівень впровадження маркетингу у щоденну діяльність, рівень забезпеченості ресурсами тощо.

Список використаних джерел

1. Друкер П. Ефективне управління підприємством / пер. з англ.: William Collins, 2018. 126 с.
2. П'ятницька Г., Найдюк В. Мультиваріативність стратегій інноваційного розвитку *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2018. № 1. С. 121.
3. Савіна С. С. Особливості стратегічного маркетингового планування на підприємстві: монографія. Луцьк, 2018. С. 95
4. Ситницький М. В. Стратегічне управління розвитком дослідницьких університетів: монографія. Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ: Ліра-К, 2018. С. 202.

УДК 323.2

ГРОМАДСЬКІ РУХИ ЯК СУБ'ЄКТ СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ

Мірошниченко К. В., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування Черкаського державного технологічного університету

Розвиток громадського суспільства і громадської думки має підтримувати прагнення громадян до самоорганізації. Інститути громадянського суспільства мають бути гарантом від усіх видів державного індивідуалізму. Громадсько-політичні рухи мають співпрацювати між собою та підтримувати зв'язки й об'єднувати людей для реалізації себе як громадянина.

Початок академічним дослідженням рухів поклали представники школи психології мас. Проте для пояснення появи рухів використовувались ірраціональні категорії та гіпотези (наприклад «душа мас»). Пізніше дослідження громадських рухів набуло більш чітко вираженого соціологічного характеру.

Одним із перших соціологічних досліджень громадських рухів стали праці американських вчених, які належать до Чиказької школи (Р. Парк, Е. Берджес, Г. Блумер). Вони запропонували теорію колективної поведінки як парадигму дослідження громадських рухів.

Громадський рух, за Г. Блумером, являє собою колективну спробу змінити соціальний устрій. Пізніше Р. Терне та Л. Кіліан дали більш розгорнуте визначення: «Громадський рух являє собою більш колективне утворення, що діє протягом достатньо тривалого часу, метою якого є сприяння або спротив соціальним змінам в суспільстві чи групі, частиною якого він є».

Основними різновидами громадських рухів є: політичні рухи, масові демократичні, антифашистські, соціальні. Одні із названих рухів висувають у своїй діяльності порівняно вузькі завдання, інші порушують питання загальнонаціонального і загальнолюдського характеру.

Характерною особливістю сучасних масових громадських рухів і організацій є те, що вони, як правило, пов'язані безпосередньо з політикою або побічно впливають на якість діяльності політичних інститутів.

Виділяються такі причини утворення громадських рухів їх виникнення: зростання кризових явищ у різних сферах суспільного життя; загроза війни та використання хімічної зброї; зростання загрози економічної катастрофи; необхідність захисту прав, свобод і життєвого рівня людини; подолання регіональних військових і міжнаціональних конфліктів; підвищення освітнього та культурного рівня різних верств населення [2, с. 284].

Діяльність громадських організацій і рухів, на відміну від державних інститутів, характеризується тим, що ці організації та рухи не мають жодних владних повноважень. Вони відрізняються і від політичних партій, бо не мають на меті оволодіти державною владою, хоча їхня діяльність за певних умов може набирати політичного характеру. Крім того, час існування суспільно-політичних рухів коротший, ніж політичних партій як усталених організацій. Тому їх діяльність більш динамічна, спресована в часі.

Громадсько-політичні рухи класифікують за такими показниками: рід діяльності (конструктивно-зорієнтовані, пізнавальні, опозиційні, аматорські, національні та ін.); поставлені цілі (соціально-ціннісні й асоціальні); інтереси (економічні, професійні, релігійні, суспільно-політичні та ін.); правовий статус (легальні й нелегальні); соціально-класові ознаки (робітничий, фермерський рух); спонукальні мотиви виникнення; масштаби діяльності; ставлення до існуючого ладу; ступінь і форма організації.

За цілями і завданнями громадсько-політичні рухи мають різну функціональну спрямованість. Одні з них забезпечують захист інтересів своїх членів, захищають їх від тиску державних структур і допомагають їм вирішувати назрілі проблеми через свої власні структури, інші ж спрямовують свої зусилля на підтримання влади або перебувають в опозиції до неї, створюють передумови для ширшого залучення людей до формування державної політики і т. ін.

Громадсько-політичні організації і рухи в сучасній Україні можна класифікувати так: соціально усвідомлені (спілки ветеранів, студентської молоді); ціннісно-зорієнтовані (Товариство української мови імені Тараса Шевченка, спілка «Чорнобиль»); традиціоналістські (насамперед релігійні об'єднання); соціально-ціннісні організації; політизовані і неполітизовані громадські об'єднання; конструктивно-зорієнтовані об'єднання («Діти Чорнобиля», Товариство охорони природи); спрямовані на пізнавальну діяльність (у сфері політики, історії, економіки); опозиційні, національного спрямування; міжнародні (до цієї групи слід віднести ті організації й рухи, діяльність яких виходить за межі держави –

Товариство Червоного Хреста, «Зелений світ» та ін.); загальноукраїнські (організації й рухи, діяльність яких поширюється на всю Україну і які мають місцеві осередки в більшості областей (Товариство «Україна», Союз українок); регіональні, місцеві товариства (організації й рухи, що діють у межах адміністративно-територіальної одиниці або регіону) – на Закарпатті є Товариство підкарпатських русинів, Товариство угорської культури, Товариство румунської культури і т. ін. [3, с. 65].

На основі законодавчо визначених прав і обмежень громадські рухи виконують наступні функції:

Виховна функція. Направлена на формування в громадян моральної, політичної, управлінської, правової культури, творчого підходу, професіоналізму.

Опозиційна функція. Її роль полягає в запобіганні надмірній централізації влади, сприянні прогресивному розвитку громадянського суспільства. Для досягнення цього громадські організації вдаються до різних заходів: висування альтернативних програм, апеляції до громадської думки, контролю тощо.

Захисна функція. Вона спрямована на захист інтересів, потреб членів організації через вимоги, заяви до державних органів, уряду, а також законодавчу ініціативу, контроль за виконанням своїх рішень і угод з державними установами. Радикальними методами тиску на адміністративні органи і захист інтересів людей є страйки, маніфестації, мітинги, ультиматуми, пікетування.

Кадрова функція. Полягає в підготовці кваліфікованих кадрів для державних і громадських органів, установ, організацій.

Інтегративна функція. Спрямована на об'єднання, консолідацію мас.

Комунікативна функція – інформаційне забезпечення, розширення спілкування, підвищення ролі громадської думки, підтримка нею певних починань, організацій.

Контролююча функція – здійснення громадського контролю над державними установами, з метою зменшення бюрократизації суспільного життя, впливу на державну політику і розвиток суспільства загалом.

Виходячи із вищесказаного, зазначимо, що суспільно-політичні організації і рухи в демократичних країнах є невід'ємним компонентом політичного життя. Вони доповнюють раціональну складову, посилюють ефективність багатопартійності, конкуренцію в середовищі різних політичних сил. Політичні партії, уряд, законодавці не можуть без належної уваги ставитись до суспільно-політичних організацій й повинні постійно шукати шляхи взаємодії та діалогу з ними. Але особливістю громадських організацій є те, що вони не ставлять собі на меті завоювати державну владу; що є характерним для політичних партій. Вони створюють системи груп тиску, під впливом яких формується державна політика.

Список використаних джерел

1. Ігнатенко Т. С. Політика формування середнього класу: сутність, складові та пріоритетні напрями в Україні. *Бізнес Інформ.* 2018. № 4. С. 214-221. URL: https://www.business-inform.net/annotated-catalogue/?year=2018&abstract=2018_04_0&lang=ua&stqa=29

2. Політична думка ХХ – початку ХХІ століть: методологічний і доктринальний підходи: підручник: у 2-х т. / за заг. ред. Н. М. Хоми ; [Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2017. Т. 2. 535 с.

3. Реалізація державної молодіжної політики в Україні [Текст]: монографія / С. М. Домбровська [та ін.]. Харків: Нац. ун-т цивіл. захисту України, 2018. 197 с.

4. Суспільно-політичні трансформації в Україні: від задумів до реалій: монографія / В. Ф. Солдатенко, Т. А. Бевз, В. П. Горбатенко та ін. Київ: Парлам. вид-во, 2009. 536 с.

УДК 316.4.06:334.012.23

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ: ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ТА ПОШИРЕННЯ

Момот С. В., аспірант PhD за спеціальністю 051 Економіка
Черкаського державного технологічного університету

У історичній ретроспективі розвитку людства науково-технічний прогрес докорінним чином змінив життя людини у бік покращення та полегшення через те, що поступово замінив важку фізичну працю на фізично легку, проте більш фахову та знаннємістку через використання новітніх знарядь праці, електрифікацію, автоматизацію та навіть роботизацію виробничих процесів; довів до практично максимального рівня використання природних ресурсів планети на користь суспільству; забезпечив товарне розмаїття для задоволення всіх потреб людини, що дозволило мінімізувати її витрати часу та зусиль. Водночас крім позитивних зрушень, перелічені трансформації із ходом часу призвели до появи та загострення екологічних проблем планети, в основі яких лежать життєдіяльність людини й техногенні катастрофи, у результаті чого постійно з різною інтенсивністю відбувається забруднення землі та водойм, знищення осередків дикої природи та зникнення або вимирання багатьох видів тваринного та рослинного світу, нарощування дефіциту природних ресурсів, що породжує військові конфлікти. Відповіддю природи на такі бездумні дії людства стало зростання числа та руйнівної сили природних катаклізмів та катастроф, стихійних лих та кліматичних змін. Все це негативно впливає і на якість життя людини на планеті, в наслідок чого: зростає рівень поширення та важкість захворювань людини, відбуваються пандемії з високим рівнем смертності населення; скорочується тривалість життя людини; відчувається суттєва нестача чистої питної води та доступних й безпечних харчових продуктів тощо. Отже, якщо людство у своїй діяльності не зупиниться, не почне відповідально відноситися до навколишнього природного середовища та думати не лише про себе, а й про майбутні покоління, то природні катаклізми стануть більш частим явищем і будуть мати все дедалі потужнішу руйнівну силу, що взагалі може стати загрозою для комфортного існування людини на планеті.

Перелічені проблеми вже понад сімдесят років досить активно обговорюються на найвищому міжнародному рівні в межах діяльності Організації Об'єднаних Націй (United Nations, UN) (далі – ООН), спрямованої на підтримку на світовому рівні миру та безпеки [1]. За цей час було прийнято цілу низку міжнародних керівних документів, найбільш важливими з яких слід вважати [2]:

Конвенцію про заборону військового або будь-якого іншого ворожого використання методів впливу на навколишнє середовище, Нью-Йорк, грудень 1976 р.;

Конвенцію про транскордонне забруднення повітря на великі відстані, Женева, листопад 1979 р.;

Віденську конвенцію про охорону озонового шару, Відень, березень 1985 р.;

Базельську конвенцію про контроль за транскордонним перевезенням небезпечних відходів та їх видаленням, Базель, березень 1989 р.;

Конвенцію про заборону розробки, виробництва, накопичення і застосування хімічної зброї та про її знищення, Женева, вересень 1992 р.;

Конвенцію про охорону та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер, Гельсінкі, березень 1992 р.;

Конвенцію про транскордонний вплив промислових аварій, Гельсінкі, березень 1992 р.;

Рамкову конвенцію ООН про зміну клімату, Нью-Йорк, травень 1992 р.;

Конвенцію про біологічне різноманіття, Ріо-де-Жанейро, червень 1992 р. ;
Договір про всеосяжну заборону ядерних випробувань, Нью-Йорк, вересень 1996 р. ;
Стокгольмську конвенцію про стійкі органічні забруднювачі, Стокгольм, травень 2001 р. ;

Договір про заборону ядерної зброї, Нью-Йорк, липень 2017 р.

Кожен з прийнятих ООН документів у розрізі тематиці, яку ми досліджуємо, містив конкретні вимоги та конструктивні положення, водночас за час їх дії суттєвих покращень в екологічній ситуації та безпеці життя на планеті не відбулося, навіть навпаки. Причиною відсутності позитивної динаміки можна вважати той факт, що положення конвенцій не є обов'язковими до виконання країнами-учасницями та мають підлягати ратифікації, яка не носить масового характеру.

У вересні 2000 р. у Нью-Йорку було прийнято Декларацію тисячоліття ООН, яка проголосила фундаментальні цінності, на яких має бути побудовано міжнародні відносини у XXI ст., а саме: свобода, рівність, солідарність, терпимість, повага до природи, загальний обов'язок. У документі декларується, що країнами-учасницями мають бути здійснені всі зусилля, щоб позбавити «все людство, і насамперед наших дітей та онуків, від загрози проживання на планеті, яка буде безнадійно зіпсована діяльністю людини та ресурсів якої більше не вистачатиме для задоволення їхньої потреби» [3]. Деякі цілі, які визначено в Декларації, мають конкретний термін виконання – 2015 та 2020 рр. (наприклад, скорочення на планеті бідності у два рази до 2015 р.). Водночас повного досягнення цілей тисячоліття також не відбулося на практиці, хоча багато дій було реалізовано у цьому напрямі.

Щоб досягти суттєвих позитивних зрушень, у 2015 р. глобальною мережею Програма розвитку ООН (United Nations Development Programme, UNDP) (далі – ПРООН) було сформульовано сімнадцять глобальних цілей сталого розвитку на наступні п'ятнадцять років, які продовжують цілі тисячоліття, поглиблюють та розширюють їх [4; 5]. У справі реалізації сталого розвитку виділено п'ять визначальних сфер, перші дві з яких це люди (ліквідація бідності та голоду, реалізація потенціалу в умовах гідності й рівності) та планета (захист планети від деградації через раціональне споживання та виробництво, запобігання змінам клімату) [6]. До того ж головну увагу при цьому приділено фаховій допомозі країнам у пошуку ефективних рішень та обміну провідним досвідом на засадах партнерських відносин між органами влади, суб'єктами ділового середовища та населенням.

На тлі визначених проблем представники бізнесових кіл світу, як найбільші власники капіталу, взяли на себе благородну роль рятувальників та почали поступово вмонтовувати до концепції своєї діяльності певні ознаки соціальної відповідальності. Ясно, що одна компанія, навіть сама потужна та прибуткова, не зможе швидко та ефективно розв'язати всіх наявних негативних наслідків діяльності людства, проте навіть незначні кроки у цьому напрямі зможуть поступово виправити ситуацію. При цьому прояв соціально відповідальної поведінки може бути спрямованим на три різних аспекти як послідовно, так і одночасно: на мінімізацію негативного впливу власної поточної діяльності на навколишнє середовище та життя людини; на ліквідацію вже заподіяної природі та суспільству шкоди незалежно від її джерела; на запровадження програм, спрямованих на розв'язання певної локальної екологічної, економічної або соціальної проблеми. Звичайно, що реалізація на практиці навіть однієї програми незалежно від обраного аспекту вимагає від представника бізнесу вкладання достатніх розмірів коштів, проте при вірно побудованій стратегії розвитку підприємства вони будуть виступати інвестиціями, що дозволять отримати суттєві соціальні та економічні вигоди у майбутньому. Саме тому від ступеня успішності заходів, спрямованих на переконання владою підприємців щодо доцільності соціально відповідальної поведінки будуть залежати оптимістичні прогнози розвитку людства на планеті Земля.

Список використаних джерел

1. United Nations Charter: Preamble. United Nations. URL: <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/preamble>.
2. Treaty Collection. United Nations. URL: <https://treaties.un.org/>.
3. Декларация тысячелетия Организации Объединенных Наций. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/summitdecl.shtml.
4. United Nations Development Programme. URL: <https://www.undp.org/>.
5. Глобальні цілі сталого розвитку. 2015–2030. ПРООН Україна. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals.html>.
6. Перетворення нашого світу: Порядок денний у галузі сталого розвитку на період до 2030 року. Генеральна Асамблея ООН. Сімдесята сесія. 25 вересня 2015 року. A/RES/70/1. 38 с.

УДК 332.1:[338.486:334.758]

**ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНИХ
АГРОПРОМИСЛОВИХ КЛАСТЕРІВ**

Одінцов О. М., д.е.н., професор кафедри економіки та управління
Черкаського державного технологічного університету
Устяновська Н. В., старший викладач кафедри економіки та управління
Черкаського державного технологічного університету

Нині кластеризація економіки України на національному й регіональному рівнях є недостатньо організованою та зростає скоріше стихійно не зважаючи на довгий період існування. Немає чіткого визначення поняття «кластер» на законодавчому рівні, а отже детального переліку створених кластерів. Державні органи недостатньо підтримують кластерний розвиток, не визначені відповідальні органи, які мають опікуватися даним напрямком, не затверджені національна політика та програма розвитку кластерів. Тому наслідком цього стану є слабкий вклад кластерів, зокрема регіональних агропромислових кластерів, в розвиток економіки регіонів і країни в цілому.

Згідно проекту Національної програми кластерного розвитку до 2027 року передбачається сприяння розвитку агрокластерів в економіці країни [1]. Даний документ обґрунтовує необхідність прискорення кластерного розвитку, окреслює головні засади та орієнтири розвитку до 2025 року й містить ряд рекомендацій для органів виконавчої влади національного та регіонального рівнів, а також для керівників кластерних структур [2].

Програми підтримки кластерів мають концентруватись на співробітництві всередині кластеру та зосереджуватись на сприянні процесу формуванню й розвитку кластерів, а також покращенні середовища для успішного функціонування кластеру та отриманні від цього максимальної вигоди. Вони спрямовані на створення та використання переваг як на рівні окремих компаній, так і на рівні регіональної і національної економіки в таких сферах: ефективність, інновації, розвиток навичок, ініціювання реформ ділового середовища [3].

Дослідженню питань, пов'язаних з кластерною організацією агропромислового виробництва присвятили свої праці провідні вітчизняні науковці: М. Кропивко [4, с. 18–30; 5], Ю. Лупенко, Ю. Ульяновченко, П. Саблук та інші вчені.

З метою забезпечення максимального економічного зростання на регіональному рівні потрібно здійснити вирішення завдань з розвитку регіональних кластерів. Кластерний підхід

потрібно визнати на державному рівні одним з пріоритетів регіонального розвитку, що передбачає поділ економіки країни не так за територіями, як за технологіями. За кластерного підходу у фокусі розвитку знаходиться не галузь, а сукупність агропромислових об'єктів і підприємств зазвичай з абсолютно різних галузей, об'єднаних створенням спільного продукту та використання спільних технологій.

Для забезпечення кластеризації агропромислового виробництва необхідно прийняти програму сприяння розвитку регіональних агропромислових кластерів з боку регіональних органів влади. Програма сприяння розвитку агропромислових кластерів може складатися з наступних напрямів:

- інформаційний (інформування щодо вирішення питань кластеризації; поглиблення знань про кластери; інформація про закони, які стосуються кластерів; інформація про діяльність інших підприємств та кластерів);
- адміністративний (створення центру кластерного розвитку; стимулювання внутрішнього ринку та держзамовлення; вплив на державні організації щодо вступу в кластери);
- організаційний (допомога при створенні та розвитку кластерів; організація навчання, консультування та інформування; організація конференцій та переговорів);
- правовий (стимулюючі закони та підзаконні акти; типові документи для реєстрації кластерів; консультації щодо правових питань);
- економічний (надання податкових пільг, субсидій, субвенцій, державних гарантій, пільгових кредитів; державно-приватне партнерство).

Основною функцією регіональних органів влади має бути організаційна робота на місцях щодо формування конкурентоспроможних та, водночас, соціально спрямованих господарських структур. Органам управління агропромисловим розвитком на місцях потрібно спільно з господарюючими суб'єктами розробляти стратегії та середньострокові програми розвитку агропромислового виробництва, побудовані на використанні переваг територій та їх ресурсів (земельних, природно-кліматичних, просторового розміщення), використовуючи при цьому кластерні підходи до формування «точок зростання» й «полісів розвитку» з використанням інструментів концентрації, спеціалізації та кооперації агропромислового виробництва, а також економічних важелів спрямування розвитку.

Необхідною умовою функціонування кластеру є розробка етапів створення, функціонування та розвитку агропромислових кластерів в регіоні. На першому етапі проводиться аналіз функціонування визначеного ринку та вивчаються проблеми галузі, які можна вирішити за допомогою формування агропромислового кластера. Крім того, на даному етапі відбувається підготовка документів, які характеризують наявні підприємства та причини, що спонукають їх об'єднуватися у кластер. На другому етапі визначаються цілі та завдання агропромислового кластера. Основною метою третього етапу є поширення інформації про проект і залучення до участі в ньому представників місцевих органів влади. Четвертий етап характеризується тим, що здійснюється оцінка рівня конкурентоспроможності учасників агропромислового кластера, а також визначається необхідність співпраці партнерів проекту, виходячи з цілей та завдань кластера. На п'ятому етапі розпочинається практична робота з формування кластера, що реалізується в оформленні відносин у господарських договорах [5].

Висновки. Для сприяння формуванню та розвитку регіональних агропромислових кластерів пропонуємо:

- розробити на державному рівні програму стратегічного розвитку агропромислових кластерів в Україні на довгостроковий період (15–20 років);
- створити раду з підвищення конкурентоспроможності економіки України на кластерній основі, яка б забезпечила розробку та реалізацію стратегії інноваційного розвитку та підвищення конкурентоспроможності країни та регіонів;

- вдосконалити проект «Концепції створення кластерів в Україні» або розробити нову концепцію, затвердити її в установленому порядку та на її основі розробити програму формування агропромислових кластерів в Україні та аналогічних програм в регіонах на довгостроковий період;
- створити «Українську кластерну асоціацію» як перспективний інститут інноваційного розвитку з урахуванням організації співробітництва з активно діючими кластерними об'єднаннями;
- цілеспрямовано формувати територіально-виробничі агропромислові кластери з високим рівнем спеціалізації і концентрації галузей агропромислового виробництва для найбільш повного використання природних й просторових переваг сільської території та на цій економічній базі розбудувати соціально-економічні кластери для створення гідних умов життєдіяльності сільських жителів і відродження українського села.

Список використаних джерел

1. Проект національної програми кластерного розвитку до 2027. URL:<https://www.industry4ukraine.net/publications/proyekt-nacizionalnoyi-programy-klasterного-rozvytku-do-2027/> (дата звернення: 17.10.2021).
2. Юрчак О. Що необхідно для розвитку кластерів в Україні. URL:<https://gmk.center/ua/opinion/shho-neobhidno-dlya-rozvitku-klasteriv-v-ukraini/> (дата звернення: 17.10.2021).
3. Воглер Б., Саха Д., Красовська О. Програма підтримки кластерів в Україні: принципи розробки та ключові особливості. URL: http://www.beratergruppe-ukraine.de/wordpress/wp-content/uploads/2016/01/PP_04_2015_ukr.pdf (дата звернення: 17.10.2021).
4. Кропивко М. Ф., Ковальова О. В. Сутність кластера як новітньої мережевої організації спільної діяльності в агропромисловому виробництві. *Економіка АПК*. 2018. № 6. С. 18-30.
5. Інтеграція та самоорганізація аграрного бізнесу в умовах децентралізації влади: монографія / за ред. М. Ф. Кропивка, В. В. Россохи. К.: Інститут аграрної економіки, 2015. 482 с.

УДК 351

ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЕФЕКТИВНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Онищак Н. В., викладач кафедри економіки та управління

Черкаського державного технологічного університету

Кулик О. М., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти

спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування

Черкаського державного технологічного університету

В сучасних умовах корупція стала чинником, який загрожує національній безпеці країни, підриває її авторитет як на міжнародному рівні, так і всередині країни, обмежує конституційні права та свободи пересічних громадян, порушує принципи верховенства права, перешкоджає здійсненню наданих їм повноважень посадовими особами публічних органів, руйнує моральні та суспільні цінності і довіру громадян до держави в цілому [2].

Визнання корупції як проблеми, яка несе загрозу для стабільності та безпеки всіх суспільств, відбулося на міжнародному рівні з прийняттям 31 жовтня 2003 року Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції [5]. Ратифікувавши цю Конвенцію, яка стала

частиною національного законодавства, Україна зобов'язалася розробляти та здійснювати ефективну скоординовану політику протидії корупції, встановлювати й заохочувати ефективні види практики, спрямовані на запобігання корупції.

Стратегія національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни», відносить корупцію до поточних та прогнозованих загроз національній безпеці та національним інтересам України, що перешкоджають виведенню української економіки з депресивного стану, унеможливають її стале і динамічне зростання, підвищують уразливість до загроз, підживлюють кримінальне середовище [1].

Реалізація державної антикорупційної політики є дієвою та ефективною за умови створення та налагодження ефективних механізмів взаємодії антикорупційних інституцій з іншими органами публічної влади. Принципи антикорупційної політики повинні ґрунтуватися на повних, об'єктивних та достовірних даних, а це досягається виключно завдяки скоординованим зусиллям органів державної влади, органів місцевого самоврядування та громадськості.

Створення комфортних законних способів задоволення потреб фізичних і юридичних осіб у сферах освіти, науки, охорони здоров'я, адміністративних, соціальних та комунальних послуг, а також державного регулювання економіки на противагу існуючим корупційним практикам є очікуваним стратегічним результатом державної антикорупційної політики.

Цього результату можна досягти шляхом удосконалення існуючих форм задоволення потреб фізичних та юридичних осіб, за яких вони будуть упевнені, що гарантовано, швидко та зручно отримують бажаний і законний результат; забезпечення належної нормативно-правової, організаційної і фінансової бази для скоординованих дій органів державної влади та органів місцевого самоврядування, спрямованих на спрощення процедур надання адміністративних, соціальних, комунальних та інших послуг; приведення системи органів державної влади та органів місцевого самоврядування у відповідність до адміністративно-територіального устрою; впровадження електронних сервісів, підвищення прозорості та підзвітності процесів, які стосуються взаємодії держави з населенням і бізнесом [3].

Водночас будь-яка форма реалізації державної антикорупційної політики не може існувати практично, не є життєздатною у суспільних відносинах та втрачає свій юридичний сенс без конкретних методів їх реалізації. Відсутність актуальної Антикорупційної стратегії та Державної програми з її реалізації має загальний негативний вплив на впровадження державної антикорупційної політики, не сприяючи належній координації діяльності державних інституцій щодо запобігання корупції, не встановлюючи змісту цих заходів, обсягів та термінів їх реалізації [4].

В умовах поступової трансформації механізму адміністративного управління все більшого значення набуває координація в системі взаємовідносин державної влади і місцевого самоврядування. Координація є такою формою взаємодії органів державної влади і місцевого самоврядування, за якої немає відносин підпорядкування або переваги. Координаційні зв'язки ґрунтуються на взаємній зацікавленості органів різних видів публічної влади в узгодженні своїх управлінських впливів. Основним вектором взаємодії у межах подібної моделі є такі функції управління, як узгодження, установлення функціональної взаємозалежності дій і засобів досягнення цілей. Головне завдання, яке вирішується в ході координаційної взаємодії, – узгодження інтересів місцевого співтовариства і загальнодержавних інтересів. Одним із найбільш розповсюджених їх різновидів є створення і функціонування спеціальних координаційних рад.

В умовах децентралізації система державного управління потребує удосконалення у сфері розмежування повноважень публічних органів та формуванні чіткого механізму розподілу державних та самоврядних послуг, що полягає в пошуку ефективних та дієвих форм і методів співпраці.

Організаційна форма реалізації антикорупційної політики має яскраво виражену поточно-розпорядницьку спрямованість та втілюється через засідання, наради, семінари

та інші види заходів, які забезпечують колегіальне обговорення завдань і прийняття рішень з їх виконання. Підвищення кваліфікації і надання методичних консультацій з питань законодавства та управлінської діяльності сприяють покращенню професійної компетентності кадрового складу суб'єктів реалізації антикорупційної політики, а отже, і посилюють ефективність проведення різноманітних антикорупційних заходів. Регулярний обмін інформацією є важливим видом взаємодії. Йдеться про інформацію, яка є суттєвою як для виконання органами місцевого самоврядування власних повноважень, так і для виконання органами державної влади своїх функцій [2]. Прикладом такої координаційної взаємодії можуть бути постійні робочі зустрічі керівників місцевих державних адміністрацій із керівниками відповідних рад, на яких обговорюються питання, що вимагають координації зусиль та узгоджених дій.

Оптимальна модель взаємовідносин органів публічної влади задля ефективної реалізації державної антикорупційної політики полягає у застосуванні комплексного підходу до вироблення логічно побудованої структури взаємодії, що має включати нормативний, організаційний, соціальний, інформаційний, економічний та інші аспекти, що сприятимуть поліпшенню спільної діяльності між суб'єктами публічного управління.

Список використаних джерел

1. Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>.
2. Державна антикорупційна політика і запобігання та протидія корупції на публічній службі в органах державної влади і органах місцевого самоврядування: монографія / автор. кол.: В. В. Василевич, Т. Е. Василевська, В. Ф. Нестерович та ін.; за ред. проф. Ю. В. Ковбасюка і проф. В. Л. Федоренка. Київ: Ліра-К, НАДУ, 2016. 524 с.
3. Засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2020 – 2024 роки. URL: <https://nazk.gov.ua>.
4. Альтернативний звіт з оцінки ефективності впровадження Державної антикорупційної політики / [О. В. Калітенко, Д. О. Калмиков, І. Б. Коліушко та ін.] ; за заг. ред. М. І. Хавронюка. К.: Москаленко О. М., 2019. 366 с. URL: <https://bit.ly/3hNLC3Y>;
5. United Nations Convention against Corruption. URL: <https://www.unodc.org/unodc/en/treaties/CAC/>.

УДК 331.108

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Павлова Л. О., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність Черкаського державного технологічного університету

Мани Р. В., д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки та управління Черкаського державного технологічного університету

Оздоровлення економіки регіону та країни в цілому значною мірою залежить від ступеня ефективності функціонування всіх без виключення суб'єктів господарювання, чого за сьогоднішніх досить складних та кризових умов досягти доволі складно. Для того, щоб підприємство функціонувало ефективно має одночасно поєднатися багато

внутрішніх та зовнішніх чинників, що мають сприятливу дію. Серед таких чинників, що одночасно виступають напрямками підвищення ефективності управління підприємством, слід назвати такі [1]:

ресурсна забезпеченість виробничого процесу – незалежно від того, до якого виду економічної діяльності належить підприємство, керівництво має докласти всі зусилля, щоб виробничий процес було забезпечено всіма необхідними ресурсами (земельними, сировинними, допоміжними матеріалами тощо). Від того, наскільки ефективною побудовано систему ресурсного забезпечення, буде залежати ритмічність виробництва та його раціональність. При цьому досить важливо обґрунтовано підійти до вибору системи постачання сировини та матеріалів, яка дозволить максимізувати ступінь забезпечення виробництва матеріальними ресурсами при мінімізації витрат на організацію цих процесів. Для цього керівництво підприємства може використати три основні варіанти ресурсного забезпечення: самостійне збереження достатньої кількості матеріальних ресурсів на власних складах; використання підходу «точно у термін» шляхом підписання договорів з відповідними постачальниками, які будуть доставляти необхідні матеріали на підприємство у конкретний час; самостійне придбання необхідних матеріальних ресурсів у підприємств-складів, що розташовані у периферійній зоні міста. Враховуючи той факт, що кожен із варіантів ресурсного забезпечення виробництва має свої переваги та недоліки, керівництво має досить ґрунтовно підійти до вибору оптимального на даний час варіанту постачання матеріальних ресурсів на підприємство або за потреби їх комбінувати;

трудоий потенціал – від того, наскільки підприємство забезпечене сьогодні та на майбутнє високоякісним і мотивованим персоналом буде залежати не лише його спроможність досягти стану конкурентоспроможності на ринку, а й взагалі перспективи виживання. При цьому тут має бути враховано такі аспекти, як: гендерна збалансованість персоналу; оптимізація структури персоналу за віком, досвідом роботи і фаховим рівнем; наявність в кадровому складі талантів, забезпеченість ними основних виробничих процесів та побудова на підприємстві «інкубатору» для вирощування талантів власними силами; створена на підприємстві система кадрового резерву і кар'єрного просування; запроваджена система оплати праці і мотивації персоналу на досягнення; дієвість систем професійного розвитку персоналу, що відповідає техніко-технологічному рівню виробництва, та передачі досвіду від досвідчених працівників з великим стажем роботи на підприємстві молоді; результативність інструментів пошуку та залучення талановитих фахівців з первинного та вторинного ринку праці; інноваційна активність персоналу та його здатність створювати нові продукти та запроваджувати новачі у загальну та локальну систему управління;

фінансова та інвестиційна забезпеченість – від ступеня забезпеченості фінансовими ресурсами та джерелами їх безперервного поповнення буде залежати здатність підприємства здійснювати свою виробничо-господарську діяльність, знаходити можливості для розвитку та реалізувати проголошені стратегії перспективного зростання. Досить важливою умовою тут має стати спроможність керівництва знаходити зовнішні та/або внутрішні джерела інвестицій, що дозволить суттєвим чином розширити фінансові можливості підприємства та реалізувати на цьому підґрунті амбітні програми модернізації техніко-технологічного рівня виробництва, оновити продуктову лінійку та вийти на нові ринки збуту. При цьому слід зазначити, що від того, як підприємство розглядає витрати на персонал – безпосередньо як витрати, що потребують оптимізації у бік скорочення, або як інвестиції у людський капітал, які у майбутньому дозволять отримати додаткові прибутки – буде залежати загальна результативність та перспективність його діяльності;

прогресивність матеріально-технічного рівня – науково-технічний прогрес вимагає від товаровиробників безперервно перебувати у стані пошуку та запровадження новітніх

технологій, оснащення виробництва прогресивними видами обладнання та інструменту. Необхідність оновлення або навіть докорінної зміни технології виробництва також продиктована побажаннями та запитамі споживачів, які обирають найкращі товари і прагнуть до покращення їх якості. За таких умов на підприємстві доцільно створити власний відділ НДДКР, призначенням діяльності якого має стати продукування прогресивних ідей, створення дослідних зразків та запровадження нових технологій у виробництво. Доцільним є також конструктивна співпраця з провідними світовими виробниками техніки та компаніями різних країн світу, що працюють у той же сфері та можуть допомогти з оновленням матеріально-технічного й технологічного рівня виробництва на засадах корпоративної соціальної відповідальності;

нематеріальні активи – від спроможності підприємства створювати на нагромаджувати нематеріальні активи суттєвим чином будуть залежати потенціальні можливості до інноваційного зростання, участі у процесах смарт-спеціалізації регіону, що сьогодні активно пропагандуються, підвищення конкурентоспроможності підприємства на регіональному, національному та міжнародному рівнях. При цьому процеси нагромадження нематеріальних активів прямим чином залежать від тенденцій нагромадження людського капіталу та політики підприємства, спрямованої на максимальне збереження талантів і мотивацію їх високопродуктивної та інноваційної діяльності. Важливо також створювати базу знань підприємства та докладати зусиль щодо її розширення та збереження.

Орієнтація керівництва підприємства на кожен з перелічених напрямів підвищення ефективності управлінської діяльності при побудові стратегії розвитку дозволить максимально корисно використати наявний потенціал

Список використаних джерел

1. Кошова В. Ю., Богацька Н. М. Основні напрямки підвищення ефективності управління ресурсним потенціалом підприємства. *Економічні студії*. 2017. № 5 (18). С. 56-60.

УДК 331.108.45+65.018

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕРСОНАЛУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДОСЯГНЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВА

Поліщук А. А., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність Черкаського державного технологічного університету

Мани Р. В., д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки та управління Черкаського державного технологічного університету

Сучасні українські підприємства вимушені працювати в умовах затяжної соціально-економічної кризи, прояви якої протягом двох останніх років значно посилюються через запровадження в Україні локдауну з метою недопущення швидкого поширення серед населення гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2. За таких умов підприємства вимушені постійно шукати важелі досягнення конкурентних переваг, щоб не лише вистояти на ринку, а й отримати гідний прибуток для розвитку власної виробничо-господарської діяльності. Таких важелів може бути знайдено багато, проте, як показує досвід провідних підприємств України і світу, найбільш дієвим

серед них є власний персонал, вміння, знання та навички якого дозволять створити міцне підґрунтя для ефективного функціонування підприємства сьогодні. Водночас, для того, щоб підприємство набуло реальних можливостей для стратегічного перспективного зростання, воно має запровадити та чітко реалізовувати на практиці раціональні програми професійного розвитку працівників, що мають діяти на безперервній основі, щоб забезпечити виконання принципу навчання протягом життя, на основі якого будують свою діяльність провідні підприємства світу.

Детальний аналіз наукових праць за тематикою професійного розвитку персоналу [1–4] дозволив дійти висновку стосовно того, що науковці розглядають зміст даного терміна у вузькому та широкому сенсах. Стосовно вузького розуміння змістовного навантаження сутності поняття «професійний розвиток персоналу», воно повністю прирівнюється до професійного навчання. Таке трактування сутності досліджуваного поняття не є повним і вичерпним і охоплює лише визначальний його процес, проте залишає поза увагою всі інші його складові. Широке розуміння сутності професійного розвитку персоналу має охоплювати крім безпосередньо процедур професійного навчання ще такі досить важливі HR-процедури, як адаптація, оцінювання та кар'єрне зростання, які у комплексі сприяють нагромадженню людського капіталу на підприємстві. Другий підхід є більш комплексним та системним і за умови прийняття його в якості основного орієнтиру для підприємства дозволить досягти очікуваних конкурентних переваг.

Отже, спираючись на широкий підхід до розуміння сутності процесу професійного розвитку персоналу, розглянемо більш детально складові цього важливого для підприємства виду організаційної діяльності, щоб набути переваг конкурентоспроможності. Початок процедур професійного розвитку персоналу для конкретного працівника доцільно рахувати з моменту його працевлаштування та документального зарахування до штатного складу підприємства. Саме тому першим етапом професійного розвитку має стати максимально ефективна адаптація нової людини на підприємстві як з професійної, так і з соціально-психологічної точок зору. Основну увагу при цьому слід приділити швидкому та результативному пристосуванню людини до нових умов діяльності, а, отже, встановленню ступеня достатності наявних у нового працівника знань, вмінь і навичок для виконання затверджених йому професійних обов'язків, його додаткової корисності для підприємства через наявні таланти і знання, та конкретизації обсягу знань, які людина має набути на підприємстві, щоб відповідати встановленим вимогам робочого місця. При цьому при організації процесу професійного розвитку персоналу на етапі адаптації нового працівника дуже важливо створити комфортний морально-психологічний клімат, який би мотивував новачка до саморозвитку та докладання зусиль для повноцінного закріплення у штаті підприємстві. Від того, наскільки швидко та результативно буде проведено етап адаптації нового працівника буде залежати ефективність протікання всіх інших етапів професійного розвитку персоналу та можливість формування у людини позитивної мотивації до професійного самовдосконалення.

Після закінчення етапу адаптації нова людина стає повноцінним командним гравцем та підпадає під вимогу безперервного професійного розвитку, який може бути реалізованим у різних формах – первинне професійне навчання, перепідготовка, стажування або підвищення кваліфікації. Кожна з цих форм може бути реалізована як безпосередньо на робочому місці, так і поза ним (у тому числі за межами міста, області та країни). Інструментом, який дозволить встановити настання моменту необхідності здійснення тієї чи іншої форми професійного розвитку має стати оцінювання персоналу, яке має проводитися періодично за встановленими критеріями та показниками.

За умови встановлення необхідності проведення конкретних процедур професійного розвитку така процедура має бути реалізованою без втрати часу, що символізує перехід на наступний етап – безпосереднього навчання. Його результативність можна встановити також на основі проведення повторного оцінювання, на підґрунті чого робляться висновки про можливість зміни посади або робочого місця, рівня оплати праці або переміщення фахівця до кадрового резерву. Відсутність значущих позитивних результатів буде символізувати або неефективність даної форми навчання взагалі, або недоцільність її використання саме для даного працівника або відсутність у працівника мотивації до професійного розвитку і саморозвитку. За наявності такої ситуації менеджер з персоналу має чітко проаналізувати причини та запровадити заходи, що дозволять уникнути надалі таких небажаних результатів. За умови ж отримання бажаного результату набуті одним працівником або групою працівників знання у обов'язковому порядку мають бути тиражованими, тобто переданими або поширеними на всіх працівників підприємства, що дозволить досягти синергетичного результату.

На заключному етапі професійного розвитку персоналу, який присвячено процесам планування та реалізації професійної кар'єри працівників, важливо спрогнозувати для кожного фахівця циклічні процеси розвитку, оцінювання та кар'єрного зростання. Якість проведеного планування виступає основою забезпечення стабільності та стійкості кадрів, підґрунтям для формування високого рівня мотивації перспективних працівників на досягнення та підвищення лояльності персоналу до підприємства.

Отже, виходячи з того, що професійний розвиток персоналу є складним, багатоетапним, комплексним та тривалим у часі процесом, рівень його загальної результативності для підприємства буде визначатися якістю здійснення кожного зі складових етапів. Одночасно простежується закономірність, відповідно до якої якість здійснення попереднього етапу розвитку персоналу є підґрунтям забезпечення високого рівня якості та результативності наступного етапу розвитку. При цьому ключовою та найважливішою складовою розвитку персоналу є професійне навчання, адже саме воно створює умови для всебічної самореалізації особистості, розвитку, збереження і раціонального використання трудового потенціалу працівників у процесі досягнення стратегічної мети підприємства та забезпечує якісний професійний розвиток персоналу. Від того, наскільки вдало зможе кадрова служба підприємства побудувати процедури професійного розвитку персоналу буде залежати рівень лояльності та мотивації персоналу на здобутки, а, отже, й ступінь спроможності підприємства до конкурентної боротьби на ринку.

Список використаних джерел

1. Абесінова О. К. Методи аналізу професійного розвитку персоналу. *Креативний простір*. 2021. № 4. С. 30-31.
2. Горішня К. І. Вторинне професійне самовизначення: індивідуальна траєкторія розвитку. *Габітус*. 2020. Вип. 18(1). С. 81-85.
3. Захарова О. В., Городничук Н. В. Сутність та умови забезпечення якості професійного розвитку персоналу промислового підприємства. *GR та PR менеджмент в контексті економічної безпеки*: монографія / за ред. проф. Мігус І. П. Черкаси: Чабаненко Ю. А. Черкаси, 2014. С. 55-78.
4. Мінцер О. П., Ганинець П. П., Суханова О. О. Комплексне оцінювання компетентностей, знань і вмінь лікаря в процесі безперервного професійного розвитку. проблеми ресертифікації. *Медична інформатика та інженерія*. 2019. № 4. С. 69-72.

ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНИХ АСПЕКТІВ ФІНАНСУВАННЯ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ В УКРАЇНІ

Прокопенко Т. О., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність Черкаського державного технологічного університету

Ільченко Н. В., к.н.держ.упр., доцент, доцент кафедри економіки та управління Черкаського державного технологічного університету

Сфера охорони здоров'я – одна з найважливіших у державі, і в той же час одна з найпроблемніших в Україні. В умовах загальної глобалізації, прийняття єдиних міжнародних вимог, норм і стандартів Україні здійснюється активне її реформування, що полягає в автономізації медичних установ шляхом зміни їх статусу в комунальні некомерційні підприємства, а їх керівники отримують в управління самостійні організації, якими необхідно навчитися управляти. З огляду на це, медичним закладам потрібно вміти складати фінансові плани, орієнтуючись на отримання позитивних фінансових результатів, які мають стати джерелом розвитку та відтворення потенціалу медичних закладів.

Згідно з Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства з питань діяльності закладів охорони здоров'я» 2017 р., № 21 власники публічних закладів охорони здоров'я (відповідні територіальні громади, від імені яких право комунальної власності здійснюють відповідні місцеві ради) мають право перетворювати належні їм на підставі зазначеного права ЗОЗ, що нині мають статус бюджетних установ, у комунальні унітарні некомерційні підприємства [1]. Таке рішення було прийнято на основі подальшої реалізації реформи фінансування системи охорони здоров'я.

Укладання договору з НСЗУ передбачає впровадження Програми медичних гарантій [2], що включає отримання пацієнтом медичного закладу гарантованого державою безоплатного пакета медичних послуг та лікарських засобів, визначених договором. На основі цього, медзаклади отримують кошти для надання певних видів послуг, якщо для цього є певне медичне обладнання, персонал тощо.

Для визначення обсягу виплат медзакладам згідно з договором НСЗУ був проведений аналіз Черкаської області відповідно до програми медичних гарантій протягом 2018–2020 рр. (рисунок 1).

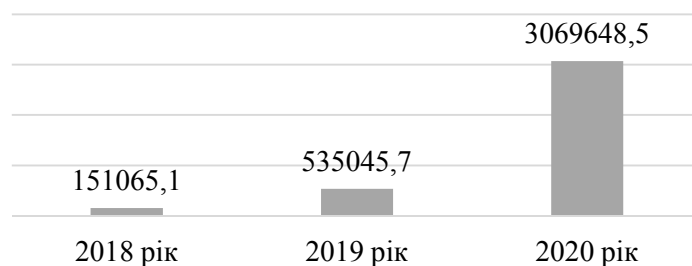

Рисунок 1 – Оплати надавачам послуг медичної допомоги Черкаської області за програмою медичних гарантій протягом 2018–2020 рр., тис. грн.
Джерело: Складено авторами на основі джерела [3]

Таким чином, медзакладам вигідно в нинішніх реаліях заключати договори з НСЗУ для отримання фінансування (однією з умов є перехід на КНП) та збереження конкурентоспроможності в сфері охорони здоров'я.

Поруч з фінансуванням від НСЗУ, медичні заклади отримують фінансування за рахунок медичної субвенції через органи державного казначейства. Але з кожним роком обсяги надходжень від державного бюджету зменшуються, надаючи ЗОЗ більше автономії у розпорядженні власних коштів. Таким чином, аналіз видатків Черкаської області згідно паспорту бюджетної програми місцевого бюджету [4] для фінансування стаціонарної та амбулаторно-поліклінічної медичної допомоги населенню протягом 2018–2020 рр. показує, що обсяги надходжень державних коштів до медзакладів зменшилися більше ніж наполовину.

Таблиця 1 – Динаміка обсягів фінансування закладів охорони здоров'я Черкаської області протягом 2018–2020 рр., тис. грн.

Рік	Обсяги фінансування закладів охорони здоров'я, тис. грн	Відхилення, тис. грн.
2018	396331,609	-
2019	378754,301	-17577,308
2020	141279,613	-237474,688

Некомерційні підприємства, згідно методичних рекомендацій МОЗ з питань перетворення закладів охорони здоров'я з бюджетних установ у комунальні некомерційні підприємства [5], фінансуються не за кошторисом витрат за статтями, а на основі власного фінансового плану, який передбачає, що бюджет КНП більше залежить від того, скільки послуг вони надали за звітний рік та чи надавалися певні послуги, що передбачені договором НСЗУ.

Обійтися без складеного фінансового плану КНП буде важко, оскільки в ньому міститься обґрунтування відповідності витрат до статутної діяльності. Крім того, цей документ автоматично зможе забезпечити механізм погодження витрат КНП із засновником.

Таким чином, наведемо основні переваги та можливості перетворення закладу охорони здоров'я (далі ЗОЗ) із бюджетної установи у КНП:

– керівник ЗОЗ, що діє у статусі підприємства, отримує значно більшу, ніж це можливо в умовах статусу бюджетної установи, свободу у розпорядженні активами, фінансами та формуванні кадрової політики ЗОЗ, визначенні внутрішньої організаційної структури закладу;

– ЗОЗ має можливість самостійно встановлювати будь-які форми оплати праці працівників, що допускаються законодавством;

– право ЗОЗ (підприємства) утворювати об'єднання підприємств з іншими ЗОЗ, які також діють у статусі підприємства, з метою перерозподілу функцій між ними та спільної оптимізації використання матеріальних, людських та фінансових ресурсів ЗОЗ – членів об'єднання;

– фінансування на основі власного фінансового плану дозволяє ЗОЗ бути більш гнучким та самостійним у прийнятті рішень порівняно із суб'єктами, що мають статус бюджетної установи [5].

Висновки. Отже, реорганізація закладів охорони здоров'я в рамках медичної реформи у КНП сприяє збільшенню їх господарської і фінансової автономії. Також заклади, що змінили статус на КНП, мають право заключати договори з НСЗУ за «Програмою медичних гарантій» та отримувати належне фінансування в ролі основної частини доходу.

Однією з вимог до некомерційних підприємств є складання фінансового плану, що забезпечує гнучкість та самостійність у прийнятті рішень, а також сприяє визначенню основних напрямків спрямування коштів відповідно до потреб, реалізацію розвитку закладу та здійсненню ефективної господарської діяльності в умовах жорсткої конкуренції та високих ризиків.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства з питань діяльності закладів охорони здоров'я: Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 21. С. 245.
2. ВИМОГИ ПМГ 2020. НСЗУ. 2020. URL: <https://nszu.gov.ua/likar-2020> (дата звернення: 15.09.2021).
3. Оплати надавачам медичної допомоги за програмою медичних гарантій. НСЗУ. 2020. URL: <https://nszu.gov.ua/e-data/dashboard/pmg-pay> (дата звернення: 16.09.2021).
4. Паспорт бюджетної програми місцевого бюджету. Управління охорони здоров'я Черкаської обласної державної адміністрації. URL: <https://zdrav.ck.gov.ua/uk/pasport-byudzhetnoyi-programi-miscevogo-byudzhetu> (дата звернення: 15.01.2021).
5. Методичні рекомендації з питань перетворення закладів охорони здоров'я з бюджетних установ у комунальні некомерційні підприємства. МОЗ. 2018. URL: https://moz.gov.ua/uploads/0/3562-moz_metod_recomendations_autonomization_2018_ua_final_web.pdf (дата звернення: 16.09.2021).

УДК 338.242.2:339.137.2

СТРАТЕГІЯ ЕЛІМІНАЦІЇ КОНКУРЕНТІВ, МОНОПОЛІЗАЦІЯ ТА ЇЇ ПРОТИДІЯ, ЯК ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

Ромашко В. Є., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність Черкаського державного технологічного університету

Ситуація в сучасному економічному середовищі є досить мінливою. Капіталістичний суспільний лад є постійним рушієм розвитку особистої ініціативності для безлічі існуючих підприємств, тому кожне з них змушене максимізувати ефективність використання наявних ресурсів для забезпечення конкурентоспроможного позиціонування на ринку. Підприємства вимушені відстежувати, реагувати та розробляти план дій щодо змін економічного становища, щоб не втратити змогу отримувати очікувані вигоди від власної діяльності.

Дослідження останніх подій вказує, що в рівних економічних умовах, навіть підприємства з наявними конкурентними перевагами не завжди мають змогу ефективно їх реалізувати в міру власної організованості, чи діяльності інших ринкових суб'єктів. Наявність фінансових та матеріальних ресурсів та націлене їх використання все частіше потребує правильного інформаційного та інтелектуального забезпечення. Відсутність такого забезпечення дає змогу конкурентам, шляхом політики активної протидії, нівелювати переваги інших підприємств з метою забезпечення власних. В зв'язку з цим слід розглянути низку інструментів, що дають змогу забезпечити конкурентні переваги в сучасних умовах шляхом впливу на інші суб'єкти сфери економічної діяльності.

Основою сучасних економічних відносин в світі є конкуренція. *Конкуренція* – (від лат. *concurrentia* – суперництво) важлива складова ринкової взаємодії між суб'єктами ринкової економіки, що характеризується боротьбою за кращі ринкові умови. Конкуренція є стимулом розвитку і створення нового продукту та є невід'ємною складовою технологічного прогресу [4].

Конкуренція формує правила економічних відносин за якими на ринку формуються найяскравіші їх учасники – лідер ринку та претендент на лідерство. *Лідер ринку* – це суб'єкт ринкових відносин, фірма, що займає найбільшу частку ринку, в результаті чого виступає ініціатором цінових змін щодо товарів та сировини, є відображенням поточних тенденцій та індикатором попиту на продукцію галузі діяльності підприємства. *Претендент на лідерство* – наступна фірма, що займає другу за обсягом частку ринку, є альтернативою домінуючого конкурента та займається забезпеченням лідерства шляхом збільшення своєї частки в галузі, чи утримання поточної стабільної позиції. Існування обох суб'єктів є важливим для ефективного функціонування та розвитку економічного середовища. Відсутність або недостатній обсяг впливу останнього провокує ринкову ситуацію що є монополістичною, яка в свою чергу є вкрай вигідною для лідера [3].

Стратегія елімінації конкурентів передбачає активні дії з боку підприємства, що спрямовані на збільшення обсягу впливу на поточні ринкові ціни, тенденції та встановлення певних квот для входу та перебування інших суб'єктів в даному галузевому сегменті. Дана стратегія в залежності від агресивності намірів передбачає можливість наступних сценаріїв:

- проведення комплексу дій, що забезпечує конкурентні переваги окремого підприємства над конкретним суперником;
- запобігання входження нових учасників на ринок шляхом створення несприятливих чи не вигідних умов для функціонування;
- усунення наявних конкурентів з ринку з метою встановлення умовної чи фактичної монополізації, що супроводжується хижацькою поведінкою ініціатора [1].

Перший випадок розглядає можливість впливу на існуючих конкурентів шляхом маніпуляції та змін в поточному ринковому становищі, чи безпосередньо дії спрямованих на дестабілізацію роботи певних підприємств. Даний напрямок стратегії реалізується на короткострокову перспективу, а тому вимагає від підприємства-агресора наявності інформаційного забезпечення про поточний стан діяльності підприємства-цілі. Ключовим у здійсненні даного задуму є чітке дотримання юридично-правових норм, щоб уникнути можливості саботування власної діяльності. Власне недотримання стандартів та норм з боку конкурента є чи не найчастішим приводом для його позбавлення власних ринкових переваг. Для прикладу можна розглянути ситуацію, коли два підприємства беруть участь у відкритому розіграші тендеру, де одного з претендентів названо переможцем. Його конкурент під час дослідження пакету документів наданих суперником виявляє помилку в їх оформленні чи відсутність певного документу й в судовому порядку виграє право на отримання тендеру.

Стратегія запобігання входження до галузі нових підприємств передбачає використання власного впливу підприємства на ринок, а саме на розмір граничного ціноутворення. Така модель цінового лідерства встановлює бар'єри для нового учасника, що не дозволяє ефективно функціонувати у власних масштабах в порівнянні власне з лідером. Більшого ефекту така стратегія зазнає за ситуації коли на ринку спостерігається *умовна монополія* – існує одне підприємство, яке займає домінуючу частку ринку й відсутній явний претендент на лідерство.

Стратегія усунення наявних конкурентів з метою встановлення монопольного ринкового устрою є найбільш агресивною серед всіх згаданих. Основою даної стратегії є відхід від загально прийнятих норм ринкових відносин та перехід до «принципів» недобросовісної конкуренції. Недобросовісна конкуренція включає в себе: використання ділової репутації з метою утиснення нових та наявних дрібних конкурентів; створення

перешкод для функціонування та розвитку інших суб'єктів господарювання через дискредитацію опонентів; неправомірне використання бренду інших компаній задля руйнування їх ідентичності.

Однак використання агресивних, та навіть хижих конкурентних стратегій можуть принести користь для економічної діяльності певного сегменту. Так ринок товарів та послуг, що технічно а морально є застарілими позбавляється малоефективних та неефективних суб'єктів господарювання. Це спонукає появу нових конкурентів, що націлені диверсифікувати чи навіть революціонувати даний сегмент ринку [3].

Іншим видом протидії монополії є агресивне проникнення на ринок та демонополізація галузевого середовища з застосуванням юридично-правового забезпечення. Такий підхід передбачає, що підприємство конкурент, яке має достатнє фінансове, матеріальне чи інтелектуальне забезпечення, здатне не тільки надати конкурентоспроможний товар чи послугу, але й в судовому порядку в змозі переконати, що існуюча ринкова ситуація є монополією. Так наприклад компанія Джефа Безоса Blue Origin подала в суд на NASA й змогла довести, що їх довготривалий контракт з SpaceX є монополістичним утворенням, що перешкоджає конкурентоспроможному розвитку ринку ракетобудівництва.

Роблячи висновки можна сказати, що використання агресивних методів отримання конкурентних переваг може забезпечити успіх підприємства агресора. Однак використання політики притиснення, маніпуляція галузевою екосистемою та зловживання власною ринковою позицією є ознаками недоброчесної конкуренції, а тому слід попереджати утворення монополістичних ситуацій та розробляти сучасні механізми їх боротьби

Список використаних джерел

1. Porter M. Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Competitors. N. Y.: Free Press, 1980.
2. Віскузі В. К. Економічна теорія регулювання та антимонопольна політика / [Пер. з англ.] / В.Кіп Віскузі, Д. М. Верном, Дж. Е. Гарингтон (мол.); Наук. ред. пер. та авт. передм. О. Кілієвич. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. 1047 с.
3. Клименко С. М., Омельяненко Т. В., Барабань Д. О. Управління конкурентоспроможністю підприємства: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2009. 520 с.(2-ге, без змін).
4. Шемшученко С. Юридична енциклопедія. Київ: Укр. енцикл, 1998. в 6 т.

УДК 35.078

СКЛАДОВІ ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ ОРГАНІВ ВЛАДИ

Силіцький В. М., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування Черкаського державного технологічного університету

Григор О. О., д.політ.н., доцент, професор кафедри економіки та управління Черкаського державного технологічного університету

Призначенням держави є максимальне задоволення потреб населення, створення комфортних та безпечних умов життя. З цієї метою населення обирає владу, яка має реалізовувати на практиці ці настанови. Залежно від того, наскільки влада виконує покладені на неї обов'язки у суспільстві формується певна думка щодо неї, яку умовно можна вважати іміджем органів влади. Залежно від того, чи задоволено населення діями влади щодо захисту

його інтересів, суспільна думка може приймати полярні значення – від позитивних і до негативних. При цьому також обов'язково знайдуться люди, які будуть мати нейтральну думку щодо дій влади. Отже, імідж органів влади серед населення може бути позитивним, нейтральним або негативним, і метою іміджевої владної стратегії має стати підвищення рівня суспільної думки про владу, поступовий її перехід від негативного до нейтрального і з нейтрального до позитивного рівнів іміджу.

Побудова позитивного іміджу органів влади є досить складним та тривалим у часі процесом, який являє собою систему дій та заходів, планомірне запровадження яких дозволить сформувати стійку сприятливу суспільну думку про діяльність органів влади. В основі побудови позитивного іміджу органів влади лежить цілий комплекс складових, методів та інструментів, основними з яких слід назвати такі [1–6]:

доступність та якість наданих населенню послуг – від того, наскільки якісні послуги отримає від влади населення суттєвим чином буде залежати суспільна думка про ступінь відкритості та спрямованості влади на розв'язання проблем людини. З цією метою має бути чітко визначено перелік послуг, які влада планує надавати населенню, та обґрунтованим прозорий механізм реалізації цих послуг. Для того, щоб мати можливість надати якісні послуги у владних органах, на всіх рівнях управління мають працювати високопрофесійні фахівці з високою мотивацією на досягнення та достатнім емоційним інтелектом, що дозволить суттєвим чином оптимізувати процедури за часом і підвищити прозорість процесів прийняття управлінських рішень. При цьому весь персонал органів влади має підпадати під процедури професійного розвитку та підвищення кваліфікації на принципах безперервності та полівалентності, проходити перевірку на психологічну стійкість та здатність працювати з людьми. Важливим також є запровадження новітніх цифрових технологій у діяльність органів влади та максимальне переведення послуг у режим on-line, що дозволить максимально підвищити рівень доступності послуг населенню та зменшити час на отримання рішення за поданою заявкою;

дієвість системи комунікацій – від того, наскільки грамотно та раціонально побудовано систему суспільної взаємодії між органами влади та населенням, значною мірою буде залежати розуміння населенням оперативних і стратегічних дій влади та формування на цьому підґрунті довіри до неї у суспільній думці. З цією метою влада може використати широкий спектр доступних їй комунікаційних інструментів публічності – від засобів масової інформації і до проведення регулярних особистих зустрічей її представників з електоратом. Для успішної реалізації цієї складової формування позитивного іміджу в органах влади мають бути створені спеціальні структурні підрозділи, метою функціонування яких має стати взаємодія із засобами масової інформації та зв'язки із громадськістю. Від того, наскільки професійними будуть набрані фахівці до цих підрозділів та який розмір бюджету їм буде виділено, значною мірою буде залежати швидкість підвищення іміджу органів влади у суспільстві та його подальша стабільність;

ефективність управління – у зв'язку із тим, що влада має виконувати взяті на себе зобов'язання під час виборів, ефективність її діяльності можна об'єктивно оцінити саме рівнем реалізації проголошених нею пунктів передвиборчої програми. Якщо слова не розходяться із діями, такій владі хочеться вірити та допомагати. Влада, дії якої є прозорими та спрямованими на покращення життя людей, буде докладати зусиль для того, щоб забезпечити органи влади професіоналами високого рівня, що суттєвим чином підвищить як соціальні, так і фінансові показники її діяльності. До даного блоку напрямів також відноситься відсутність корупційних схем в діяльності органів влади, дотримання ними положень закону та політичної стабільності. У результаті має спостерігатися підвищення рівня конкурентоспроможності регіону та зростання добробуту населення.

Врахування кожної з трьох виокремлених складових у практичній діяльності органів влади дозволить максимально урахувати потреби людини й громади та, на цьому підґрунті, об'єктивним чином підвищити імідж органів влади у суспільстві. Така позитивна динаміка має стати основою зростання рівня довіри населення до влади, а, отже, поступового підвищення рівня і якості життя населення, зростання оптимістичних настроїв серед молоді щодо бажання залишитися працювати на рідній землі з метою підвищення рівня соціально-економічного розвитку у регіоні проживання та країни в цілому.

Список використаних джерел

1. Глущенко К. С. Проблеми формування іміджу центральних органів виконавчої влади: системний аналіз. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2016. №3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2016_3_9
2. Кириченко Г. В. До проблеми теоретичного обґрунтування понятійно-категоріального апарату у сфері формування іміджу органів державної влади. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2016. № 10. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1277>
3. Павельєва А. Р. Теоретичні та практичні аспекти формування іміджмейкінгу в органах публічної влади. *Соціально-гуманітарний вісник*. 2018. Вип. 24. С. 134-135. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sochumj_2018_24_88
4. Пантелейчук І., Гаєвська Л. Європейські тенденції формування іміджу органів державної влади: досвід для України. *Актуальні проблеми державного управління*. 2014. Вип. 4. С. 134-138. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdyo_2014_4_35
5. Пантелейчук І. Політико-правовий механізм формування позитивного іміджу органів влади. *Актуальні проблеми державного управління*. 2010. Вип. 3(2). С. 91-94. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdyo_2010_3\(2\)_27](http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdyo_2010_3(2)_27)
6. Порфимович О. Іміджеутворююча діяльність органів державної влади. *Політичний менеджмент*. 2006. №1. С. 94-108. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PoMe_2006_1_13

УДК 351.07:004

ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ ЯК НОВА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Скорик О. О., к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та управління
Черкаського державного технологічного університету

Михалко Л. В., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 281 Публічне управління та управління
Черкаського державного технологічного університету

Електронне урядування – сучасна та прогресивна форма організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян. З огляду на міжнародний досвід розвиток електронного урядування є одним з основних факторів забезпечення успішності реформування та підвищення конкурентоспроможності країни. Реформування будь-якої галузі в сучасних умовах спрямована на широке використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для досягнення необхідного рівня ефективності

та результативності. Адже саме інструменти е-урядування здатні забезпечити значне покращення якості обслуговування фізичних і юридичних осіб та підвищення відкритості, прозорості та ефективності діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування (далі – органи влади). Крім того, запровадження електронного урядування є базовою передумовою для розбудови в Україні ефективних цифрової економіки і цифрового ринку та його подальшої інтеграції до єдиного цифрового ринку ЄС (EU Digital Single Market Strategy) [1].

Одним з головних та пріоритетних завдань України для розбудови інформаційного суспільства, яке декларується у багатьох державних нормативно-правових актах, концепціях, програмах та стратегіях розвитку, артикулюється на чисельних наукових та професійних заходах. Електронне урядування як форма організації державного управління є одним інструментів розвитку інформаційного суспільства, що забезпечує підвищення ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.

Такий спосіб організації державного управління дозволяє громадянам, юридичним особам та неурядовим організаціям звертатися до органів державної влади у віддалений спосіб та в режимі реального часу, а отже суттєво спрощує процес комунікації суб'єктів та об'єктів державного управління.

Спрощення комунікації досягається, зокрема, шляхом створення та використання глобальної та локальних інформаційних мереж відповідно до визначених завдань, що забезпечує відносну доступність та оперативність спілкування з органами державної влади. Таким чином, розвиток електронного урядування сприяє формуванню держави сучасного типу, яка орієнтована, в першу чергу, на забезпечення вільної реалізації прав та свобод своїх громадян [2].

Згідно з Рекомендацією Rec (2004) 15 Комітету міністрів Ради Європи «Про електронне урядування», електронне урядування включає в себе е-демократію та постачання е-публічних послуг. Опублікування інформації електронними засобами як вид діяльності належить до е-послуг. У Рекомендації Rec (2004) 15 Комітету міністрів Ради Європи «Про електронне урядування», зокрема, наведено такі кроки розбудови е-урядування у державах-підписантах:

- переглянути політику впровадження сучасних цифрових технологій е-урядування, законодавство і практику його застосування у цій сфері;
- залучати до співпраці відповідних провідних іноземних та національних експертів з метою розробки спільної стратегії щодо напрямів впровадження і розвитку е-урядування;
- розробити стратегію е-урядування, яка: повністю відповідатиме принципам національної організації демократичного врядування; сприятиме позитивному розвитку демократичних процесів тощо [3].

Зазначимо, що і в системі державного управління України успішно реалізовані деякі заходи електронного урядування. Зокрема вже традиційними стали online наради вищого керівництва держави з підлеглими підрозділами чи посадовими особами, що представляють державну владу в регіонах. Крім того, сучасні ІКТ дають змогу державним органам прямо спілкуватись з представниками ЗМІ, громадськості, інститутами громадянського суспільства. Громадяни мають змогу електронного листування з вищими посадовими особами через офіційні Інтернет-портали. Проте на сучасному етапі розвитку державності України формування електронного урядування лише започатковується.

На сьогодні в Україні створено деякі організаційні передумови для запровадження дієвої системи електронного урядування. Як форма державного управління, ефективним електронне урядування стане в нашій державі тоді, коли будуть вирішені найбільш важливі проблеми реалізації цього процесу [4].

Список використаних джерел

1. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні [Електронний ресурс]. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/250287124>.
2. Електронне урядування як форма організації державного управління [Електронний ресурс]. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=855>.
3. Електронне урядування: основи та стратегії реалізації [Електронний ресурс]. URL: https://onat.edu.ua/wp-content/uploads/2018/05/Part_002_Feb_2018.pdf.
4. Електронне урядування як форма державного управління в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку [Електронний ресурс]. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/FP_index.htm_2014_2_32.pdf.

УДК 330.341.1:004:316.3:35

ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Скорик О. О., к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та управління
Черкаського державного технологічного університету
Цехмістренко В. К., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність
Черкаського державного технологічного університету

В умовах постійних викликів на глобальному та регіональному рівнях економічного, екологічного та соціального характеру кожна держава намагається йти шляхом інноваційного розвитку для утримання лідируючих позицій на світовому ринку. На регіональному або місцевому рівні від розвитку технологій залежить і продукт, і рівень заробітної плати робітника, і рівень прибутку підприємства. Використання інноваційних підходів у нових технологічних рішеннях виводить підприємства на новий конкурентний рівень. Інноваційний розвиток окремого підприємства, галузі народного господарства, суспільства чи держави залежить від багатьох чинників. Наявність достатнього обсягу фінансових ресурсів, кваліфікованих працівників, матеріально-технічного забезпечення для досліджень, випробування та впровадження нових технологічних рішень сприяють розвитку інноваційного потенціалу. Більшість держав вбачають подальші можливості розвитку суспільно-економічних відносин саме у розробці та впровадженні нових інноваційних технологій у всіх сферах. Державна політика повинна будуватись на підходах, що сприятимуть розвитку нових інноваційних технологій, продуктів та підходів, що забезпечить економічний, соціальний та культурний розвиток суспільства.

З метою оцінки можливостей розвитку країни, окремих регіонів, сфер діяльності був розроблений відповідний оціночний показник – глобальний інноваційний індекс (ГІІ)[1]. Глобальний інноваційний індекс включає порівняння 132 національних економік країн за 81 показником, що включає показники, що відображають політичну ситуацію, систему освіти, розвиток науки, економічні і соціальні умови розвитку суспільства, рівень доходів, можливості вільного доступу до світових знань.

Основними групами критеріїв для визначення рейтингу були наступні:

1. Розвиток науки та інвестиції в інновації.
2. Технологічний прогрес
3. Соціально-економічний розвиток.

GII rank	Economy	Score	Income group rank	Region rank
1	Switzerland	65.5	1	1
2	Sweden	63.1	2	2
3	United States of America	61.3	3	1
4	United Kingdom	59.8	4	3
5	Republic of Korea	59.3	5	1
6	Netherlands	58.6	6	4
7	Finland	58.4	7	5
8	Singapore	57.8	8	2
9	Denmark	57.3	9	6
10	Germany	57.3	10	7
11	France	55.0	11	8
12	China	54.8	1	3
13	Japan	54.5	12	4
14	Hong Kong, China	53.7	13	5
15	Israel	53.4	14	1

Рисунок 1 – Рейтинг країн за глобальним інноваційним індексом у 2021 році
Джерело: [1]

Лідером даного рейтингу в 2021 році є Швейцарія. В п'ятірку лідерів також входять Швеція, США, Велика Британія та Республіка Корея. Якщо врахувати регіональний аспект інноваційного розвитку, то лідерами є:

- Європа – Швейцарія, Швеція та Велика Британія;
- Пн. Америка – США та Канада;
- Пд. Америка та Карибський басейн – Чилі, Мексика та Коста-Ріка;
- Центральна і Пд. Азії – Індія, Казахстан та Іран;
- Пн. Африка та Зх. Азія – Ізраїль, Туреччина та Об'єднані Арабські Емірати;
- Африка – Південна Африка, Кенія, Об'єднана Республіка Танзанія;
- Пд.-Сх. Азія, Сх. Азія та Океанія – Китай, Сінгапур, Республіка Корея.

Якщо розглянути вплив інноваційного розвитку країни на рівень доходів, то рейтинги виглядатимуть наступним чином:

- з високим доходом – Швейцарія, Швеція, США;
- з доходом вище середнього – Болгарія, Китай, Малайзія;
- з доходом нижче середнього – В'єтнам, Індія, Україна;
- малозабезпечені – Руанда, Малаві, Таджикистан.

У загальному рейтингу рівня інноваційного розвитку Україна посідає 49 місце. За результатами інноваційної діяльності Україна посіла 37 місце, а по рівню впровадження інновацій в національну економіку – 76-е місце.

В умовах світової кризи викликаній розповсюдженням та боротьбою з коронавірусом (COVID-19) значна кількість держав знаходять можливості для успішного інноваційного розвитку. Головним чинником в даному випадку є продумана та виважена державна політика інноваційного розвитку.

В Україні є широкі можливості та перспективи для успішного інноваційного розвитку. Підтримка на державному рівні політики інноваційного економічного розвитку країни з розробкою ефективних та дієвих механізмів стимулювання інноваційного розвитку сприяла б завоюванню значно кращих позицій в рейтингу інноваційного розвитку серед країн-лідерів.

Список використаних джерел

1. Глобальний інноваційний індекс 2021 [Електронний ресурс]. URL: https://www.wipo.int/global_innovation_index/ru/2021/.

ОБҐРУНТУВАННЯ НАПРЯМІВ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Теліженко Б. Т., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність
Черкаського державного технологічного університету

Кошеленко С. В., к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та управління
Черкаського державного технологічного університету

Дослідження категорії «конкурентоспроможність підприємства» базується на визначенні терміна «конкуренція», яка дозволяє самовдосконалюватися організаціям, шукати шляхи зниження витрат, підвищувати прибутковість та рентабельність, покращувати якість продукції/послуг. Можливість, здатність, спроможність підприємства суперничати з іншими і визначає категорію «конкурентоспроможність» підприємства. Висока конкурентоспроможність підприємства забезпечує його функціонування, життєздатність та розвиток.

Конкурентоспроможність підприємства не може бути виміряна одним статистичним показником, оскільки є узагальнюючим інтегральним показником багатьох факторів. І визначення оптимального співвідношення факторів в процесі здійснення виробничо-господарської діяльності забезпечує рівень конкурентоспроможності підприємства. Дослідники, в залежності від своїх наукових інтересів, обґрунтовують різний набір факторів для визначення конкурентних переваг. Найбільш повна сукупність факторів впливу на конкурентоспроможність підприємства була зведена до таблиці 1.

Таблиця 1 – Система факторів конкурентоспроможності підприємства [1].

Групова ознака	Фактори
Мікрофактори	
Структурно-організаційні	1. Виробнича структура підприємства. 2. Організаційна структура підприємства. 3. Управлінська структура та рівень кваліфікації управлінських кадрів. 4. Спеціалізація, концентрація, кооперація виробництва. 5. Організаційна культура.
Ресурсні	1. Система та рівень технічного оснащення. 2. Можливість використання якісної сировини та матеріалів. 3. Диверсифікованість виробництва. 4. Професійний рівень виробничого персоналу. 5. Доступ до необхідної інформації.
Техніко-технологічні	1. Використовувані технології та технічна досконалість продукції. 2. Розроблювані технології та освоєння нової продукції. 3. Виробниче обладнання та устаткування підприємства. 4. Наявність патентної продукції. 5. Науково-технічний рівень виробництва.
Економічні	1. Рівень платоспроможності та ліквідності. 2. Рівень прибутковості. 3. Фінансова стабільність. 4. Ділова активність
Соціологічні та культурологічні	1. Внутрішньофірмова культура та психологічний клімат. 2. Імідж та репутація фірми. 3. Соціальне забезпечення та підтримка працівників.
Макрофактори	
Політико-правові	1. Державне регулювання функціонування економіки країни, галузей, регіонів. 2. Державна підтримка галузей і регіонів. 3. Рівень конкурентоспроможності країни, галузі, регіону. 4. Кредитно-грошова, податкова, інноваційно-інвестиційна, фіскальна політики держави. 5. Лібералізація зовнішньоекономічних зв'язків

Продовження таблиці 1

Ринково-галузеві	1.Ресурсний, трудовий та технологічний потенціал регіону, галузі, країни. 2. Наявність бар'єрів для вступу/виходу на ринок. 3. Ефективність стратегії розвитку регіону, галузі, країни. 4.Реальні та потенційні конкуренти. 5.Ринкова інфраструктура.
Соціально-економічні	1. Рівень життя населення. 2. Структура споживання. 3. Купівельна активність 4. Менталітет населення 5. Мобільність населення 6. Зростання безробіття
НТП	1. Розвиток високотехнологічних, ресурсозберігаючих галузей. 2. Поява нових матеріалів, технологій, обладнання. 3. Підтримка науки та інноваційної діяльності.
Екологічні	1. Клімат. 2. Екологічна ситуація. 3.Природно-ресурсний потенціал країни
Демографічні	1. Динаміка чисельності. 2. Соціально-економічний склад населення.

Для того аби оцінити реальні можливості підприємства бути конкурентоспроможним, використовують різні методи аналізу, які зведено в таблицю 2.

Таблиця 2 – Класифікація методів оцінювання конкурентоспроможності підприємства [2]

Ознака класифікації	Група методів	Методи
За способом оцінювання	Кількісні	Диференційований метод, інтегральний метод, метод різниць, метод балів
	Якісні	SWOT-аналіз, метод експертних оцінок, евристичні методи
За формою представлення результатів	Матричні	Матриця БКГ, матриця Мак Кінсі, матриця Shell/DPM, метод PIMS, матриця Ансоффа
	Індексні	Інтегральні методи, метод конкурентних переваг, теорія ефективної конкуренції, конкурентоспроможність продукції
	Графічні	Радіальна діаграма, багатокутник конкурентоспроможності, метод профілів
За показниками і змінними, що використовують під час аналізу	Методи, що характеризують ринкові позиції	Модель БКГ, метод Мак Кінсі, модель Shell/ DPM, метод PIMS, модель Портера
	Методи, що характеризують рівень менеджменту	Метод LOTS, метод експертної оцінки, ситуаційний аналіз, карти стратегічних груп, бенчмаркінг
	Методи, що характеризують фінансово-економічну діяльність	Методи фінансово-економічного аналізу, методи прогнозування фінансового стану
За ступенем охоплення аспектів функціонування підприємства	Спеціальні	Конкурентоспроможність продукції, матричні методи
	Комплексні	Індексні, інтегральні методи, метод балів
За рівнем ухвалення рішення	Стратегічні	Модель БКГ, метод Мак Кінсі, модель Shell/DPM
	Тактичні	Інтегральні методи, аналіз конкурентних переваг, теорія ефективної конкуренції, конкурентоспроможність продукції, самооцінка

Процес підвищення конкурентоспроможності потребує врахування специфіки роботи підприємства. Показники конкурентоспроможності підприємства можна аналізувати між товаровиробниками, що виготовляють аналогічну продукцію або між організаціями, що надають схожі послуги, займають однакову нішу на ринку [3].

Пошук шляхів підвищення конкурентоспроможності підприємства є довготривалим та послідовним процесом, який забезпечується пріоритетними завданнями роботи відповідно до існуючої стратегії. Використання комплексного підходу до формування та реалізації механізму підвищення конкурентоспроможності, систематизація методів та факторів визначення конкурентоспроможності підприємства дає можливість забезпечити на практиці виявлення та використання існуючого резерву його конкурентного потенціалу. Основні напрямки організаційно-економічного забезпечення щодо підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства полягають у збереженні, розвитку та підвищенні рівня конкурентного потенціалу, що має підтримуватися постійним пошуком його невикористаних резервів [1].

Список використаних джерел

1. Конкурентоспроможність підприємства: навч. посіб. / І. А. Дмитрієв, І. М. Кирчата, О. М. Шершенюк. Харків: ФОП Бровін О. В., 2020. 340 с.
2. Суханова А. В. Методичні підходи до оцінювання конкурентоспроможності підприємства. *Економіка та суспільство*. № 26. 2021. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/382>
3. Храпкіна В. В. Управління конкурентоспроможністю підприємств. *Причорноморські економічні студії*. № 51. 2020. С. 245-248. URL: http://bses.in.ua/journals/2020/51_2020/41.pdf

УДК 658.8

ПІДХОДИ ДО ЗМІНИ ЗБУТОВОЇ ПОЛІТИКИ КОМПАНІЙ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Хіміч Р. В., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність Черкаського державного технологічного університету

Ільченко Н. В., к.н.держ.упр., доцент кафедри економіки та управління Черкаського державного технологічного університету

Пандемія COVID-19 значним чином вплинула на підходи до організації збутової діяльності компаній. Цікавими є результати дослідження, яке провела компанія McKinsey & Company, щодо основних змін в збутовій діяльності в сфері B2B [1]. В рамках цього дослідження було опитано 3600 осіб, які беруть участь в прийнятті рішень в сфері B2B, в 11 країнах, 12 секторах та 14 категоріях витрат. З'ясувалося, що в більшості (70–80 %) взаємодія з продавцем набула віддаленого або цифрового характеру, що було в основному позитивно сприйняте покупцями, оскільки самообслуговування та віддалена взаємодія не тільки були безпечними, але й спростили для них отримання інформації, розміщення замовлень та організацію обслуговування, а також скоротили транспортні витрати.

Крім цього, було помічено, що покупці готові збільшувати обсяги витрат на віддаленні покупки. Зокрема, 70 % осіб, які приймають рішення B2B, зазначили, що

готові здійснювати такі закупівлю на суму понад 50000 доларів, а 27 % – готові витрати більше 500000 доларів [1].

Спеціалісти прийшли до висновку, що он-лайн та віддалені продажі є такими ж ефективними, як і персональна участь, а цифровий пошук такою ж мірою ефективний, як і особисті зустрічі для встановлення зв'язку з існуючими клієнтами. Так, основними каналами взаємодії з клієнтами B2B стали відеоконференції (збільшилися на 69 %) та чати у прямому ефірі (збільшилися на 31 %), а особисті зустрічі та пов'язана з ними діяльність з продажу скоротилися (на 55 %). Починаючи з квітня 2020 року, обсяги доходів респондентів, отриманих від електронної комерції та відеоконференцій, збільшилися на 69 % і на сьогодні становлять 43 % всього доходу B2B [1].

% of respondents

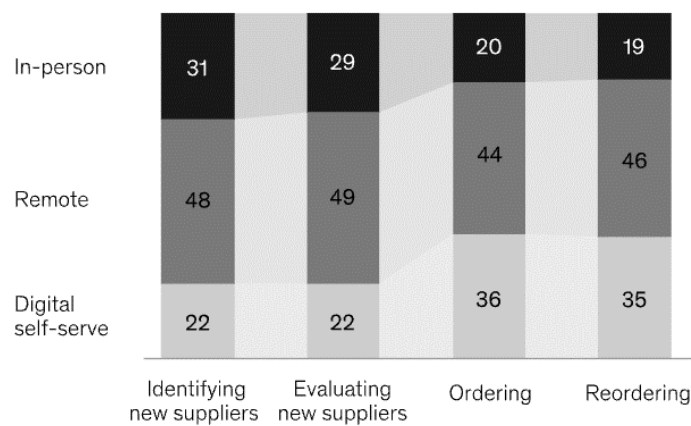

Рисунок 1 – Поточний стан взаємодії з торговельними представниками постачальників протягом різних стадій

Джерело: [1]

Отже, можна зазначити, що нові моделі збуту, викликані пандемією, відкривають гарні можливості для B2B-організацій. Перехід до віртуальних продажів можуть допомогти торговельним організаціям знизити транспортні витрати та розширити ринки збуту [1].

В той же час, з метою отримання високої ефективності від використання нової моделі продажів, суб'єкту господарювання необхідно переглянути, в першу чергу, свою збутову політику, а також поставити продажі в центр своєї стратегії [1].

За допомогою цифрових інструментів компанії змогли адаптуватися до викликів COVID-19, отримали новий досвід і можливості. Компанії повинні зрозуміти, що дані можливості можна використати не тільки для засобу комунікації, але й для удосконалення системи продажів [1].

В першу чергу, необхідно провести детальний аналіз ринку, щоб виявити нові потреби клієнтів, які виникли під час пандемії, яка викликала зміни в образі життя, що, в свою чергу, призвело до створення нових ринків та перспектив продаж [2].

Для підвищення ефективності продажів необхідно налагодити комунікаційний канал з клієнтами, зокрема потужний зворотній зв'язок. Спеціалістами пропонуються наступні способи залучення клієнтів під час кризи:

1. Спілкування з клієнтами в умовах кризи. Необхідно повідомити клієнтів про зміни під час пандемії: зміни робочого часу, місцезнаходження, подій, продуктів, особливостей

відвантаження та доставки. Використовувати різні платформи для комунікацій, відстежувати поширені запитання та публікувати відповіді, створити чат-бот.

2. Розвиток електронної комерції. Якщо компанія не застосовувала інструменти електронної комерції, необхідно розпочати з перегляду маркетингового плану в напрямку розробки веб-сайту або іншого каналу поширення інформації в залежності від специфіки бізнесу. Зрозуміло, що оскільки криза в продажах, спричинена пандемією, вимагає швидкої реакції та рішень, веб-сайт на початку може містити обмежену інформацію про продукти та послуги, наприклад, найпопулярніші на сьогодні, а також мати базову пошукову оптимізацію (SEO), яка допоможе клієнтам і потенційним клієнтам знаходити компанію в пошукових системах. Важливим моментом є розміщення інформації про можливості оплати, доставки та гарантій. Необхідно також інтегрувати програмне забезпечення із управління запасами та веб-замовлень, а також забезпечити міжканальне просування інформації за допомогою як веб-сайту, так і соціальних мереж [3].

Список використаних джерел

1. Harrison L., Gavin R., Stanley J. How B2B sales have changed during COVID-19. URL : <https://www.mckinsey.com/business-functions/marketing-and-sales/our-insights/how-b2b-sales-have-changed-during-covid-19>.
2. Edinger Scott. 4 Ways to Reconfigure Your Sales Strategy During the Pandemic. URL : https://hbr.org/2020/10/4-ways-to-reconfigure-your-sales-strategy-during-the-pandemic_
3. COVID-19: Sales and marketing planning. URL : <https://www.bdc.ca/en/articles-tools/entrepreneur-toolkit/covid19-sales-marketing-planning>.

УДК 658.5

АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ BUSINESS AUTOMATION SOFTWARE «ENTERPRISE RESOURCE PLANING» НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

Шаповал М. Ю., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність Черкаського державного технологічного університету

Ведення обліку на виробничих підприємствах – це один з найважливіших аспектів виробництва, адже від нього залежить, як буде проводитись відображення виробничих та адміністративних процесів, та як проходитиме взаємодія між підрозділами та можливість відстеження відхилень від нормативів.

На території України виробничі підприємства використовують переважно ІС: Підприємство «Управління виробничим підприємством для України», дана програма вже досить добре вивчена спеціалістами, що дозволяє керувати основними виробничими процесами, також є ряд функціональних розширень які можна підлаштовувати під вимоги конкретної галузі та специфіки підприємства. Попри це існує ряд недоліків, які призвели до появи нової програми ведення обліку. Програма з'явилась на ринку в 2017 році і вже сьогодні багато підприємств успішно застосовують її на виробництві. Назва програми – Business Automation Software «Enterprise Resource Planning» (далі – BAS ERP). Розглянемо переваги та недоліки впровадження BAS ERP на підприємствах України [1].

BAS ERP – система управління виробництвом на автоматизованій платформі BAF (Business Automation Framework). При цьому прикладне рішення враховує специфіку ведення бізнесу в Україні та законодавчу базу. Тому ризик непередбачених витрат і різного роду штрафів знижується в рази.

Завдяки новій системі можна провести автоматизацію всіх ділянок роботи підприємства. Кожен сегмент виробництва піддається детальному аналізу завдяки різним видам звітів. Завдяки цьому керівники можуть оцінювати поточний стан справ всього підприємства.

Розглянемо випадки, в яких підприємству доцільно обирати BAS ERP:

- Підприємство не має єдиної програми, для всіх підрозділів.
- Підприємство має облікову систему, проте вона не виконує всіх вимог.
- Облікова система виконує більшість поставлених вимог, проте відсутня можливість подальшого поглиблення автоматизації обліку та деталізації планування як на ділянках так і загалом на підприємстві [2].

Отже, необхідність впровадження BAS ERP спричинені відмінністю від програми 1с: Підприємство, тому розглянемо основні відмінності як переваги:

- Оперативний облік виробництва.
- Детальний розгляд структури виробу, включаючи всі необхідні матеріали.
- Оперативний моніторинг забезпеченості виробництва необхідними ресурсами.
- Можливість планування випуску продукції згідно з замовленнями клієнтів, а саме можливість планування графіку відвантаження згідно з планом виробництва.
- Ордерна система роботи складів, адресне зберігання товарів, модуль WMS.
- Керування доставкою продукції.
- Керування ціноутворенням, знижками, розрахунків з клієнтами, планування графіку оплати та відслідковування його виконання.
- Елементи CRM.
- Налаштування інтерфейсу окремо під кожного користувача у відповідності до рівня доступу.
- Налаштування розсилки звітів, сформованих у системі за заданим розкладом через електронну пошту.
- Можливість створення типових маршрутних листів на виготовлення та фасування продукції.
- Створення типових шаблонів-рецептур на виготовлення продукції (з можливістю подальшого редагування).
- Можливість виконання деяких функцій системи через телефон/планшет.
- Розрахунок податків і відрахування до фонду оплати праці.
- Деталізація плану виробництва до години, дня, місяця і т. д.
- Управління пріоритетом замовлень.
- Планування по «вузьких» місцях [1; 2].

Варто також зазначити, що використання BAS ERP дозволяє контролювати виробництво одразу на двох рівнях: диспетчера-логіста та локальному (цеховому). Це дозволяє складати довготривалі плани та формувати стратегію з урахуванням оперативного збору даних на виробництві. Також, важливою перевагою впровадження BAS ERP є налаштування програми під виробництво, а не навпаки.

Отже, переваг було розглянуто достатньо, для обґрунтування необхідності впровадження BAS ERP, проте існує один, проте суттєвий недолік, який необхідно розглянути.

Впровадження такої системи як BAS ERP вимагає досить тривалого часу та серйозної підготовки, як з боку керівництва підприємства так і з боку компанії що надає доступ до програми. Процес підготовки та встановлення системи для обліку на підприємстві ускладнено тим, що програма з'явилась досить недавно і спеціалістів, які мають досвід роботи в ній складно знайти. Через брак кваліфікованого персоналу, процес впровадження системи може проходити досить довго (1–2 роки), що є не припустимим для багатьох підприємств [3; 4].

Висновок: впровадження BAS ERP – це впровадження програми, яка може вирішувати практично всі завдання з обліку на сучасних підприємствах України. Система дозволяє проводити планування на вищому та нижчому рівні, зручна в використанні на різних підрозділах. Дозволяє користуватись перевагами уніфікованої програми для всього підприємства. З недоліків впровадження програми варто зазначити можливі проблеми з наймом спеціалістів, які мають досвід роботи з програмою, а це сповільнить час адаптації та спровокує додаткові витрати на навчання.

Список використаних джерел

1. URL : <https://a4.com.ua/vidminnosti-mizh-bas-erp-i-1s-uvp/>
2. URL : <https://kubik.com.ua/articles/baserp-vs-1cupp>
3. URL : <https://kubik.com.ua/articles/baserp-vs-1cupp>
4. URL : <https://tqm.com.ua/likbez/article/vnadrenie-bas-erp-otzivi>

УДК 352

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ МІСЦЕВОЇ ДЕМОКРАТІЇ В ГРОМАДАХ

Шевчук С. В., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування Черкаського державного технологічного університету
Науковий керівник: **Кошеленко С. В.**, к.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки та управління
Черкаського державного технологічного університету

Використання інструментів місцевої демократії, зокрема у формуванні територій громад, стає дедалі актуальнішим. Основним завданням є забезпечення можливості кожному члену територіальної громади брати участь у вирішенні питань місцевого значення. В свою чергу, це забезпечує активізацію і підвищення потенціалу місцевих громад, місцевих активістів та органів місцевого самоврядування, що представляють суспільний інтерес на місцевому рівні.

Право на використання інструментів місцевої демократії гарантується Законами України «Про місцеве самоврядування в Україні» та «Про звернення громадян», Постановою Кабінету Міністрів України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики». Деталі застосування даних інструментів можна знайти у статутах міст та/або окремих положеннях, так, у м. Черкаси, зокрема в «Статуті територіальної громади міста Черкаси, який був затверджений – 10 серпня 2009 року, зі змінами від 02.06.2011; 04.12.2014; 13.11.2015; 23.04.2019, а також в «Положенні про публічні консультації в місті Черкаси».

Громади практикують різні форми залучення мешканців, а саме загальні збори за місцем проживання; громадські слухання, місцева ініціатива, громадський бюджет, електронні петиції, публічні консультації, громадська експертиза, електронні консультації [4].

Загальні збори громадян за місцем проживання – це колективні зустрічі членів територіальної громади, на яких спільно обговорюються проблеми територіальної громади та ухвалюються пропозиції щодо вирішення проблем. За результатами загальних зборів громадян приймається до місцевої влади колективне рішення з пропозиціями щодо вирішення проблеми. Такі рішення загальних зборів громадян враховуються органами місцевого самоврядування в своїй діяльності. Право громадянина на проведення загальних зборів визначено – статтею 8 ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні». Місцева рада визначає детальний порядок проведення загальних зборів громадян у статуті територіальної громади.

Громадські слухання – це колективні зустрічі громадян з місцевим головою, депутатами та посадовими особами місцевої влади, на яких обговорюються та ухвалюються пропозиції щодо вирішення актуальних проблем міста. За результатами громадських слухань формується до місцевої влади колективна резолюція з пропозиціями щодо вирішення проблеми. Такі пропозиції надсилаються до місцевої влади і підлягають обов'язковому розгляду.

Місцева ініціатива – це можливість жителям міста самостійно підготувати проект рішення або пропозицію, яка обов'язково розглядається на сесії місцевої ради. Місцева ініціатива подається до місцевої ради шляхом збору підписів членів територіальної громади. Проекти рішення можуть бути підготовлені з будь-яких питань, які належать до компетенції місцевої ради.

Громадський бюджет – це частина місцевого бюджету, з якого здійснюється фінансування визначених безпосередньо членами територіальної громади заходів, виконання робіт та надання послуг відповідно до оформлених проектів, які стали переможцями конкурсу. Кошти громадського бюджету спрямовуються на реалізацію кращих проектів розвитку населеного пункту, які надійшли до місцевої ради від мешканців територіальної громади. Порядок подання та відбору проектів, фінансування проектів визначається окремим рішенням місцевої ради у Положенні «Про громадський бюджет міста».

Електронні петиції – це звернення громадян до органів державної влади та місцевих рад з вимогою розглянути важливе питання чи вирішити проблему. Порядок ідентифікації авторів та підписантів петиції відбувається з використанням ЄЦП, BankID або MobileID. Розгляд електронної петиції ініціюється громадянами шляхом збору підписів на офіційному веб-сайті органу влади або на веб-сайті громадського об'єднання. Кожен громадянин може створити електронну петицію та розпочати процес збору підписів – для цього достатньо у відповідному розділі на веб-сайті органу влади авторизуватися та описати суть звернення (проблеми, яку потрібно розглянути). Електронна петиція, яка набрала встановлену кількість підписів, підлягає обов'язковому розгляду органом влади, відповідно до визначеного місцевою радою порядку. Вимоги до кількості підписів, які необхідно зібрати на підтримку електронної петиції, строк збору підписів та порядок розгляду визначається у Статуті територіальної громади. Право громадянина на подання електронної петиції визначено – статтею 23-1 ЗУ «Про звернення громадян».

Публічні консультації – це відкрите громадське обговорення (консультації) проекту рішення, оприлюднення пропозиції щодо вирішення певного питання або опитування за для виявлення громадської думки з широким колом членів територіальної громади, яке проводить місцева рада. Консультації надають право членам територіальної громади брати

участь у вирішенні питань міста, надавати свої пропозиції та зауваження до проектів рішень, тим самим підвищується рівень довіри до місцевої влади. За результатами проведення консультацій з громадськістю місцева рада готує та оприлюднює звіт. Порядок проведення консультацій для органів виконавчої влади визначено у Постанові КМУ № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики». Проте відповідний порядок для органів місцевого самоврядування є тільки рекомендаційним і може не використовуватися місцевими радами. У зв'язку з цим, місцеві ради можуть затвердити окреме Положення «Про консультації з громадськістю».

Громадська експертиза – це інструмент, який надає право інститутам громадянського суспільства: проводити експертизу та давати оцінку діяльності органів місцевого самоврядування; оцінювати ефективність прийняття і виконання такими органами рішень; надавати пропозиції щодо вирішення проблем територіальної громади. Громадська експертиза вигідна для громадських об'єднань, оскільки це доступ до інформації місцевої ради; спосіб зобов'язати владу розглянути пропозиції; можливість впливати та контролювати діяльність місцевої ради. Порядок проведення громадської експертизи визначено у Постанові КМУ «Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади» № 976.

Електронні консультації – це відкрите електронне громадське обговорення (консультації) проекту рішення, оприлюднення пропозиції щодо вирішення певного питання або опитування за допомогою електронної системи консультацій на офіційному сайті місцевої ради. Е-консультації можуть проводитися у формі: опитування – це проведення опитування задля виявлення громадської думки з питань, віднесених до відання місцевого самоврядування; консультації – це оприлюднення пропозиції щодо вирішення певного питання з можливістю коментування учасниками е-консультації; обговорення нормативно-правового акту – це оприлюднення проекту нормативно-правового акту органами місцевого самоврядування з можливістю коментування документу учасниками е-консультації. Порядок проведення електронних консультацій, а також подальше їх врахування в роботі органів місцевого самоврядування визначається окремим рішенням місцевої ради у Положенні «Про електронні консультації».

Використання інструментів місцевої демократії сприяє становленню ефективного діалогу між органами місцевого самоврядування і громадянами, робить можливим оперативного реагування органів місцевого самоврядування на суспільні виклики та ініціативи мешканців територіальної громади.

Список використаних джерел

1. Берданова О. В., Вакуленко В. М., Гринчук Н. М., Колтун В. С., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Управління розвитком об'єднаних територіальних громад на засадах громадської участі: навч. посіб. К., 2017. 129 с. URL: <https://decentralization.gov.ua/>
2. Забезпечення участі у прийнятті рішень на місцевому рівні. Чернівці. 2018. С. 68. URL: <https://mart-ngo.org.ua/wp-content/uploads/2019/04/unnamed-file-1-1.pdf>.
3. Кравченко Т. А. Інноваційні інструменти реалізації громадянами права на участь у місцевому самоврядуванні в Україні. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. 2015. №2. URL: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2015-02\(14\)/22.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2015-02(14)/22.pdf).
4. Лебідь А. Є., Назаров М. С. Інструменти громадської участі в Україні: навчально-методичний посібник. Суми: Вид-во СумДУ. 2020. 73 с. URL: https://ppst.sumdu.edu.ua/images/pdf/Posibnik_instrumenty.pdf

UKRAINE: IN ANTICIPATION OF AN ECONOMIC MIRACLE

Yahelska K., Dr. of sciences, professor
Donetsk National Technical University

Despite foreign experience in creating an economic breakthrough in a changing environment and the country's existing socio-economic potential for its implementation, Ukraine lags behind almost all world rankings: the state of K-society, human development indices, innovation, network readiness, global competitiveness and etc., and for some of them annually worsens its position.

Analysis of world experience shows that market transformations that are not enriched by technological breakthroughs cannot cause an economic miracle. At the same time, every year the statistics confirm that Ukraine belongs to the countries with raw materials specialization, which exports raw materials and imports finished goods. While exporters of finished products invest the added value in new production facilities, Ukraine is modernizing its infrastructure for exporting raw materials.

The economic success of the «East Asian Tigers» still proves the effectiveness of accelerated development models. Thus, the negative effects of the COVID-19 pandemic have been felt by all economies of the world, at the same time, some countries are able to quickly navigate the new prospects. For example, the German economy, which is more similar in structure to the Asian economy, like China, is showing a rapid recovery after the pandemic. The large and diversified German economy focuses on strategically important industries such as electronics, cars, equipment, pharmaceuticals, chemicals, and invests in green technologies and digitalization, in particular in the hydrogen economy, which, in fact, determines the commodity structure of German exports (Fig. 1).

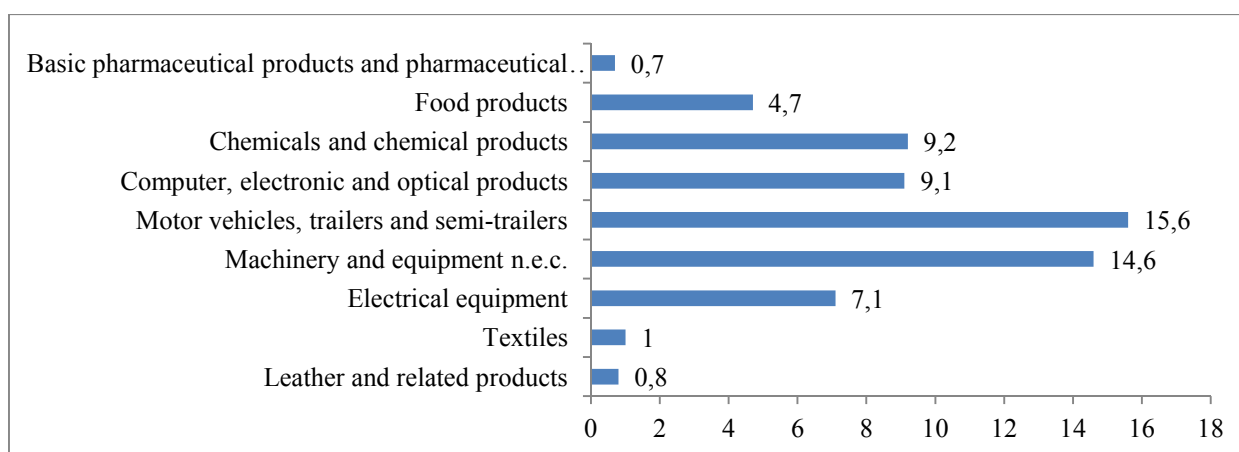

Fig. 1. Exports by division of the national Product Classification for Production Statistics in 2020, % of the total volume

Source: built on [1]

At first glance, it may seem that the share of strategically important finished products in German exports is small, but this is not the case. For comparison: if 15,6 % of Germany's exports are motor vehicles, trailers and semi-trailers, then in Ukraine 15,4 % are mineral products (Fig.2).

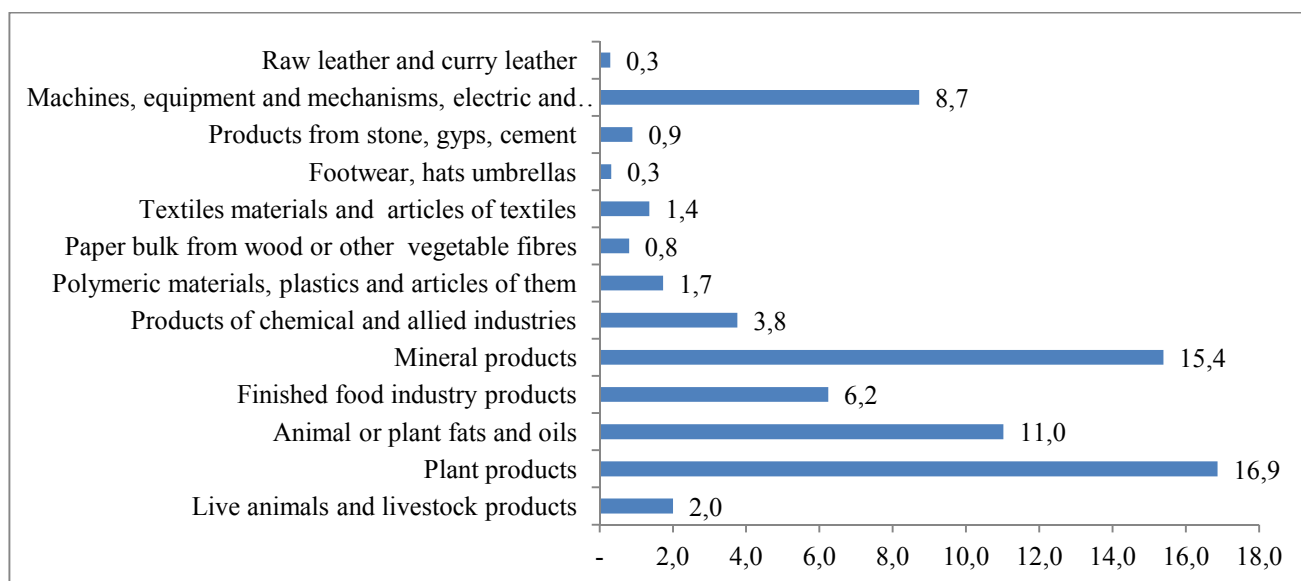

Fig. 2. Exports by division of the national Product Classification for Production Statistics, % of the total volume (1st half of 2021)

Source: built on [2]

Despite the six global transformations (The Big Data Economy: Hyper-connected Society, The Wellbeing Economy, Low-Carbon Economy, The Circular Economy, The BioGrowth Economy, The Experience Economy) [3], the Ukrainian economy is detached from reality and lives from production to production, from harvest to harvest, and the government neglects the obvious. Thus, it is obvious that in modern conditions without rapid radical changes, the Ukrainian economy will be in final decline soon, so it is urgent to intensify the institutional regulators of economic policy, which would meet the progressive trends of the world economy.

References

1. Statistisches Bundesamt: Foreign trade. URL: <https://www.destatis.de/EN/Themes/Economy/Foreign-Trade/Tables/imports-exports.html>
2. Commodity structure of Ukraine's foreign trade. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/zd/tsztt/tsztt_u/arh_tsztt2021_u.html (in Ukr.)
3. Future Possibilities Report 2020. URL: https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/20200720_un75_uae_futurepossibilitiesreport.pdf

УДК 332.1

КОНВЕРГЕНТНІ ТА ДИВЕРГЕНТНІ ПРОЦЕСИ В РЕГІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Якушева О. В., к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та управління
Черкаського державного технологічного університету

Сучасний стан регіональної економіки України характеризується незбалансованістю, надмірною диференціацією розвитку регіонів, що в свою чергу викликає не лише порушення територіальної цілісності, але й формування глобальних депресивних зон та соціального розшарування населення. Кризові явища в економіці України та світова пандемія останніх

років лише поглибили існуючі і без того асиметрії регіонального розвитку. У зв'язку з цим актуалізуються питання конвергентно-дивергентних явищ та визначення їх місця в регіональній економіці України.

Диференціація природних, економічних, соціальних умов і георозміщення регіонів України обумовили їх відмінності в економічному зростанні та розвитку. Сьогодні більшість регіонів України не в змозі в сучасних умовах господарювання повністю вирішити локальні соціально-економічні проблеми розвитку. Зростання рівня бідності населення та загострення інших соціально-економічних проблем регіонів свідчать про неможливість їх вирішення власними силами, що призводить до очікування допомоги з центральних органів державного управління.

Дивергенція в економічному словнику трактується як рух по розбіжних лініях: збільшення розриву між рівнями розвитку окремих країн (макрорегіонів, регіонів, субрегіонів), посилення відмінностей між національними моделями економіки, їх окремими структурами і механізмами. Термін «дивергенція» використовується також для позначення відхилення окремих країн від середніх макроекономічних показників по якому-небудь регіону чи спільноті країн [1].

Дивергентні процеси в Україні виникають в першу чергу, через міграційні процеси в країні – відбувається «відтік мізків» за кордон, від чого страждає вся економіка та суспільство в цілому. Якщо розглядати регіональний рівень – така проблема є також першочерговою, оскільки населення з високим людським потенціалом мігрує, як правило, від відстаючих регіонів до більш розвинутих. На рівні регіону відбувається міграція людей з високим людським капіталом з периферії до центру, що робить центри ще більш розвинутими. Сьогодні в Україні приділяється не достатньо уваги таким процесам. Тому важливою тенденцією до змін повинно стати відстеження необхідної кількості спеціалістів тої чи іншої професії, щоб уникнути перенасичення ринку праці за непотрібними спеціальностями і забезпечити в достатній кількості необхідних спеціалістів.

Термін «конвергенція» використовується для визначення понять зближення, уподібнення, схожості. Економічний словник розглядає конвергенцію як термін, що використовується в економіці для визначення зближення різних економічних систем, економічної та соціальної політики різноманітних країн [1]. Конкретизує дане визначення Корольчук Л.В., акцентуючи увагу на зближенні чи нівелюванні різниці [2, с. 193]. Словник іноземних мов виокремлює основну особливість конвергенції, якою є набуття подібної будови і функцій неспорідненими організаціями, тобто які мають різне походження, внаслідок пристосування до умов подібного середовища проживання [3, с. 317]. За словами О. І. Рогач, конвергенція – це зменшення розриву (зближення) в показниках економічного розвитку між національними державами [4, с. 154]. За такого підходу, конвергенція між регіонами визначається як зближення показників економічного розвитку регіонів.

Як кожне явище, процес зближення перебуває під впливом різних чинників, які відрізняються як за силою впливу, так і за тривалістю впливу. Серед дослідників існують різні точки зору на чинники, які зумовлюють регіональну економічну диференціацію. Так, канадський учений D. Doherty (1992) висуває такі [5]: природні ресурси та умови; міжнародна торгівля; регіональні переваги; віддаленість від ринків рівень освіти населення; інвестиційна діяльність; урядова політика. Особливу роль каталізатора і водночас рушійної сили процесу конвергенції відіграє транскордонне співробітництво, і саме прикордонні регіони, в першу чергу, відчують як позитивні аспекти згладжування диференціації рівнів економічного розвитку, так і виклики, які також мають місце.

Враховуючи вищезазначене, можна визначити такі напрями конвергенції регіонів України [5]:

1. Стратегія саморозвитку регіонів за умови функціонування системи державного стратегічного планування регіонального розвитку – передбачає здатність економіки регіону в конкретних умовах забезпечувати прискорене збільшення валового регіонального продукту за рахунок власних коштів і створення в регіоні конкурентного середовища, яке спрямоване на позитивну динаміку його розвитку і відповідно, на підвищення якості життя населення регіону.

2. Створення кластерів. Кластери визнані головною рушійною силою регіональних економік розвинених країн, насамперед з урахуванням того, що на них припадає 32 % зайнятих в економіці США, 39 % – у Швеції.

3. Структурна перебудова економіки регіонів України шляхом запровадження нових технологічних процесів у промислово розвинутих регіонах, та інтенсивний розвиток галузей соціального комплексу в депресивних регіонах.

4. Посилення інноваційної спроможності регіонів шляхом підвищеного фінансування наукових досліджень в Україні. Міжрегіональне співробітництво є одним із дієвих механізмів активізації інноваційних процесів і залучення інвестицій для реалізації високоефективних інноваційних проектів, здатне формувати нові центри економічного розвитку, навколо яких можуть формуватись ареали економічного зростання завдяки можливостям консолідації ресурсів і зусиль регіонів при реалізації проектів, що становлять спільний інтерес, міжрегіональну співпрацю, кооперацію та інтеграцію.

5. Забезпечення високого рівня базової та професійної освіти як об'єктивної умови формування високотехнологічної економіки.

6. Розробка державної програми з питань поліпшення демографічної ситуації в Україні.

Отже, одним із шляхів зменшення диспропорційності розвитку регіонів є проведення правильної та якісної регіональної політики, спрямованої на раціональне використання соціально-економічного потенціалу регіональної економіки, розвиток внутрішнього ринку і поглиблення міжрегіональної економічної інтеграції. Досягнення збалансованості регіонального розвитку в Україні можливе через проведення диверсифікації економіки регіонів, а також оптимізації використання наявних і пошуку ще не задіяних ресурсів, комплексного розкриття потенціалу внутрішніх ринків. Досягнення стабільних темпів економічного зростання економіки країни, підвищення якості та рівня життя громадян України – головна стратегічна мета структурних реформ на регіональному рівні.

Список використаних джерел

1. Економічний словник. URL: <http://abc.informbureau.com/html/eiiaadaaiioess.html>.
2. Корольчук Л. В. Економічна конвергенція регіонів як необхідна умова поглиблення процесів активізації транскордонного співробітництва. *Економічний форум*. № 3, 2012. С. 192-196.
3. Словарь иностранных слов [под ред. И. В. Лехина, С. М. Локшиной, Ф. Н. Петрова, Л. С. Шаумяна]. 6-е изд., перераб. и доп. М.: Советская энциклопедия, 1964. 784 с.
4. Міжнародні фінанси: підручник / за ред. О. І. Рогача. Київ: Либідь, 2003. 784 с.
5. Регіональна політика Європейського Союзу [Електронний ресурс]: підручник / [за ред. Віктора Чужикова]. Київ: КНЕУ, 2016. 495.

ЗМІСТ

Баранов Г. О., Рябокони Н. П. ДО ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛУ	3
Барбанова І. С., Захарова О. В. СКЛАДОВІ МЕХАНІЗМУ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ КРАЇНИ	5
Бережна Л. В., Бережна Д. А. СКЛАДОВІ ТА МЕХАНІЗМ ПОБУДОВИ КАРТИ РИЗИКІВ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ	7
Berezan I. Iv., Onyshchak N. V. ETHIC STANDARDS OF PUBLIC SECTOR WORKERS	9
Березюк-Рибак І. Р. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ	10
Гаман О. С., Березюк-Рибак І. Р. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ М'ЯСОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ	13
Дороніна О. А., Алярова А. В. ТЕХНОЛОГІЇ HR-МЕНЕДЖМЕНТУ КОМПАНІЇ В УМОВАХ ВІДДАЛЕНОЇ РОБОТИ	15
Загоруйко І. О. МОДЕЛЬ ОПЕРАТИВНОЇ ОЦІНКИ ЗАПАСУ ОСНОВНОГО КАПІТАЛУ КРАЇНИ	17
Ільченко Н. В. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ІЗ СКОРОЧЕННЯ ВИКИДІВ ПАРНИКОВИХ ГАЗІВ В АТМОСФЕРУ	20
Ільченко Н. В. ДОТРИМАННЯ ДЕМОКРАТИЧНИХ ПРИНЦИПІВ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ COVID-19	22
Климчук О. В. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАТИЗАЦІЄЮ СУСПІЛЬСТВА ТА ОРГАНІЗАЦІЙ	24
Колісник І. В., Онищак Н. В. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ	26
Красько В. М. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ КОРПОРАТИВНОГО КОНТРОЛЮ В АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВАХ	27
Криворучко Д. М. (наук. кер. Дороніна О. А.) ЗРОСТАННЯ РІВНЯ НАРОДЖУВАНOSTІ НАСЕЛЕННЯ В ЄВРОПІ ЯК ПРІОРИТЕТ ЗМІЦНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ	30
Крижанівська А. О., Крижанівська Л. Г. ОСОБЛИВОСТІ СТИЛЮ ДІЛОВОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ	32
Кудрявцев Д. Е., Ющенко Н. К. ВПЛИВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ НА РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК	34
Мандрик Т. В., Таранич О. В. ВИБІР МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	35

Мірошниченко К. В. ГРОМАДСЬКІ РУХИ ЯК СУБ'ЄКТ СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ	37
Момот С. В. СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ: ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ТА ПОШИРЕННЯ	40
Одінцов О. М., Устяновська Н. В. ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНИХ АГРОПРОМИСЛОВИХ КЛАСТЕРІВ	42
Онищак Н. В., Кулик О. М. ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЕФЕКТИВНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ	44
Павлова Л. О., Манн Р. В. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	46
Поліщук А. А., Манн Р. В. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕРСОНАЛУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДОСЯГНЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВА	48
Прокопенко Т. О., Ільченко Н. В. ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНИХ АСПЕКТІВ ФІНАНСУВАННЯ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ В УКРАЇНІ	51
Ромашко В. Є. СТРАТЕГІЯ ЕЛІМІНАЦІЇ КОНКУРЕНТІВ, МОНОПОЛІЗАЦІЯ ТА ЇЇ ПРОТИДІЯ, ЯК ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ	53
Силіцький В. М., Григор О. О. СКЛАДОВІ ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ ОРГАНІВ ВЛАДИ.....	55
Скорик О. О., Михалко Л. В. ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ ЯК НОВА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ.....	57
Скорик О. О., Цехмістренко В. К. ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	59
Теліженко Б. Т., Кошеленко С. В. ОБҐРУНТУВАННЯ НАПРЯМІВ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	61
Хіміч Р. В., Ільченко Н. В. ПІДХОДИ ДО ЗМІНИ ЗБУТОВОЇ ПОЛІТИКИ КОМПАНІЙ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ	63
Шаповал М. Ю. АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ BUSINESS AUTOMATION SOFTWARE «ENTERPRISE RESOURCE PLANING» НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ	65
Шевчук С. В. (наук. кер. Кошеленко С. В.) ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ МІСЦЕВОЇ ДЕМОКРАТІЇ В ГРОМАДАХ.....	67
Yahelska K. UKRAINE: IN ANTICIPATION OF AN ECONOMIC MIRACLE	70
Якушева О. В. КОНВЕРГЕНТНІ ТА ДИВЕРГЕНТНІ ПРОЦЕСИ В РЕГІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ.....	71

Наукове електронне видання

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

МАТЕРІАЛИ XXII МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
20 жовтня 2021 року

В авторській редакції

Технічний редактор Т. Манжура

Гарн. Times New Roman. Обл.-вид. арк. 7,8. Зам. 21-151.

Черкаський державний технологічний університет
Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 896 від 16.04.2002.
бульвар Шевченка, 460, м. Черкаси, 18006.
Редакційно-видавничий відділ ЧДТУ
red_vidav@chdtu.edu.ua